

BENOÎT DUTEURTRE

Întoarcerea Generalului

COLECȚIA GLOBUS

BENOÎT
DUTEURTRE

Întoarcerea Generalului

UNIVERS

COLECȚIA GLOBUS

COLECȚIA GLOBUS

În Franța zilelor noastre, generalul Charles de Gaulle revine pe scena politică pentru a rezolva problema decăderii spiritului francez, a mondializării și a dispariției valorilor tradiționale ale țării sale. Apariția generalului, mort de patruzeci de ani, alimentează numeroase controverse și teorii, care de care mai fanteziste. A trăit oare până la vârsta de o sută douăzeci de ani, iar decesul și înmormântarea sa au fost doar o înscenare? Este vorba de un impostor? I-a fost trupul păstrat prin congelare, asemenea personajului jucat de Louis de Funès în *Hibernatus*? Misterul rămâne neelucidat, iar retragerea generalului este redată într-o notă de fantastic. Benoît Duteurtre resuscitează mitologia spiritului francez într-o fantezie romanescă din care nu lipsesc reflexiile și observațiile cât se poate de realiste asupra Franței contemporane.

UNIVERS

BENOÎT DUTEURTRE (n. 1960) este licențiat în muzicologie la Universitatea din Rouen, dar încă din adolescență a dorit să ajungă scriitor. La cincisprezece ani, pe când încă locuia într-un orașel din Normandia, scria primele povestiri. Încurajat de Armand Salacrou, un dramaturg din Le Havre, a continuat, iar în 1982, pe când rătăcea prin Paris schimbând slujbe și cântând la pian, i-a trimis lui Samuel Beckett o povestire de care acesta a fost impresionat. De atunci a publicat peste cincisprezece romane (începând cu *Sommeil Perdu*, 1985) și numeroase eseuri. În 1997 a obținut elogiile lui Milan Kundera și Premiul Academiei Franceze pentru volumul de povestiri *Drôle de Temps*, iar în 2001, romanul *Le Voyage en France* a fost distins cu Prix Médicis. Unul dintre cele mai cunoscute romane ale sale este *La petite fille et la cigarette* (*Fetița și țigara*), apărut în 2005 și tradus la Editura Univers în anul 2008.

BENOÎT
DUTEURTRE

Întoarcerea Generalului

Traducere
de
IRINEL ANTONIU

Redactor Diana Crupenschi
Corector Marilena Bălășel
Tehnoredactor Constantin Niță

Foto credit: iStockphoto

BENOÎT DUTEURTRE
LE RETOUR DU GÉNÉRAL

© Librairie Arthème Fayard, 2010

© Editura UNIVERS, 2010, pentru prezenta traducere

EDITURA UNIVERS

Mircea Vulcănescu 2, sector 1, București

tel./fax: (021) 315.33.08

comenzi: office@edituraunivers.ro

www.edituraunivers.ro

ISBN 978-99931-13-15-7

Oul cu maioneză

Era o vreme frumoasă, în ziua aceea de 13 mai, când am ieșit din clădirea în care locuiam, aflată în centrul Parisului, apoi am urcat pe Rue d'Arcole, proaspătă și veselă sub florile roz ale castanilor. Din câțiva pași am ajuns în fața catedralei Notre-Dame, unde mulțimea turistică se agita dis-de-diminează. Obiectivele telefoanelor mobile se întindeau spre himerele medievale adăugate în secolul al XIX-lea. Capetele tuturor căutau un suvenir cu Quasimodo și Esmeralda – având, aceasta, sânii Ginei Lolobrigida. În vârful celor două turnuri, o barieră de sârmă ghimpată înfrâna avânturile sinucigașe. La poalele edificiului, rândul celor care așteptau se întindea în piața din fața catedralei pe toată lungimea și am trecut printre ei fără să le arunc o privire, ca un locuitor al cartierului hotărât să-și vadă de drum.

Aproape de Pont de l'Archevêché, deasupra aceluia braț al Senei care trece pe lângă catedrală, mai mulți plopî înalți dădeau apei verzi reflexii de baltă cu broaște. Înălțându-se deasupra fluviului, edificiul

înălbit de Direcția Monumentelor Istorice scânteia în soare. Pe de o parte, Parisul nu fusese niciodată atât de strălucitor; pe de alta, această punere în scenă a frumuseții, în care forfotea o mulțime purtătoare de șepci Nike, avea legături tot mai îndepărtate cu orașul aventuros care mă făcuse să visez.

În mijlocul podului, o mașină de poliție, lăfăindu-se pe toate cele patru roți, anunța întoarcerea veștii. Din mai până-n octombrie, caroseria ei plină de însemne tricolore își făcea, în fiecare dimineață, intrarea în acest peisaj de carte poștală și rămânea acolo până seara. În spatele portierelor închise ermetic, doi polițiști așezați unul lângă altul păreau chinuți de plictis. Chipurile lor exprimau absența, iar uneori o frustrare amestecată cu ostilitate față de oamenii din jur. De altfel, fluxul turistic își dădea seama de asta și se înghesuia pe trotuare pentru a evita acest vehicul unde li se părea riscant să ceară vreo informație.

Era patrula aceasta destinată protecției antiteroriste? Sau trebuia să repereze hoții de buzunare? În fapt, așa cum am aflat în drumurile mele, agenții erau pur și simplu însărcinați să supravegheze podul, unde adolescenți pe role se întreceau în concursuri de îndemânare: în fața oamenilor care se plimbau veseli, salturile și slalomurile lor extrem de periculoase asigurau reputația reprezentanților parizieni ai acestui tip de sport. Aceste mișcări legănate de tineri macho, mândri de încălțările lor de firmă, aveau ceva futil; dar asemenea spectacole de acrobație se dau dintotdeauna în piețele catedralelor... Numai că, pare-se, un funcționar de la prefectură luase la ochi aceste

adunări, sub pretext că prezentau *anumite riscuri pentru securitate*.

Patrula debarca, aşadar, încă din zori. La explicaţiile cerute de campionii alunecării pe role, poliţiştii răspundeau, coborând uşor geamul, că măsura era menită să „prevină accidentele”. Cei mai vorbăreţi adăugau că un salt greşit putea să provoace o coliziune cu turiştii ori chiar să-i proiecteze pe acrobaţi peste parapet... Lăţimea podului făcea neverosimile aceste temeri, dar ordinele erau ordine. În fiecare zi, vehiculul tricolor se instala în acest loc, unde campionii pe role se întorceau după plecarea poliţiştilor. Înghesuiţi în vehiculul lor, reprezentanţii legii păreau să sufere din pricina destinului lor prostesc. În uniforme lor de şerifi americani, purtând caschete cu vizieră, ecusoane pe mâneci, cătuşe şi arme *flash-ball* la centură, păreau nişte copii ale lui Starsky şi Hutch, patrulând pe Hollywood Boulevard; numai că prezenţa lor aici era oarecum nepotrivită.

Astfel se lungea catalogul măsurilor care, de la o zi la alta, îmi stricau viaţa ca să-mi asigure securitatea. Cu o săptămână în urmă, un controlor mă împiedicase să sar într-un tren ce se pregătea să plece, fiindcă o nouă regulă îţi interzicea să înaintezi pe peron după afişarea unui anumit semnal. Şi a mai adăugat cu o mutră dezagreabilă: „E pentru securitatea dumneavoastră”. Am înţeles atunci că poezia vechilor filme alb-negru, în care oamenii prindeau ultimul autobuz în mers, aparţinea unei lumi revolute. În apropierea ghişeelelor automate ale SNCF, o patrulă de poliţie umbla cu un câine ameninţător ca să-mi asigure, şi ea, *securitatea*. Mai departe, în sala de aşteptare, circulau militari înarmaţi cu mitraliere; dar

protecția asta n-avea nimic liniștitor și mă întrebam dacă nu întreținea mai degrabă o angoasă permanentă, cum făcea azi poliția în mijlocul Podului Arhiepiscopiei. Știind însă cât e de riscant să dai sfaturi forțelor de ordine, m-am mulțumit să-mi văd de drum înspre piața Maubert.

Pe strada Galande, recăpătându-mi buna dispoziție, l-am salutat cu un gest pe șeful magazinului 8 à Huit unde-mi fac de obicei cumpărăturile (omul ăsta simpatic și conștiincios așază el însuși produsele în sacoșele de plastic gratuite). La colțul bulevardului Saint-Germain, am cumpărat mai multe ziare, apoi am căzut pe gânduri. Găsind că ritualurile au ceva bun (mă conduceau în mod regulat spre Village Ronsard, în zilele de piață¹), dar că trebuie să știi să le înnoiești, am optat atunci pentru o cafe-nea unde nu mai intrasem de mult. Fusese închisă toată iarna, cât să fie înlocuite canapelele de scai și lustrele portocalii din anii șaptezeci cu un decor de bistro interbelic. Le Moderne devenise Le Vieux Zinc. Câteva mese erau întinse pe terasă și am intrat pe ușă cu satisfacție. Într-adevăr, aproape întotdeauna, renovarea bistrourilor constă în eliminarea tejghelei, acest loc de întâlnire drag pilangiilor și pisălogilor. Patronii în pas cu moda preferă stilul *lounge*, care permite dispunerea clientele în pătrate etanșe, pentru a le servi o bucătărie falsă, reîncălzită la microunde. Aici totuși, așa cum arăta și numele localului, patronul făcuse un bistro ca odinioară; iar când l-am întrebat dacă pot lua prânzul la bar, mi-a răspuns pe un ton de complicitate:

1. Cafeneaua pariziană Village Ronsard se află în apropierea unei piețe (n. tr.).

— Sigur că da, domnule!

Nu demult mi se zicea: „Tinere“. Mă apropii de cincizeci de ani, dar arăt ceva mai tânăr, sub buclele de păr castaniu; totuși, o privire atentă nu poate să nu-mi remarce burtica, spatele puțin încovoiat de un început de lumbago sau părul ceva mai rar din creștet... și așa am devenit „domn“. Am mai descoperit că efectele vârstei par să se potrivească mai bine cu costumul; astfel că mă îmbrac mai cu grijă ca să duc, zi după zi, existența aceasta ordonată alcătuită din muncă, scurte ieșiri și prânzuri luate în bistrouri.

Am desfăcut ziarul, aruncând totodată o privire de jur-împrejurul localului. Deși era o imitație, sala arăta frumos, cu fotografii alb-negru ale cartierului: vechea piață Maubert, cântată de Bruant ca un loc cumplit de periculos. Meniul era scris pe o tăbliță, ceea ce uneori e semn bun, dar e mai bine să fii precaut: neo-comersanții folosesc cu virtuozitate toate procedeele fals *authentice*. Specialitățile zilei păreau destul de simple ca să fie și cinstite: *bœuf bourguignon*, calcan cu capere și, mai ales, indispensabilul ou cu maioneză, căruia nu-i rezist niciodată.

De-a lungul anilor, am dezvoltat o adevărată doctrină despre acest antreu de bistro. După nenumărate lecturi și conversații, știu, de pildă, că un ou cu maioneză, la o masă pariziană, cuprinde în mod normal *trei jumătăți de ou tare*, nici mai mult, nici mai puțin. Susțin, de asemenea, că veritabilul ou cu maioneză disprețuiește acele adăugiri după care se dau în vânt bistrotierii amatori: frunze de lăptucă, salată de cartofi, dacă nu cumva chiar rondele de roșii sau absurdii morcovi rași. Aceste suplimente decorative au prea adesea rostul de a masca incapacitatea de a

găti o mâncare de calitate (a se vedea ce înseamnă, în Statele Unite, o bucată de brânză de Brie congelată, garnisită cu arahide). Or, adevăratul miracol stă în întregime în acest amestec de ou tare și sos onctuos, cel din urmă alcătuit, la rândul-i, din gălbenuș de ou, muștar, ulei, sare și piper. Astfel – și nu altfel –, acest aliaj gras și parfumat rămâne unul dintre simbolurile Parisului.

Așadar alegerea mea nu s-a lăsat așteptată: un ou cu maioneză și un pahar de vin de pe malurile Rhonului. Apoi am început să frunzăresc ziarul, încercând plăcutul sentiment de a fi la mine acasă, în orașul artiștilor – unde lipseau numai delicioșii nori de fum și monologurile bețivilor care altădată dădeau farmecul tejghelelor. În timp ce patronul așeza pe bar un șervețel de hârtie și tacâmuri, parcurgeam coloanele scoțând – ca-n fiecare zi – oftaturi de indignare. Spectrele unor epidemii și pandemii planau pe două pagini întregi. La rubrica „societate”, pe un ton mai mioros, administrația le recomanda bicicliștilor să folosească întotdeauna o cască și o vestă fluorescentă. Toată litania asta îmi înfierbânta mintea, căci mi se părea că dețin argumentele pentru a ridiculiza angoasele colective... numai să se fi gândit imbecilii ăștia să-mi ceară părerea.

Am simțit totuși o ușurare când l-am văzut pe patron întorcându-se cu o farfurie pe care stăteau exact *trei jumătăți de ou tare*, fără ca o cât de mică frunză de verdeață să deranjeze această armonie de galben și alb. Aveam să termin de citit articolul, amânând cu câteva secunde momentul delicios al primei înghițituri și al primului gât de vin... când un reflex m-a smuls din nou din lectura ziarului *Le Monde*.

Uitându-mă mai atent la farfurie, am simțit cum fruntea mi se încruntă, apoi cum chipul mi se schimonosește într-o grimasă, în timp ce strigam după patron cu o voce îngrijorată:

— Scuzați-mă, domnule, aș vrea doar să știu... E maioneză *de casă*?

Prin această întrebare, nu căutam atât să aflu răspunsul, cât să cântăresc onestitatea patronului. Căci identificasem deja, fără nici o ezitare, culoarea prea palidă a unei maioneze industriale: acel răhățel striat, ieșit dintr-un tub în loc să fi crescut sub furculița unui bucătar. Detest conflictele, dar cumplita decepție cerea o explicație. Cu riscul de a înghiți fără plăcere mâncarea aceea, voiam să înțeleg ce idee l-a putut împinge pe comerciant să cumpere o tejghea de zinc ca să servească pe ea o bucătărie falsificată. Aceasta era, fără îndoială, însăși logica „adevăraturii-bistrou-fals“, cum scrisesem cu zece ani în urmă (ah, dacă toți imbecilii ăștia m-ar citi mai des!). O vagă mândrie de profet venea să se amestece cu tristețea: lumea urmase prostește previziunile mele, optând pentru acest surogat de maioneză, ieftin și care nu cerea nici o pricepere. Am ascultat totuși răspunsul amabil al interlocutorului meu:

— Știu, domnule. Dar, ce vreți, e o nouă normă de igienă. O directivă de la Bruxelles.

L-am privit în ochi, consternat, ca și cum tocmai ar fi rostit o blasfemie. Nu pentru că pomenise Bruxelles-ul, care-i unul dintre cele mai fermecătoare orașe ale Europei; ci pentru că pusese alături cuvinte ca *normă*, *directivă* și, mai mult, *igienă*, această armă creată pentru a distruge vechile obiceiuri, sub pretextul că previne riscurile.

— Nu mai avem dreptul să conservăm maioneza noastră de casă. Altfel ar trebui să vindem totul pe nimic în fiecare seară, din pricina pericolelor sanitare!

„Pericolele sanitare“ m-au străpuns ca o altă săgeată.

— Așa scrie în „directiva sosuri emulsificate“, a mai precizat.

La aceste cuvinte, disperarea mea a ajuns la culme. Omul a continuat apoi, pe un ton mai încrezător:

— Numai maionezele cu conservanți sunt permise. Dar azi se fabrică unele excelente.

Specialistul în comunicare era mai puternic decât cârciumarul din el. Enervat, am replicat:

— Confrații dumneavoastră continuă totuși să servească maioneză adevărată...

— Marile restaurante își pot permite s-o prepare în fiecare zi. Pentru bistrouri, devine prea complicat.

Cu sosurile industriale, totul era mai rapid și mai ieftin. Știam refrenul. Pe de o parte, administrația își urma războiul igienist împotriva oricărei activități nereglementate. Pe de alta, micii comercianți găseau ușor false pretexte (Europa, administrația, taxele...) ca să-și justifice propria neglijență și să simplifice munca distribuind o mâncare proastă. Omul din fața mea îmi arunca acum o privire medicală:

— Gândiți-vă la listerioză!

Apoi își încheie examinarea adăugând:

— Și la salmoneloză!

Doborât de aceste recomandări, mi-am întors capul spre farfurie, am luat furculița și am tăiat o bucată de ou tare. Ducându-l la gură, am regăsit pentru o clipă plăcerea gălbenușului sfărâmicios și a albușului gelatinos... anulată imediat de gustul fad al acestei

porcării de emulsie, venită dintr-o lume unde amintirea adevăratei maioneze dispăruse pentru totdeauna.

În ziua aceea de 13 mai, pe la ora paisprezece, m-am întors acasă plin de furie. Nu-mi mai rămănea nimic, prin urmare. După declinul economiei franceze, vânzările dezamăgitoare ale ultimei mele cărți, încălzirea globală, interzicerea fumatului peste tot, autoritățile voiau să-mi răpească antreul favorit; iar nenorocirea aceasta mi se părea un semn al lichidării finale.

De multă vreme indiciile erau tot mai clare. În vacanțele de pe litoral, nu mai puteam să depășesc geamandurile zonei de scaldă fără să fiu readus la ordine de salvamari. În camerele de hotel, dotate cu detectoare de fum, un simplu bețișor aromat risca să-ți aducă în cap trombe de apă. De-acum chiar și mașinile făceau morală celor care neglijau să-și lege centura. Alte norme se ocupau de mere sau de roșii, ca să facă din ele legume perfecte și insipide. În satul de munte unde mergeam iarna, băcanul ambulant nu-și mai făcea tura fiindcă o normă de igienă stabilise că vehiculul lui nu era conform reglementărilor. În satele din jur, alte norme agricole acceleraseră eradicarea micilor ferme și a curților cu păsări, înlocuite cu uzine din beton unde animalele erau încarcerate în boxe metalice. Crescătorii de animale tratau laptele în laboratoare frigorifice, purtând pe mâini mănuși de latex și pe față măști antiseptice – în timp ce dejecțiile provenite din uzina lor poluau tot ținutul.

Pe de o parte, administrația se străduia să elimine orice control asupra economiei; pe de alta, o grămadă de reguli chițibușare se abăteau asupra vieții

de zi cu zi. Oficial, Europa se considera o lume diferită, mândră de istoria și de culturile ei; dar, prin fiecare reformă comercială, juridică, sanitară, ea se schimba într-o pastişă proastă a Americii, invadată de limite ce nu trebuie depășite, de obsesia microbilor și de toate aceste norme în spatele cărora batalioane de avocați pândeau cea mai mică greșeală pentru a lansa procese profitabile. Îmi plăceau prea mult jazzul și dezordinile din New York ca să suport acest coșmar puritan care cuprindea planeta. Detestam mai ales zelul concetățenilor mei, grăbiți să-și suprimе și cele mai mărunte obiceiuri ca să facă din țară o banală provincie oarecare a noii societăți mondiale, cu moneda ei barată de două linii și cu agenții ei deghizați în polițiști din Bronx. Dar ceva mi se părea și mai deprimant decât toate astea: ideea de a fi eu însumi un plângăreț absurd care se lamentează de transformarea lucrurilor.

Am mai făcut câțiva pași pe bulevardul Saint-Germain, cu gura plină de gustul maionezei falsificate. Acum fiecare amănunt mă enerva și mai tare. La următoarea intersecție, atenția mi-a fost atrasă de un camion care făcea o manevră ca să intre în curtea unui imobil. Un semnal ascuțit se repeta la fiecare secundă și am recunoscut acel *avertissement de mers cu spatele*, azi obligatoriu, care se declanșează automat când dai înapoi. Îl auzi peste tot, până în fundul satelor, unde mașinile agricole lucrează în acest zgomot care se presupune că-i protejează pe țărani, ei înșiși împopoțonați cu salopete fluorescente... Camionul avansa, apoi dădea iar cu spatele, iar zgomotul se repeta așa cum se repetă zi și noapte în cele patru colțuri ale lumii, pe orice șantier, cât ar fi de mic.

Oriunde te-ai afla, sonoritatea asta exasperantă pare că vrea să proclame omniprezența unei *securități* invers proporționale cu creșterea șomajului și cu suprimarea paturilor din spitale.

Ajuns în fața imobilului meu, hotărârea mea era luată: aveam să lansez o petiție. Ca de fiecare dată când am avut nevoie să aduc aminte de mine lumii intelectuale, aveam să redactez un text strălucitor, incisiv și fără apel. Recurgând la relațiile mele, aveam să-l public într-un mare cotidian, însoțit de vreo douăzeci de semnături alese cu grijă. Nu credeam cine știe ce în efectul unor asemenea inițiative, căci întotdeauna lucrurile evoluau în sens invers față de recomandările mele. Însă de data asta părea că venise momentul să trec la lucruri serioase. Oul cu maioneză avea să fie mama tuturor bățăliilor.

Întors în birou, m-am repezit la internet ca să aflu mai multe. M-am cufundat pasionat în dezbaterile care, de câteva luni, le permisese expertilor să elaboreze „norma reglementară pentru sosurile emulsificate“, care răspundea „obiectivelor de securitate sanitară a alimentelor“. Fără să mai aștept, am întocmit o schiță a manifestului meu:

„Comisia Europeană a lovit din nou. O recentă directivă sanitară are ca efect împiedicarea comercializării maionezei de casă în bistrouri și în majoritatea localurilor ieftine. Este vizibilă neliniștea iubitorilor de ou cu maioneză, privați de antreul lor favorit. Veritabilă ofensă adusă gustului, această directivă marchează dispariția programată a oricărei bucătăрии artisanale, în profitul exclusiv al produselor industriale.

Obsesia igienei și a precauției decurge, fără îndoială, din intenții laudabile; dar, vrând prea mult să ne protejeze, responsabilii vieții publice alunecă periculos înspre construirea unei Europe fără gust și fără diversitate. Noi pretindem, dimpotrivă, că *oul cu maioneză* se numără printre bogățiile gastronomiei noastre, cu condiția ca maioneza să nu fie apanajul industriașilor din alimentație. Deschiși spre lume, dar amatori de mâncare bună, semnatarii acestei petiții cheamă la retragerea imediată a directivei și la refuzul de a o aplica în țările Uniunii.

La lăsarea serii am lăsat monitorul și m-am dus în bucătărie, epuizat. Am pus pe masă un ou, muștar, ulei, sare, piper, o pâine rotundă și o sticlă de vin roșu; pe urmă mi-am repetat că lucrurile n-o să rămână aici.

În toiul nopții am avut un vis. Mă aflam la teagueaua de la Vieux Zinc, într-o conversație aprinsă cu patronul. Stând în picioare în spatele barului, acesta purta în fiecare mână o găleată cu maioneză de fabrică și mă privea cu milă:

— Nu mai aveți nici o șansă! Un nou arbitraj tocmai a interzis orice consum de sosuri fără conservanți.

— Cum așa, *orice consum*?

— Mai multe firme au depus plângere la Organizația Mondială a Comerțului pentru concurență neloială: potrivit juriștilor lor, maioneza de casă dezavantajează industria agroalimentară. Astăzi, firmele astea cer norme precise de fabricare, în fiecare familie și în fiecare bucătărie.

— Francezii n-or să accepte niciodată așa ceva!

Năucit, speram că acum cocoșul galic, micul sat invincibil se vor mobiliza pentru maioneză așa cum făcuseră cu cinci ani în urmă, când cu salvarea *in extremis* a camembert-ului din lapte crud. Însă de data asta decizia căzuse în lânchezeala generală.

— Spun asta pentru securitatea dumneavoastră, repeta frenetic patronul, cu ochii ieșiți din orbite.

Am luat-o îngrijorat spre casă. Dar, când mă apropiam de Notre-Dame, am găsit podul închis de poliție. Când am cerut o explicație, un agent mi-a răspuns că pietonii neîndemânatici riscau să cadă în Sena.

— Dar tocmai pentru asta s-au construit podurile! am exclamat.

— Nu insistați, vă rog. E pentru securitatea dumneavoastră!

În continuarea visului (care s-a repetat și s-a amplificat în nopțile următoare), un titlu cu litere uriașe brăzda prima pagină a unui mare cotidian: „Să apărăm oul cu maioneză!“ Petiția aduna personalități de prestigiu: scriitori, actori, oameni politici de stânga și de dreapta. Numele meu apărea în capul listei, însoțit de o fotografie care mă desemna drept căpitanul acestei armate.

Câteva ore mai târziu, aveam o intervenție la jurnalul canalului unu. Imediat, punctele de vedere despre maioneză se multiplicau pe unde. Editorialiștii se interesau în sfârșit de problema normelor, a Europei, a industriei agroalimentare. Reacțiile de pe bloguri mobilizau deja armate de internauți. Conflictul opunea, schematic, două tabere: de o parte, cei care vedeau oul cu maioneză ca pe un simbol al diversității culinare, amenințată de o birocrație oarbă; de

cealaltă, cei care se temeau să nu fie trezite, pentru o banală mâncare de bistrou, înclinațiile vicioase ale unei națiuni înguste și înțepenite în obiceiurile ei. În parlament se declanșase o dezbatere.

Chiar și dincolo de granițe, acest neașteptat acces de nebunie franceză îi incita pe cronicari. Presa engleză și americană ironiza disperarea unui popor care-și pierduse orice influență, redus la a se mobiliza pentru apărarea unui obicei barbar ca abuzul de mâncare grasă. Dar, totodată, apăreau în America, în Japonia comitete de susținere pentru oul cu maioneză, alcătuite din vechi francofilii dezolați să vadă țara aceasta capitulând, de multă vreme, în fața sirenelor unui surogat de modernitate.

De ce unele polemici se aprind? De ce altele cad în indiferență? În ultimii ani, o sută de pamfletari talentați porniseră dezbateri mai importante. Or, subiectul acesta, care părea cel mai derizoriu, trebuia să marcheze sfârșitul unui ciclu de rezistențe izolate și să permită exprimarea unei revolte mult timp stăpânite. Valuri de cerneală aveau să curgă pentru a încerca să înțeleagă ce se întâmplă, dar realitatea nu mai lăsa loc de îndoială: *revoluția oului cu maioneză începuse*. Iar eu eram profetul ei.

Un mesaj al Generalului

După o zi de lucru la clinică, Mustapha Zeggai se întorcea acasă, în cartierul Châtaigneraie. Cvadragenarul solid, cu tenul mat și capul ras, se pregătea să străbată drumul care despărțea stația de autobuz de casa lui – adică vreo zece minute de mers pe jos... dar dublu când semafoarele nefavorabile transformă această plimbare într-un parcurs de combatant.

Abia coborât din autobuz, Mustapha trebuia într-adevăr să ocolească uriașul sens giratoriu de la Flamant-Rose, unde un șir de mașini circula fără întrerupere. Când intrau în rond, cele mai multe mașini păreau să ezite, încât un rând lung se întindea pe fiecare dintre căile de acces. În centrul sensului giratoriu se înălța o sculptură din fier vechi, care ar fi trebuit să reprezinte un flamingo roz. Infirmierul nu se pricepea deloc la arta contemporană, dar privea cu scepticism cele două catalige ruginite, ce simbolizau picioarele și lunga bară transversală închiuind ciocul. Se mira mai cu seamă că fusese aleasă, ca emblemă a intersecției, o pasăre amenințată cu

extincția de rețeaua rutieră care sugruma heleșteiele din regiune... Dus pe gânduri, aștepta la primul semafor ca să traverseze bulevardul 18-Juin; apoi, în caz de sincronizare defavorabilă, mai socotea două minute la bulevardul Droits-de-l'Homme; se oprea pentru o ultimă dată înainte să traverseze promenada Jean-Paul-II, unde alte mașini așteptau să intre.

Mustapha Zeggai își amintea de vremea, încă atât de apropiată, când acolo nu era decât o modestă intersecție lângă vii. Într-o zi, în apropierea alegerilor, primarul își lansase „proiectul de amenajare a rocadei sud“, răspunzând la patru priorități:

1) *să fluidizeze circulația automobilelor* (de fapt, se dublaseră sau se triplaseră toate căile existente – dar, cum numărul vehiculelor dirijate spre acest sector crescuse într-o proporție mai mare, situația nu făcuse decât să se înrăutățească);

2) *să edifice o zonă de activitate industrială și comercială pentru secolul XXI, incluzând polii științifici și culturali* (proiect nobil care constase în deschiderea unui supermarket, înconjurat de o grămadă de mari magazine de bricolaj, încălțăminte, îmbrăcăminte sport, grădinărit, pentru a crea în afara orașului un nou „centru“ înconjurat de parări. Cultura era limitată la un hangar metalic construit după același model ca și celelalte și care juca rolul de cinema multiplex – când se închidea ultimul cinematograf din vechile cartiere, condamnat de explozia afacerilor imobiliare);

3) *să susțină un proiect de habitat popular* (după ce fuseseră rase două rânduri de case muncitorești, ocupate în general de pensionari, se construiseră o zonă de locuințe sociale: adică, abandonând frumoasele

cartiere centrale legilor pieței, fuseseră grupate la limita perifericului vreo sută de familii susținute de asociațiile pentru dreptul la locuință; ceilalți n-aveau decât să se descurce).

Evoluția asta nu-l încânta deloc pe domnul Zeggai, care alesese să locuiască acolo, cu cincisprezece ani în urmă, tocmai fiindcă puteai găsi căsuțe ieftine fără să ai impresia că ești un rebut al societății. În acest cartier vechi, între oraș și sat, câțiva copaci înalți se ridicau din grădini, iar centrul istoric nu era prea departe. Pe scurt, avea impresia unei vieți reușite într-un colț frumos al Franței – el, care crescuse la Oran, înainte să emigreze într-o zonă a Marsiliei... Or, când în sfârșit termina de traversat rondul ca să intre pe promenada Moulin-Joli, Mustapha se îngrijora văzând mereu alte case ce cădeau sub târnăcoapele demolatorilor. În locul lor, edificii din sticlă fumurie aveau să servească relocării vreunei bibliotecii, serviciu de sănătate sau administrații constrânse să elibereze vechile localuri vândute de municipalitate ca să-și mai plătească din datorii.

Și alte încercări îi însoțeau întoarcerea de la muncă și amânau momentul unei adevărate destinderi. Pe strada învecinată zidurile erau pline de graffiti, iar domnul Zeggai se întreba dacă întreprinzătorii imobiliari înșiși nu încurajau cumva acest gen de degradare, ca să răscumpere totul la un preț mic. Apropiindu-se de casă, își făcea griji și că va auzi iar urlând televizorul vecinilor săi șomeri. Aceștia nu-și părăseau bârlogul decât sâmbăta, ca să se aprovizioneze de la un magazin cu reduceri. Mama mergea la brațul iubitului care-l înlocuise pe cel de-al doilea soț al ei; fiul din prima căsătorie îi urma,

cu gluga pe ochi; sora lui vitregă, obeză, încheia și-
rul gâfâind.

Domnul Zeggai se socotise multă vreme un om privilegiat într-o țară prosperă. Obținuse cu mândrie actele franceze, dar de ceva timp întrevedea o realitate mai sumbră. În accesele lui de pesimism, avea sentimentul că aparține unei societăți în descompunere în care comerțul se înrudea tot mai mult cu escrocheria, în care bogații se îmbogățeau, iar săracii sărăceau. Egalitatea, demodată, era înlocuită de „sprijinul pentru victime”: femei bătute sau oameni accidentați pe șosea, care stârneau compasiunea celor puternici. Câțiva profeți anunțau o revoluție, dar nemulțumirea mocnea ca laptele pe foc; țâșnea scurt într-o grevă, o incendiere de mașini, un elan de revoltă în care se golea preaplinul de ranchiună... apoi cădea la loc ca și cum nimeni n-ar fi vrut să-și compromită ultimele avantaje de înstărit occidental.

Tulburările recente subliniaseră încă o dată caracterul imprevizibil al acestor izbucniri și nemulțumirea care se exprima sub pretexte minuscule. Totul pornise de la o petiție apărută într-un ziar, pentru apărarea *oului cu maioneză*. Pe un ton serios care friza farsa, un grup de „cetățeni” își clama indignarea după ce o normă sanitară interzisese în restaurante orice formă de „maioneză de casă”, în favoarea maionezei industriale. Acest protest se amplificase în câteva zile, dând loc unor dezbateri nesfârșite, apoi unei serii de manifestații ale tuturor nemulțumiților din țară. Depășit de acest val, guvernul ceruse administrației europene să amâne directiva. Comisia respinsese această cerere – împinsă de o duzină de națiuni mici care doreau ca Franța să nu mai pretindă

excepții de la regula comună. Criza trecuse, dar totul părea fragil, iar conflictele absurde se înmulțeau. Chiar cu o zi înainte, la Toulouse, un grup de motocicliști furioși se încrucișase cu o adunare împotriva circulației bicicletelor pe trotuare. Fără măcar să știe de ce, cele două grupuri se luaseră la bătaie, lăsând un om grav rănit pe caldarâm.

Mai îngrijorătoare era, în ochii lui Mustapha, această impresie de naufragiu colectiv care se accentua. Numai săptămâna asta: un vechi palat al republicii fusese vândut la licitație; nava-școală a marinei naționale avea să fie dezafectată din lipsa banilor; serviciul poștal își reducea puternic efectivele... Cum de una dintre cele mai bogate țări din lume putea să pară atât de aproape de faliment? Domnul Zeggaï, cu creștetul său ras și cu umerii solizi, se indigna față de această nepăsare generalizată. Cu patriotismul oamenilor care și-au ales țara, îl enervau și pasiunea devoratoare a francezilor pentru vedetele americane și felul lor de a folosi neîncetat cuvinte englezești ca să aibă un aer modern – tot atâtea nemulțumiri temperate, din fericire, de optimismul natural al soției sale.

Îndată ce împinse poarta curții, o văzu în grădina de legume, unde-și îngrijea roșiile și culegea busuioc. Fără îndoială, Alba se îngrășase în ultima vreme, dar cum să reziste surâsului drăgăstos pe care i-l adresa de optsprezece ani? Auzindu-l, își ridică spre el chipul de negresă din Martinica:

— Iată-te în sfârșit, Mouss, ai avut o zi bună?

— Se poate spune, răspunse el neglijent. A murit un bătrân... O să fac o baie.

— Și o să mănânci o salată bună?

— Și o s-o mănânc pe iubița mea cea bună! supralicită Mustapha, pe un ton deocheat, grăbind pasul către antileza lui ca un fruct copt.

O strânse în brațe și rămaseră un moment lipiți unul de altul, când Alba îi șopti soțului ei:

— Și pe urmă, diseară, ne uităm la *Marea călătorie*?

Cu un gest, Mouss o împinse pe soția lui, apoi o privi în ochi cu indulgență:

— Dar știu că-ți plac neroziile alea! Nu, scumpo, să nu te superi, dar o să te las să vezi singură *Marea călătorie* – și eu o să mă uit mai degrabă la un film cu Maurice...

Doamna Zeggai se întristă auzind acest nume:

— Știi bine că nu vrea să-i mai spunem așa!

Cina fu plăcută: Mouss făcu un efort să nu-i spună fiului său „Maurice”. Se mulțumi cu „Momo”, diminutiv subtil care-i permitea băiatului să audă „Mohammed”, cum pretindea acum. Cu tot respectul pe care i-l purta tatălui său, adolescentul nu înțelegea de ce Mustapha își petrecuse viața încercând să devină mai francez decât francezii, ca și cum i-ar fi fost rușine cu religia și poporul lui. Se întreba mai ales de ce părinții îl botezaseră Maurice, ceea ce-i făcea să rânjească pe colegii lui de liceu, cărora acest prenume li se părea ridicol, când ei se numeau în general Johnny, Jennifer, Kevin, Deborah, Steve, Elvis, Melody... Când Momo, în vârstă de șaisprezece ani, își lăsase o bărbuță de credincios, apoi cumpăraseră un exemplar din Coran, Mustapha fusese mahnit și trăsesese concluzia că educația lui se soldase cu un eșec. Soția lui, care frecventa un psiholog, încercase să-l liniștească: probabil că era vorba de o banală

manifestare a „crizei adolescenței“. Interesul acesta brusc pentru barbă și Coran n-avea să-l transforme numaidecât pe Maurice într-un fanatic religios.

După salata de roșii, Alba servi paste cu somon, pe care cei doi bărbați din familia ei le mâncară cu poftă, luându-i totodată în râs nerăbdarea de midinetă grăbită să descopere următoarea etapă a *Marii călătorii*. Nu era singura. În fiecare săptămână, cincisprezece milioane de telespectatori se lipeau de ecran ca să urmărească această emisiune senzațională care relata epopeea mai multor cupluri de *seniori* ce se întâlneau cu culturile tradiționale. Îi văzuseră pe Lionel și Sylvie săpând un puț în Senegal; apoi pe Jackie și Corinne vânând canguri pitici cu un grup de aborigeni australieni. În ultimul episod, Fred și Fanny discutaseră cu un șef sioux despre problema alcoolismului la indieni. Potrivit canalului de televiziune, acest program contribuia la „dezvoltarea durabilă“, amintind totodată că societatea avea nevoie de *seniori* (Mouss se întreba cum de termenul acesta se răspândise atât de repede în Franța). O dată pe săptămână, prezentatorul le regăsea pe cele trei cupluri în *prime time* (de ce nu se spune „la începutul serii“?). În seara aceea, cei șase jucători aveau întâlnire cu un trib din pădurea amazoniană. Cu bustul gol și vopsiți țipător, ei luau parte la masa tradițională, vorbind în acest timp despre încălzirea planetei.

Refractară la orice fel de cinism, Alba credea în angajarea individuală, fie și prin intermediul unui program televizat. Era așadar prezentă la întâlnire, în fiecare joi, ca să reia firul *Marii călătorii*. Mouss și Momo, în ceea ce-i privea, ironizau gusturile femeii pe care-o iubeau mai mult decât orice pe lume. La

sfârșitul cinei, când fiul întrebă pe un ton deprimat: „Ce vezi tu la bufonii ăștia?“, tatăl nu se putu abține să aprobe în tăcere, înainte de a propune cu un aer complice:

— Vrei să ne uităm la *Străbătând Parisul*¹? L-am luat de la videoclip.

Maurice, alias Mohammed, se mulțumi să răspundă cu un accent de pușlama:

— Tată, mă plictisești cu vechiturile tale de doi bani!

Alba se întoarse către soțul ei, cu privire de învingătoare, în timp ce băiatul se ducea singur în camera lui. Pe televizorul din living începea genericul *Marii călătorii*. Înciudat, Mustapha se uita cu tristețe la DVD-ul lui, când auzi vocea nevestei:

— Mouss, vino să reglezi ecranul, te rog... Are purici.

Domnul Zeggaï oftă mai adânc... dar nu-i dispăcea faptul că încă era indispensabil! Ca un soț devotat, se întoarse ca să constate într-adevăr că purici albi și negri, foarte denși, ascundeau imaginea de pe ecran.

— Ce-i asta? întrebă el cu voce tare.

Departe de a dispărea ca un simplu parazit, efectul persista, iar Mouss se temea că aparatul era pe cale să-și dea sufletul. Dar acum alte imagini se amestecau în urzeala asta, ca și cum o emisiune alb-negru ar fi vrut să ia locul programului în culori.

Deodată, în spatele scuiăturilor care bruiau genericul, domnul Zeggaï auzi un zumzet care se

1. *La Traversée de Paris*, film din 1956, regizat de Claude Autant-Lara și cu Jean Gabin în rolul principal (n. tr.).

amplifica treptat: trei note ascuțite care se tot repetau. Pasionat de filmele de război, Mustapha recunoscu îndată indicativul postului Radio Londra din documentarele despre Rezistență. De-a lungul ocupației, același semnal sonor se scurgea prin aparatele cu galenă, urmat de patru bătăi de tobă și fraza rituală: „Francezii le vorbesc francezilor“.

Schimbă o privire îngrijorată cu soția lui, întrebându-se dacă această perturbare nu preceda cumva anunțul unei catastrofe. Totul era posibil într-o epocă în care oamenii se izbeau cu avioanele de turnuri, iar valuri uriașe măturau regiuni întregi... Totuși sunetele și, acum, imaginile acestea păreau ieșite din trecut. Tot mai uluiți, domnul și doamna Zeggai distinseră atunci, în mijlocul ecranului, o siluetă așezată în spatele unui microfon. Și, în timp ce imaginea în alb și negru se stabilizea, recunoscură în sfârșit acel personaj familiar, înalt, purtând un chipiu cu două stele. În fața lor, într-un document istoric neclar, stătea bărbatul care mult timp simbolizase Franța în ochii lumii: generalul de Gaulle.

Apariția aceasta neașteptată îi liniști la început. Probabil că era vorba de un document de arhivă difuzat din motive precise, dacă nu cumva era un gag publicitar. Uitându-se totuși mai bine, omul fixat de cameră nu era tocmai soldatul din 1940, nici măcar sumbrul pensionar din 1969. Fruntea lui încrețită și cearcănele mari de sub ochi îi dădeau un aer și mai vârstnic, dar asemănarea nu lăsa loc de nici o îndoielă: chiar el – sau sosia lui – își dregea acum glasul în fața unui microfon arhaic, în timp ce doamna Zeggai, perplexă, îi repeta soțului:

— Ce-i asta?

În același moment, Momo dădu buzna strigând:

— Hei, se întâmplă o chestie ciudată. Tocmai zapam. Și acum e numai un program pe toate canalele. Un tip deghizat în de Gaulle...

Se opri în mijlocul frazei văzând aceeași imagine pe televizorul părinților. În timp ce se lăsa din nou tăcerea, bătrânul de pe ecran își îndreptă privirea spre obiectiv, apoi deschise gura și rosti, cu o voce solemnă care nu era greu de identificat:

„Guvernele care, de mulți ani, au abandonat orice ambiție demnă de istoria noastră...”

— E chiar de Gaulle? întrebă Momo năucit.

— St! răspunse tatăl lui, ducând arătătorul la gură.

Născut la câțiva ani după independența algeriană, Mustapha învățase pe de rost epopeea gaullistă, sub influența bunicului său, un vechi soldat al Franței libere. Această apariție a Generalului, cât va fi fost ea de neverosimilă, îi inspira un respect aproape religios.

Personajul de pe ecran părea să se trezească dintr-un lung somn, iar intonația lui devenea tot mai înflăcărată:

„Aceste guverne, invocând imperativele construcției europene – inclusiv sub formele cele mai absurde –, au ales să se lase în baza unei birocrății a cărei acțiune nu corespunde cu nimic intereselor populației...”

— Crezi că-i el? repetă Alba, buimacă, în timp ce soțul răspundea:

— Evident că nu. Trebuie să fie un trucaj. Niște glumeți au intrat pe rețea!

Sub chipul plin de riduri, oratorul își puncta cuvintele cu gesturi scurte. Din când în când ridica o mână pentru a sublinia efectul; celălalt pumn rămânea strâns pe masă, iar ochii îl scrutau pe telespectator:

„Astăzi, o aliniere sinucigașă la niște pretinse norme internaționale ne amenință prosperitatea. Credința oarbă în legea pieței, economia fără reguli, abandonarea oricărei politici sociale voluntare, renunțarea la independența națională și slăbirea limbii noastre pun în pericol însăși existența poporului nostru, ca și a celor mai multe popoare ale lumii...”

Timbrul răgușit, puțin nazal, amintea de bătrânii actori al căror stil se pierduse în vorbirea rapidă și monocordă a tinerilor francezi.

— Crezi că-i numai la noi în cartier? îl întreabă Mouss pe fiul lui.

— Așteaptă, mă uit pe internet, răspunse Momo înainte s-o șteargă în camera lui, în timp ce perorația Generalului se înălța într-un elan aproape muzical:

„Dar s-a spus oare ultimul cuvânt? Trebuie să dispară speranța? Este înfrângerea definitivă? Nu! Credeți-mă pe mine, care vă vorbesc în cunoștință de cauză și vă spun că nimic nu este pierdut. Căci Franța nu este singură! Ea aparține acestei Europe vaste, acestei Europe *reale*...”

Vocea i se ridicase cu o octavă pe a doua silabă din „reală”.

„Această Europă ale cărei popoare ar putea să se unească într-un mod mult diferit de ceea ce li se impune astăzi: o Europă a națiunilor, mândre de specificitățile lor, atașate de culturile lor, puternice prin toate bogățiile moștenite din istorie...”

La fiecare cuvânt, domnul Ziggaï vibra în sine. Maurice strigă de pe hol:

— E în toată Franța! Nu știe nimeni de unde vine.

Încheierea discursului o amintea pe cea a faimosului apel din iunie 1940, pe care Mustapha îl văzuse adesea, atârnat pe peretele bunicului său:

„Această luptă nu este, așadar, limitată la teritoriul nefericitei noastre țări. Este o luptă mondială. Dar, în această nouă bătălie, rolul Franței va fi primordial dacă le arătăm calea celorlalte popoare doborâte de totalitarismul economic. Întăriți de puterea unei ideologii, vom putea învinge în viitor printr-o convingere superioară. Acesta este destinul lumii...”

Timp de o secundă, bătrânul cercetă parcă sufletul compatrioților săi, înainte să rostească pentru prima oară numele pe care deja toată lumea i-l atribuisese:

„Eu, generalul de Gaulle, îi invit pe cetățenii francezi, cu inteligența și voința lor, îi invit pe ingineri și pe muncitori, pe intelectuali și pe artiști, pe șomeri și pe militari să ia legătura cu mine. Îi invit pe toți cei care împărtășesc furia noastră față de situația în care a fost adusă țara noastră – așa cum a arătat de curând protestul legat de oul cu maioneză – să ia legătura cu mine...”

— E o farsă, spuse Alba... de Gaulle n-ar fi vorbit niciodată despre oul cu maioneză!

— Evident că-i o farsă, întări Momo. Știi câți ani ar avea acum de Gaulle?

Privirea aprinsă a lui Mustapha părea să dezmințită această interpretare. El recunoscuse ultimele cuvinte – cele pe care bunicul său, care-și pierduse mințile, le repeta la nesfârșit cu puțin înainte să moară, cu accentul lui berber:

„Orice s-ar întâmpla, flacăra rezistenței franceze nu trebuie să se stingă și nu se va stinge.“

Apoi încheie:

„Peste o săptămână, la aceeași oră, voi vorbi din nou la televiziune.“

În timp ce obiectivul îl fixa pe acest bărbat imposibil sub chipiul său de general cu titlu provizoriu, se auziră din nou cele trei note care, cu șaptezeci de ani în urmă, anunțau emisiunile de la Radio Londra. Deodată, imaginea se disipă și lăsă loc celei a prezentatorului de la *Marea călătorie*. Complet descumpănit, acesta adresă telespectatorilor un mesaj de scuze. Promise că se va face totul pentru a fi găsiți responsabili pentru această glumă de un gust îndoielnic și pentru a se asigura derularea programelor.

Când Mustapha ajunsese la clinică a doua zi dimineață, o atmosferă ciudată domnea pe culoare și în cabinetele personalului. Evenimentul era în centrul tuturor conversațiilor. Colegii de serviciu își puneau întrebări despre montajul video, fiecare expunându-și

propria ipoteză. Dar nici informațiile din timpul nopții, nici ziarele de dimineață nu reușiseră să dezlege misterul.

Domnișoara Brunelli, șefa de sală, își exprimă indignarea în legătură cu internații care batjocoresc orice lege și acum atacă televiziunea. După doctorul Verdier, referirea la oul cu maioneză demonstra că acest trucaj ținea de un complot al extremei drepte. Totuși, mulți infirmieri, surori, medici și chiar bolnavi păreau încântați. La fel ca niște copii care se bucură când căderile abundente de zăpadă provoacă închiderea școlilor și picură o doză de neprevăzut în cotidian, ei evocau zâmbind fantezia constituită de întoarcerea Generalului. Unii îi ascultaseră atenți discursul și păreau chiar să-i împărtășească analizele despre derivatele Europei. În pauza de cafea, François, infirmierul-șef, emise propria ipoteză:

— Țineți minte filmul ăla scos în 1969, imediat după demisia lui de Gaulle: când un personaj reapare după ce fusese congelat câteva zeci de ani?

Thi-Lin, o soră, și-l amintea:

— *Hibernatus*? Cu de Funès!

— Exact, aprobă François. Să presupunem că Generalul a fost congelat...

— ...ca să reapară când Franța avea să aibă nevoie de el! continuă Mustapha visător.

— Delirezi! îl asigură Thi-Lin râzând.

Conversația fu întreruptă de intrarea doctorului Marie-Chantal de la Forge, codirectoarea clinicii, mereu surâzătoare și plină de energie în fața personalului:

— Prieteni, e fantastic!

Sub halatul de un alb impecabil se ghicea un tator strâns pe talie. Blondă solară, șefa părea întotdeauna că abia a ieșit de la coafor și obișnuia să li se adreseze angajaților pe un ton oarecum snob, dar plin de bunăvoință:

— Cum tocmai ne-am amintit o nobilă voce, să fim mândri că suntem francezi!

Surorile se uitară unele la altele uluite, bănuind că glumește. Nimeni nu luase discursul în serios; dar nimeni nu îndrăzni s-o contrazică pe Marie-Chantal, care continuă fără să-și înfrâneze entuziasmul:

— Închipuiți-vă că ne unim într-un mare proiect. Închipuiți-vă că uităm de goana după profit. Închipuiți-vă că reinventăm Europa. Închipuiți-vă că de Gaulle s-a întors cu adevărat. N-ar fi...

Păru să ezite, căutând cuvântul, în timp ce o soră spuse timid:

— Ca un vis?

Marie-Chantal dădu din cap, apoi se întoarse spre alta, care propuse:

— Ar da puțină sare politicii.

Mustapha luă cuvântul la rândul-i:

— Înseamnă că istoria merge mai departe... și merge mai departe chiar aici!

— Asta e, prieteni, reluă șefa. Generalul are nevoie de optimismul vostru, sunt sigură că ne va mai uimi.

La aceste cuvinte, ușa din fund se întredeschise, lăsând să apară o femeie în cămașă de noapte, cu capul învelit în bandaje și un aer absent:

— Scuzați-mă, dar nu înțeleg ce caut aici. Puteți să mă conduceți acasă, vă rog?

Ce să fac cu biblioteca mea?

În realitate, petiția mea despre oul cu maioneză se soldase cu un fâs. Sigur, adunasem câteva semnături frumoase, iar textul nostru apăruse la rubrica „opinii libere” a unui important cotidian... dar ieșise într-o zi de grevă și l-am căutat degeaba la chioșcurile din cartier. Mi-a redat speranța site-ul ziarului, unde vreo cincizeci de cetățeni scriau comentarii și începeau un embrion de dezbatere despre maioneză... care, din păcate, nu s-a aprins. Încă de a doua zi, totul recăzuse în indiferență, iar eu mă apucasem din nou de lucru, în vederea unei conferințe despre muzica în Normandia secolului al XIX-lea, pe care trebuia s-o țin în cursul verii. Deliciile trecutului aveau să mă facă să uit neplăcerile prezentului. Cel puțin așa credeam, fără să bănuiesc că încă o încercare mă aștepta în primele zile ale lunii iulie.

De ceva vreme, când băteam pe tastatură, junghiuri bruște în coloana vertebrală mă sileau să mă ridic de pe scaun și să fac câțiva pași. Ar fi trebui să mă liniștesc, să mă îngrijesc odihnindu-mă. În loc

de asta, m-am agitat pregătindu-mi plecarea pe litoral. Un weekend întreg mi-am sortat hainele, m-am aplecat peste sertare, m-am lăsat în genunchi în debara. După ce-am umplut trei bagaje, am plecat spre gara Saint-Lazare, unde împingeam o valiză și o trăgeam după mine pe a doua, cu trupul răsucit de geanta enormă pe care o duceam pe umăr. La sosire, am luat-o de la capăt cu trasul și împinsul până la mașina care venise după mine. În fine, mi-am cărat bagajul pe scările vilei în care vin în fiecare vară, grație ospitalității unor foarte buni prieteni.

Urgența călătoriei mă făcuse să uit că spatele meu e fragil, că nu mai sunt un puști și că trupul meu nu mai poate să suporte anumite încercări fără să se răzbune. Departe de asemenea gânduri, m-am mai aplecat și m-am mai ridicat de vreo douăzeci de ori ca să-mi golesc valizele și să așez hainele, cărțile, dosarele. În depărtare, pe mare, soarele triumfător cobora încet spre linia orizontului. M-am legănat câteva momente pe scaun, înainte să deschid calculatorul portabil care mă obligă să mă aplec mereu spre ecran. La miezul nopții mi-am desfăcut în sfârșit patul prost de campanie, o adevărată cadă cu arcuri în care aveam să dorm în prima noapte de vacanță.

Abia pe la patru dimineața, trezit ca de obicei de angosta morții și de o grămadă de gânduri negre, am simțit o durere puternică în zona coccisului. M-am întors imediat pe partea cealaltă, apoi m-am întins țeapăn pe spate, înainte să revin în poziția inițială. Cleștele mă strângea mereu în același loc și mă frământam fără să pot adormi la loc, când s-au ivit zorii unei dimineți cenușii peste Marea Mânecii. În vreme ce încercam nervos toate pozițiile, au început

să ciripească primele păsări. M-am ridicat să beau un pahar cu apă și am tras mai bine draperiile, în speranța să mai dorm, dar durerea nu mă lăsa.

La opt, frânt de oboseală, am înțeles că încântarea primei dimineți pe malul mării n-avea să fie pentru ziua aceea. Mă durea totul, iar catastrofa s-a accentuat în momentul când am vrut să-mi trag o pereche de șosete; căci, situație nouă în viața mea, nu mai reușeam să ajung la picioare. Mă aplecam gemând, gâfâiam, dar degeaba; spatele meu ruginit ținea degetele de la picioare mai departe decât puteau mâinile mele ajunge, așa c-a trebuit să mă mulțumesc cu o pereche de papuci de casă. Mai mult: pe masă, la micul dejun, un ziar desemna *lumbagoul* drept „boala secolului”. Suferința asta cumplită mă trimitea printre victimele obișnuite ale modernității.

Mi-am petrecut deci prima zi primind sfaturi de la apotecari improvizați: toți prietenii din casele dinprejur, pe care-i întâlneam pe plajă la vremea scaldei. De obicei, eram primul care punea piciorul în apă, apoi plonjam în marea de smarald ca să mă depărtez de țarm... Azi înaintam pe galeți cu pași mărunți, incapabil să înot. La fiecare mână pe care o strângeam, recitam un cuplet despre durerea mea de spate și necesara prudență care-mi recomanda să aștept puțin. Deși îmi ascultau explicațiile, cei mai mulți dintre cei veniți la scaldă lăsau să li se vadă lipsa de interes. Comuniunea care ne grupa de obicei în valuri la optsprezece grade deodată nu mai avea fervoare. Ar fi trebuit să-mi amintesc un lucru: bolile noastre îi plictisesc pe cei care nu suferă de ele.

Din fericire, economia umană este astfel făcută încât bolnavul sfârșește prin a găsi un limbaj comun

cu anumiți indivizi trecuți prin aceeași experiență. Amintirile lor reînvie ca să evoce propria lor vindecare și să dezvăluie leacuri infailibile... dar contradictorii: unul spune că trebuie să stau cât mai mult întins, celălalt mă asigură că în nici un caz nu trebuie să stau culcat; unul îmi recomandă antiinflamatoare, respinse de altul ca prea periculoase pentru stomac; încă unul îmi interzice absolut băile în mare, dar cineva mă asigură că, practică moderată, thalassoterapia constituie cel mai bun leac.

Nu avansasem deloc. Cum fiecare îmi comunicase diagnosticul și prescripțiile lui, era imposibil să insist mai mult, fără riscul de a deveni pisălog. Ca să mă consolez, mi-am înmuiat până la urmă picioarele în apă, dar am intrat numai până la mijloc, ca un neputincios. De un an visam la zbenguie acvatice. Azi plăcerea asta îmi era interzisă, dacă nu voiam să mă duc la fund ca un buștean sau să ies înțepenit cu totul. M-am întors acasă cu moartea în suflet, gândindu-mă că sejurul meu preferat începea sub auspicii foarte triste.

Copil fiind, îmi imaginam viața pensionarilor ca o lungă perioadă de destindere în care o familie iubitoare și niște servicii sociale competente au grijă să-ți facă fiecare clipă plăcută. După o existență laborioasă, urmau vremea răsplății și catalogul ei de plăceri gratuite. Nu-mi dădeam seama cât de mult se înrudește bătrânețea cu o tortură fizică, dublată de un chin moral care face derizorii avantajele vârstei. În acest început de vară, în vârstă de numai patruzeci și șapte de ani, dar torturat de durere, aveam impresia că încep să-mi dau seama cum este, de fapt, bătrânețea.

Eforturile mele de a sta întins ori în picioare, aspirinele și calmantele îngurgitate cu pumnul nu schimbau nimic: bestia ticăloasă mă strângea de deasupra feselor până sub coaste. Mă străpungea fără să-și desfacă maxilarele, iar suferința urca acum pe spate, unde își înfigea alte crampoane, în timp ce zilele frumoase treceau cu toată viteza. Un singur gând aveam în minte: durerea aceea care acoperea culoarea cerului, zgomotul mării, gustul mâncărilor și fiecare clipă a zilei. După o zadarnică ședință de osteopatie și eșecul dovedit al medicinei alternative, era timpul să trec la lucruri serioase.

Fără să mai aștept, l-am sunat pe doctorul din sat. Aparent încântat să cunoască un client nou, acesta m-a anunțat că avea timp pentru o consultație chiar în după-amiaza aceea, la ora 13.45. Înainte să închidă, mi-a recomandat să nu-mi uit „cardul Vitale”. Nu mai folosisem niciodată pașaportul acesta electronic destinat rambursării operațiilor medicale; însă de data asta, semn al vârstei sau presentiment, îl strecurasem în buzunarul hainei înainte să părăsesc capitala.

Am ajuns cu cinci minute mai devreme în fața cabinetului situat în centrul comercial al comunei, între salonul de coafură (un fost coafor parizian devenit preferatul damelor din partea locului) și agenția imobiliară (firmă înfloritoare care-l convinge pe fiecare sătean că valoarea căsuței lui este egală cu a unui castel). Chiar alături, băcănia răspunde nevoilor alimentare cu un succes ceva mai moderat (neo-țăranul preferă supermarketul). Farmacia nu e goală niciodată: o mulțime de femei și de persoane în vârstă se perindă pe aici de dimineața până seara și iese

încărcată cu pilule. În starea în care mă găseam, voiam să beneficiaz și eu de un remediu chimic puternic, capabil să oprească instantaneu durerea.

Plin de speranță, l-am văzut coborând din mașină pe bunul doctor, având alura unui țăran solid din Normandia. Blond și bondoc, semăna cu geambașii din târgul de la Gonneville, unde se negociază prețul pentru vacile de lapte și taurii de concurs. Un „bună ziua“ viril m-a convins definitiv că aveam de-a face cu un om concret, pragmatic, obișnuit să trateze bolile cele mai diverse în colțul său din regiunea Caux. M-a invitat să intru. Cabinetul lui avea aspectul unui birou modern, luminos, mobilat de la Ikea. Atâta doar că se vedea patul medical într-un ungher. Fără îndoială, avea să mă pună să mă întind pe el, pentru a mă examina. Totuși, pe când mă pregăteam să-i debitez romanul durerii mele, am observat interesul scăzut al doctorului pentru divagațiile mele, în timp ce o singură problemă părea să-l preocupe:

— V-ați luat cardul Vitale?

Era un reflex al unui om obișnuit cu formalitățile erei numerice? Un mod de a se asigura că figurez în sistem? Procedura medicală părea să necesite, în orice caz, colectarea datelor inserate în dreptunghiul plastifiat pe care l-am scos din buzunar. Fără să-mi arunce măcar o privire, doctorul a luat cardul; l-a împins într-un cititor, apoi și-a rotit pe un sfert fotoliul înspre ecranul pe care apăreau datele care mă priveau – probabil identitatea, vârsta, domiciliul, dovada înscrierii la asigurările sociale... Nu mă-ndoiam că, și fără bucătica aceea cu circuite, practicianul m-ar fi primit și n-ar fi precupețit îngrijirile necesare, gratificându-mă cu buna și vechea *fișă medicală*; dar,

de vreme ce dețineam cardul, discuția noastră trebuia să urmeze o anumită ordine. După ce a validat mai multe ferestre, apoi a deschis un „dosar” cu numele meu, omul s-a întors în sfârșit să-mi asculte predica.

Sunt atât de ipohondru, încât nu merg aproape niciodată la medic, de teamă să nu-mi descopere ceva grav. La aceste rare întrevederi medicale, mai am și mania de a explica totul. După ce m-am documentat despre boala mea, manifestările și evoluția ei, emit eu însumi câteva ipoteze, agumentate cu sugestii de tratament. În ziua aceea, povestirea mea, încărcată cu informații adunate de pe internet, ajungea la concluzia „Voltaren” – acel antiinflamator puternic care se dă numai pe rețetă și este dăunător pentru stomac. Altă rezolvare nu vedeam: spatele meu reclama acea moleculă.

Cum diagnosticele mele se dovedesc în general eronate, așteptam o replică severă din partea profesionistului. Spre marea mea surpriză, acesta a părut mulțumit că-i spuneam clar ce produs doream. S-a ridicat să ia formularul, iar eu mă pregăteam să mă dezbrac, să mă întind, să mă las examinat... Dar el s-a mărginit să-mi ridice o parte a cămășii ca să verifice în grabă locul durerii, înainte să atace a doua fază a operațiunilor. Adică s-a așezat iar în fața calculatorului, și-a agitat degetele pe tastatură, a deschis ferestre și butoane de comandă și a confirmat ordinele apăsând pe tasta „enter”. După câteva minute, neliniștit de faptul că auzeam numai clicul tastelor, nu mai aveam impresia că văd un doctor, nici un țăran normand, ci un angajat modern oarecare în fața PC-ului său.

Acest medic de țară își cunoștea cu siguranță merseria. Studiase timp de șapte ani, apoi începuse să

practice medicina înainte de generalizarea computerului. Bănuiam totuși că se produsese o schimbare în activitatea lui, ca și în toate celelalte, care îl detur-nase treptat de la conversație, de la palpate, de la ascultarea cu stetoscopul, apoi de la scrierea unei rețete ilizibile și îl apropiase mai mult de hard-disk. S-ar fi zis că acel calculator emitea sugestii și propunea opțiuni care respectau experiența lui, dar, cu toate acestea, îi îngrădea gândirea și acțiunile.

În timp ce tastatura făcea zgomot în tăcere, în minte mi s-a arătat o viziune. După dispariția secretarelor, lumea muncii se transformase într-un imens secretariat. Fiecare, aproape singur, îndeplinea toate sarcinile. Chiar patronii de firme, în cămașă și cu cravată, scriu la tastatură în fața ecranelor cu plasmă din birourile lor de o sută de metri pătrați. Pe vremuri, ceva exotic și inaccesibil emana din vechile filme de spionaj în care adevărate secretare blonde aduceau documente de semnat, dactilografiau o scrisoare după dictare, făceau legături telefonice cu țări îndepărtate. Tot acest lux pierdut, tot acest sex-appeal al muncii se redusese la un dialog solitar între om și mașină.

Astăzi, totuși, o nouă etapă era pe cale să fie atinsă; fiindcă nu numai că acum calculatorul o înlocuise pe secretara medicului, nu numai că doctorul trebuia să îndeplinească singur, în prezența pacientului, sarcinile minuțioase rezervate altădată asistentei. Dar, de aici înainte, acesta părea el însuși să acționeze ca un subaltern al unui program, legat la diverse rețele exterioare care-i indicau modul de a-mi elibera prețioasa rețetă. Simplu executant al acestor rețele care-i dădeau ordine, el devenise *secretarul calculatorului său*.

După ce a terminat de completat rubricile, doctorul a lăsat o pauză înainte de a apăsa pe tasta „enter” și am auzit mișcarea unei foi, apoi a încă uneia în imprimantă. A pus în sfârșit hârtiile pe birou, le-a semnat cu un scris frumos și mi le-a întins cu un zâmbet călduros care voia să spună: „Gata”. Totul era acolo, în fața mea: tratamentul de urmat, decurgând dintr-un diagnostic care corespundea cerinței mele. Spre marea mea mulțumire, primul medicament de pe listă era un echivalent al Voltarenului, iar al doilea o pilulă pentru protejarea stomacului, la care se adăuga un al treilea și un al patrulea, a căror prescriere mi se părea excesivă, dar care răspundeau dorinței mele de a primi un medicament foarte tare și necesității de a susține industria farmaceutică.

Două zile mai târziu, durerea începea într-adevăr să-mi treacă. Am regăsit băile în mare și complicitatea camarazilor mei de plajă. Uitând de îmbătrânire, devenit indiferent la suferința altora, puteam în sfârșit să fiu alături de ceilalți în apa sărată, gândindu-mă că medicina digitalizată nu funcționează, la urma urmei, chiar așa de rău.

În fiecare dimineață, ca toată lumea, scriam pe tastatură. Umpleam, jubilând, pagini pe care le puteam corecta imediat verificând unele detalii pe internet. Seara răspundeam la e-mail-uri din cele patru colțuri ale lumii. Nu eram mai degrabă norocos că trăiam într-o vreme când fiecare, până în fundul satelor, dispunea de mijloace extraordinare de cunoaștere? Totuși, la mijlocul vacanței, o nouă formă de îngrijorare a început să mă cuprindă.

Cu două luni în urmă, făcusem o cercetare despre istoria muzicală a coastei normande. Conferința mea, într-o stațiune balneară din vecinătate, avea să atragă zeci de fete bătrâne care socoteau important să afle că, pe la 1890, compozitorul André Messager *mergea frecvent de la Le Havre la Étretat cu bicicleta*; și că, douăzeci de ani mai devreme, Jacques Offenbach *se ducea să bea ciocolată caldă* la un han situat la câțiva kilometri de capul Antifer. La finalul acestei expuneri, împănate cu citate bine alese, burghezii în vacanță și pensionarii aveau să mă aplaude frenetic, încântați să-și facă târguielile culturale de la un scriitor așa de erudit (eu), în timp ce, cu coada ochiului, pe fereastra cazinoului, aveam să privesc melancolic marea, valurile, galeții pe care se zbenguie efebi și nimfe indifferenți la tot acest trecut.

Poate c-aveau dreptate. Însă nimic nu putea să-mi înfrâneze atracția față de o epocă în care lumea întreagă nu purta încă nume de firme, când cazinoul din Deauville încă nu se numea *Casino Barrière de Deauville* și când *Prix d'Amérique*¹ nu devenise încă *d'Amérique Marionnaud*. Înainte de plecare, adunaseram așadar numeroase informații despre concertele din cazinoul de la Dieppe în vremea ducesei de Berry; despre sejururile lui Massanet la Étretat sau în vila lui Albert Roussel de la Varengeville. Neavând timp să citesc tot, înghesuisem în valize mai multe kilograme de cărți rare care contribuiseră la dărâmarea spatelui meu. În ultimele zile, ocupat să pun la punct conferința, am remarcat totuși că proporția informațiilor disponibile pe rețea creștea continuu.

1. Cursă hipică desfășurată anual la Vincennes (n.tr.).

Ar trebui să fii absurd de pesimist ca să deplângi evoluția asta. În tinerețe, trambalam în vacanțe o bibliotecă întreagă – din care nu citeam nici jumătate, dar care îmi apărea ca necesarul de cultură portabilă. Devenit jurnalist, trebuia uneori să car mai multe volume grele pentru pregătirea unui singur articol. Ajunsesem chiar să am dubluri ale cărților celor mai folosite din biblioteca mea pariziană în locurile unde mergeam regulat, precum această vilă de pe malul mării; dar niciodată n-aveam la îndemână cartea care-mi trebuia. De-acum, Wikipedia și mulțimea de pagini specializate îmi aduceau esența cunoașterii curente, ceea ce marca, obiectiv vorbind, un progres. Pe deasupra, puteam gusta satisfacția de a rămâne *superior internetului* în anumite subiecte speciale. Dar în vara aceea, pentru prima oară, vedeam înmulțindu-se informațiile savante, difuzate *online* de către erudiți care păreau să cunoască și cele mai rare volume din colecția mea.

Acest progres suplimentar îmi provoca un val de melancolie. Alcătuită cu răbdare de-a lungul anilor, biblioteca mea se organizase ca o oglindă a ambițiilor mele. An de an, o mărisem, comandând etajere solide pe care-mi adunam comorile literare și muzicale: suveniruri pescuite de pe la buchiniști, almanahuri și reviste de epocă, partituri rare, jurnale intime și corespondențe clasate pe subiecte; ca să nu mai vorbesc de arhivele moștenite de la martori de demult ale căror familii îmi cunoșteau interesul pentru chestiunile astea minuscule. La asta se adăugau rafturile pe care-mi păstram propriile cărți în diferite ediții; și cele cu revistele în care publicasem... Pe scurt: viața mea, opera mea, castelul meu de nisip erau cu

totul pe pereții biroului meu, pe care-i contemplam cu o mândrie copilărească. De altfel, prevăzusem să las într-o zi moștenire aceste comori bibliotecii municipale din orașul meu natal, unde cercetători obscuri aveau să le descopere așa cum eu le regăsisem pe cele ale artiștilor uitați.

Pentru mine, care mă născusem în 1960 și aparțineam așa-numitei categorii a „intelectualilor“, esențialul era așadar în aceste obiecte imprimate care spuneau povestea unor oameni. Și nu eram mai puțin atașat nici de celelalte colecții, precum miile de discuri aliniate în apartamentul meu, pe care opere rarissime apăreau în cele mai bune interpretări. Cine eram eu pe acest pământ? N-aș fi știut să răspund altfel decât explicând: „Sunt această bibliotecă, sunt această colecție de discuri, sunt aceste tablouri alese cu dragoste, care constituie cadrele existenței mele“. Fetișismul acesta n-avea nimic extraordinar pentru un om din generația mea. Chiar fără să facă din asta o meserie, cei mai mulți contemporani ai mei își consacrau banii și timpul liber pentru alcătuirea unei selecții personale de discuri de rhythm'n blues sau de filme japoneze pe care le arătau cu mândrie altora ca pe un dublu al identității lor.

Or, de câțiva ani, edificiul acesta părea pe punctul de a-și pierde toată valoarea. O simțisem pentru prima oară când un bun prieten, nebun după informatică, se apucase să copieze de pe internet înregistrările muzicienilor care mă interesau. De fiecare dată când îi pomeneam de un cântăreț, un compozitor, un interpret, îmi trimitea imediat opera integrală a artistului respectiv – procurându-mi cât ai clipi din ochi ceea ce mi-ar fi luat ani întregi și cheltuieli

serioase ca să adun din magazine. Costul și răbdarea pe care le necesitaseră colecțiile mele păreau deodată derizorii.

La câteva zile după conferință, un alt amănunt mi-a adâncit tristețea. În fiecare dimineață, îl sunam pe un vechi prieten, care era interesat de lucrările mele. Deoarece citise aproape tot, acestui erudit îi plăcea să-mi ofere completări de informații. Când îi vorbeam despre o anecdotă sau despre un personaj, știa tot timpul să-mi spună: „Ar trebui să te uiți în Memoriile cutăruia“ sau „Cântăreța asta, mi se pare mie, a jucat și în filmul ăsta din 1927...“. Dar în ultima vreme, când căuta o precizare despre care eu nu știam nimic, mi-era de ajuns să tastez cuvintele-cheie pe Google ca să aflu răspunsul *înaintea lui*. În timp ce el reflecta cu voce tare la telefon, calculatorul meu îl dubla; și mi-era rușine că dibuiam astfel amănuntul pe care lui o viață întreagă de lectură îi permitea să-l găsească mai încet.

Atunci, pentru prima oară, am presupus că lucrul care constituise sarea vieții mele – și, înaintea mea, a tatălui, bunicului și străbunicului meu – avea să-și piardă orice caracter sacru. Cărțile și discurile acestea nu erau niște obiecte extraordinare, ci niște suporturi perimate. Prețioasele mele arhive n-aveau să mai constituie, în curând, decât un teanc de hârtie digitalizată: bună de aruncat. Lumea se schimbase atât de mult în câteva decenii, încât nepoții mei, echipați cu telefoanele lor ultimul răcnet, puteau descărca, oricând și oriunde, operele, senzațiile, informațiile, comorile care ieri ți-ar fi cerut o existență întreagă ca să le acumulezi. Fiecare om, singur în fața calculatorului, va accede la o cunoaștere infinită – cum

prezisese Jean-Marie Messier, președintele director general al firmei Vivendi Universal, chiar înainte să dea faliment.

Vara începea să dea înapoi. În fiecare seară, soarele apunea mai devreme peste mare. Zilele mele se scurgeau între birou și pian, în vila aceea mare înconjurată de pini marini. Fix la ora treisprezece mergeam pe plajă pentru conversații agreabile, înainte să mă întorc în casă unde, câteodată, noaptea, mă fream de colo-colo ascultând *Black Sunday* a formației Cypress Hill. Ritmica senzuală și vocile răgușite ale rapului californian mă împăcau cu epoca mea. Umbland pe rețea, găseam câteva clipuri cu James Brown dansând, care-mi smulgeau lacrimi de bucurie.

Pe de o parte, îmi place viața asta care-mi surâde; mă plimb în mod plăcut dintr-un loc în altul; dau exemplul unei ființe bine adaptate, bucurându-se cât se poate de mult de existență. Pe de altă parte, ador să mă revolt împotriva mersului lumii, să mă indignez din fotoliul meu împotriva atâtor schimbări supărătoare, să deplâng urâțirea satelor în fața peisajelor splendide în care-mi fac sejurul... Nu-s chiar un paseist inconsolabil; dar, în fața fiecărei noutăți, nu mă pot abține să văd și ce pierdem. Modernitatea mă încântă; goana înainte mă dezolează. Apreciez performanțele trenului rapid, dar la fel de mult îmi place și vechiul automotor în care coborai fereastra ca să scoți capul și să te lași biciuit de vântul parfumat. Și, mai ales, mă întreb de ce-ar fi mai important să privești spre viitor decât spre trecut, când acestea vor fi totuna în infinitul timpului.

În fiecare clipă care începe, regret așadar clipa care se duce, ca și cum ar fi vorba de un prieten drag și de un fragment din propria-mi moarte. Aș vrea să redau viață frumuseților evaporate, amintirilor pierdute pe vecie. Presentul și viitorul meu se hrănesc din cărți vechi și din imagini în alb și negru. Visez să unesc trecutul cu prezentul și prezentul cu viitorul, ca să uit că din toate acestea nu va mai rămâne nimic.

Cuceririle Generalului

În clipele lui de răgaz, Mustapha Zeggai devora albume ilustrate care retrasau epopeea Rezistenței. Împrumuta de la mediatecă documentare despre război. Lumea aceasta încă apropiată și deja atât de depărtată trezea în el sentimente eroice: când poporul din umbră lupta împotriva tiraniei; când cântecul celor împușcați exalta curajul și mândria. Își imagina acele timpuri când cărbunii din coșuri înnegreau zidurile orașului, când satele acoperite de zăpadă îi primeau pe orășenii refugiați. În aceste imagini fărâmițate, istoria se confunda cu legenda, bătălia Angliei cu un film aerian, debarcarea cu *Ziua cea mai lungă*. Cât despre piața neagră, semăna probabil cu *Străbătând Parisul*, în care Jean Gabin și Bourvil debarcau pe strada Poliveau numărul 45, la sordidul „domn Jambier“. Invadând nopțile lui Mustapha, avioanele zbârnâiau deasupra orașelor; bicicletele luau locul mașinilor, din lipsă de carburant; vedete de music-hall cântau în cabarete și își băteau joc cu subînțelesuri de ofițerii germani care aplaudau

seduși de fantezia acestui *Gross Paris*. Chiar și răii aveau un aer de monștri mitologici: uriașul Göring îndopat cu morfină în costumul lui alb, Hitler schi-țând un pas de dans cu Eva Braun în fața munților de la Berchtesgaden, Himmler conducând forțele morții în uniforma sa Hugo Boss.

Dar, când se gândea la de Gaulle, infirmierul încerca un sentiment diferit, venit din străfundurile copilăriei. Îl revedea pe bunicul lui, vechi combatant în armata franceză, care-l adula pe omul de la Londra. Mai târziu, la școală, descoperise umilințele la care-i supuseseră francezii pe algerieni; știa despre masacrele de la Sétif, din 1945, și despre răceala Generalului în acea împrejurare... Da, de Gaulle era de multe ori rece, pragmatic. Dar nu făcuse el astfel posibilă independența algeriană, cu toată opoziția propriei tabere? Cât despre puterile corupte care se succedau în țara lui natală, n-aveau ce lecții să-i dea fostului colonizator. Născut din aceste contradicții, Mustapha devenise până la urmă francez; iar când omul acela reapăruse la televizor, era ca și cum propriul lui bunic îi adresa un mesaj de dincolo.

A doua zi după misteriosul discurs care tulburase întreaga Franță, domnul Zeggai se îndrepta vasăzică, la sfârșitul după-amiezii, spre biroul șefei sale, doctorul Marie-Chantal de la Forge. Bătu timid înainte să împingă ușa și să înainteze spre acea femeie cu surâs involuntar trufaș, care-i făcea să bâiguie pe subalternii ei în timp ce încerca, de fapt, să-i facă să se simtă în largul lor. Totuși, de astă dată, Mustapha nu ezită. Amintindu-și de entuziasmul pe care-l manifestase ea în dimineața aceea, el se exprimă fără ocolișuri.

— Doamnă, nu știu ce se întâmplă. Nimeni nu înțelege nimic. Dar, timp de câteva secunde... Cum să spun? Am avut impresia că de Gaulle vorbea cu adevărat!

Infirmierul știa că reapariția unui personaj născut în 1890 – deci în vârstă de o sută douăzeci de ani și, de altfel, mort și îngropat încă din 1970 – era neverosimilă. I se părea totuși că imaginea acestui om și termenii din mesajul lui purtau un adevăr misterios. Marie-Chantal îi răspunse cu aceeași sinceritate:

— Și pe mine m-a răvășit discursul, dragul meu Mustapha. De dimineață îmi tot repet că-i un trucaj absurd. Dar mă emoționează reacția ta.

— Și atunci ce-o să facem?

La ideea unei acțiuni, directoarea se ridică în picioare. În taiorul ei bej de o eleganță cât se poate de franțuzească, semăna cu patrioatele din filmele de război; rosti cu înflăcărare:

— Trebuie să fim pregătiți, Mustapha. Încă nu știm unde, nici când, dar Generalul... în fine, omul acesta a promis o nouă intervenție săptămâna viitoare. Asta ne va ajuta să vedem mai limpede.

— Și până atunci...?

— Până atunci, zâmbim, vorbim, discutăm, încercăm să împărtășim altora speranța unei renașteri. Dăm exemplu de adevărat gaullism!

— Doamnă de la Forge, nu îndrăznesc să vă rog... Mi-ar face plăcere să veniți să bem un pahar la mine acasă, ca să mai vorbim despre toate astea.

Adăugă, ca pentru a o convinge:

— E foarte aproape de rocada sud, la rondul Flamant-Rose.

Auzind expresia *rocada sud*, Marie-Chantal păru intrigată, ca și cum domnul Zeggai ar fi vorbit de periferia Johannesburgului. Nu aparțineau aceluiși mediu; dar subalternul îi făcuse spontan invitația și amândoi păreau că vor să creadă că, sub stindardul Rezistenței, noi întâlniri erau posibile. Doctorița spuse în șoaptă:

— Să rămânem discreți, domnule Zeggai. Dar contează pe mine: o să te vizitez... aproape de rocada sud.

— Vă mulțumesc mult, doamnă de la Forge, o să vi-i prezint pe soția și pe fiul meu.

În țară, nu toată lumea le împărtășea credința. Păstrându-și rațiunea, majoritatea telespectatorilor eliminase ipoteza unei întoarceri adevărate a Generalului. Apariția lui aducea mai degrabă cu farsa unor studenți destul de dotați ca să pirateze rețelele. Trebuia totuși să se distingă între cei care-l găsiseră amuzant pe acest bătrân erou vorbind ca o marionetă și cei care considerau scandalos să se joace cineva cu imaginea, vocea și memoria unui mare om. O linie de despărțire se trasa, de asemenea, între cei care aprobau discursul lui pseudo-de Gaulle despre evoluția Franței și cei care nu vedeau aici decât un mesaj ridicol, de un naționalism învechit.

Atitudinea cea mai fermă, care nu s-a lăsat așteptată a doua zi după apelul televizat, a fost totuși cea a ministrului de interne. În cursul unei conferințe de presă, departe de a gusta farsa, ea vorbi despre o „amenințare teroristă“, după expresia care devenise deja una obișnuită de fiecare dată când vreun fleac perturba ordinea publică. Fie că era vorba de farsori

sau de grupuri armate, epoca nu umbla cu nuanțe. Amenințarea dădea târcoale peste tot. Declarațiile ministrului au fost deci urmate de desfășurări militare în fața sediilor marilor canale de televiziune și în jurul emițătoarelor. Câteva zile mai târziu, batalioane de polițiști cu cagule debarcau cu mare zarvă acasă la mai multe genii ale informaticii înregistrate de serviciile de informații și desemnate ca „o vastă rețea clandestină” – dar, după arest, a trebuit ca hackerii aceștia să fie eliberați, din lipsă de probe. Ancheta avansa fără să ofere nici cea mai mică explicație serioasă pentru intervenția pretinsului de Gaulle.

Cum era de așteptat, suspiciunea s-a îndreptat și spre colectivele „oului cu maioneză” care se constituiseră în mai multe orașe în primăvara trecută. De ce-l pomenise acest „General” în mesajul lui? Vrând să țină sub control această situație, guvernul se temea totuși să nu provoace din nou agitație printr-o atitudine prea agresivă. Poliția s-a mărginit prin urmare la o supraveghere discretă care n-a dat nici un rezultat: militanții maionezei de casă păreau ei înșiși surprinși de intervenția omului de la 18 Iunie, care semăna zâzanie în rândurile lor deja divizate. Pentru altermondialiști, acest montaj televizual căuta să împingă mișcarea într-o direcție retrogradă și șovină (după ei, oul cu maioneză nu putea fi decât punctul de plecare al unei alianțe mondiale anticapitaliste). Pentru conservatori, dimpotrivă, oul cu maioneză era un simbol francez; dar absurda punere în scenă a acestui centenar, făcând trimitere la identitatea națională, urmărea să le ridiculizeze lupta.

Sâmbăta următoare, în mai multe orașe mari, s-au format totuși câteva grupuri de iluminăți, convinși că

apariția Generalului anunța o rezistență. Revendicările lor scrise pe banderole adunau toate temele într-un fel oarecum confuz:

PENTRU O FRANȚĂ CU ADEVĂRAT LIBERĂ!

JOS DICTATURA ECONOMIEI DE PIAȚĂ!

TRĂIASCĂ EUROPA NAȚIUNILOR,

TRĂIASCĂ EUROPA DIFERENȚELOR,

TRĂIASCĂ MAIONEZA CU OUĂ PROASPETE!

În orașul lor din Languedoc, în Place des Arènes, domnul Zeggai și doamna de la Forge se numărau printre cei care manifestau sub privirile unor gură-cască; dar poliția se ținea la distanță. Aici, ca peste tot în Franța, puterile publice erau discrete. Gluma proastă avea să se termine; riscurile unei noi intervenții a acestui impostor erau aproape nule; mișcarea avea să cadă odată cu frunzele de toamnă.

Un amestec de nerăbdare și teamă adunase așa-dar, joia următoare, mai multe zeci de milioane de cetățeni în fața televizoarelor. De data asta, întreaga planetă stătea în așteptare pe internet. La ora opt fix, toate privirile scrutau ecranele fără prea multă încredere, când paraziții întrerupseră emisiunile difuzate de canalele publice. Exact ca în săptămâna care trecuse și în ciuda precauțiilor logistice, o imagine în alb și negru se suprapuse peste imaginea în culori, în timp ce se auzea semnalul sonor al postului Radio Londra. Câteva secunde mai târziu, în fața chipurilor furioase ale unora, a ochilor aiuriți ai altora, a zâmbetelor încântate ale copiilor și poezilor, toți văzură apărând în penumbră, în veston militar, silueta bătrânului cu nasul mare, purtând pe cap același

chipiu cu stele de metal. Atunci, fără să mai aștepte, omul își reluă discursul scandat, accentuat cu ajutorul gesturilor, făcându-și să vibreze vocea pentru a marca momentele esențiale:

„Prea multe concesii, prea multe umilințe acceptate de guvernele succesive au dat iluzia că poporul nostru își va îndoi șira spinării și va dispărea. Resemnarea celor care ar fi trebuit să lupte pentru măreția franceză...”

La acest cuvânt tonul vocii lui trecu de la grav la ascuțit, apoi continuă:

„...m-a determinat să ies încă o dată din retragere.”

Cei mai vârstnici auziseră vocea aceasta în tinerete. Tinerii știau cel puțin că de Gaulle era ultima legendă națională, conducătorul Rezistenței, fondatorul celei de-a Cincea Republici, care lăsase numele lui celei mai cunoscute piețe din Paris și celui mai mare aeroport al Franței. Totuși, familiaritatea aceasta nu era de ajuns să facă ipoteza verosimilă. Sigur, personajul de pe ecran părea infinit mai bătrân decât ilustrul președinte spre sfârșitul vieții sale, când cutreiera Irlanda la brațul soției sale. Văzându-i pielea striată de riduri fără număr și pungile de sub ochi, trebuia deci să-ți închipui că același de Gaulle, trecut de o sută de ani, se exprima astăzi în fața camerei. Numai că rațiunea nu lăsa pe nimeni să creadă una ca asta.

Strigoiul își reluă discursul cu lirism:

„Oricât de derizorie ar putea părea, afacerea oului cu maioneză a arătat, printre atâtea alte exemple,

că Europa a devenit imperiul renunțării, grăbit să-și piardă caracterele și diversitatea pentru a se su-pune doar intereselor capitalismului mondial.“

Mâna lui ridicată, cu degetul mare în aer, dădu deplină forță acestor cuvinte. Dar de ce vorbea iar despre oul cu maioneză? Trimiterea asta strica seriozitatea discursului. Generalul continuă totuși, ca pentru a răspunde acestei îngrijorări:

„Se va spune că mă agăț de aceste lupte minuscule, de aceste mize perimate. Dar le răspund celor care cobesc că, în lumea noastră vastă și deschisă, rolul națiunilor, al istoriei lor, al limbii și culturii lor nu este o chestiune secundară, nici perimată. Căci dispariția lor accelerată dă naștere unei societăți și mai rele, în care se confruntă interesele financiare, arhaismele religioase și toate triburile umanității aflate în derută.“

În timp ce telespectatorii uluiți urmăreau acest program neașteptat, specialiștii poliției audiovizuale, adunați într-un laborator al Direcției Centrale de Informații, încercau să descopere sursa și să înțeleagă ceva. Ajunseră la o concluzie: apariția nu era un montaj de înregistrări vechi. Omul care vorbea, deghizat în de Gaulle, se afla undeva chiar în clipa aceea; iar cei care difuzau imaginile căutau să transmită un mesaj care se clarifica în încheiere:

„Lupta aceasta nu trebuie să se limiteze la teritoriul nefericit al țării noastre. Este o luptă mondială. În ciuda tuturor greșelilor, întârzierilor și suferințelor, în univers există mijloacele necesare pentru

a-i înfrânge într-o zi pe dușmanii noștri: exploatarea, uniformizarea, distrugerea resurselor planetare. Dar, în această ultimă luptă, numai onoarea și voința Franței vor putea servi drept exemplu pentru ca peste tot să se înalțe flacăra speranței.“

Rostind aceste cuvinte, își împreună mâinile în față și rămase tăcut la microfonul cu aspect de strecurătoare metalică. Ochii lui mari și întunecați degajau o forță hipnotică. Apoi imaginea se înceteșă, se auzi în depărtare Radio Londra și prezentatorii intrară din nou în emisie, ceva mai puțin surprinși ca data trecută.

Întoarcerea Generalului, în ziua și la ora anunțate, avu însă un efect de cataclism politic. Pe cât, prima dată, fiecare încercase să minimalizeze „gluma proastă“, pe atât această a doua intervenție ocupă toate dezbaterele, în Franța și în restul lumii. Unii jurnaliști erau interesați în mod serios de teoria lui *Hibernatus*, lăsând să se presupună că de Gaulle ar fi putut fi congelat în 1970, pentru a i se pregăti întoarcerea. După alte ipoteze, la fel de extravagante, ar fi atins cu adevărat vârsta de o sută douăzeci de ani, care nu constituia un record absolut (Jeanne Calment, decana de vârstă a francezilor, murise la o sută douăzeci și doi de ani). Depășit de transformările sociale din mai '68, Generalul și-ar fi anunțat moartea ducându-și mai departe existența la Colombey-les-Deux-Églises. Cu un ultim avânt, simțindu-și sfârșitul aproape, ar fi înregistrat aceste alocuțiuni testamentare.

Ca să se pună capăt celor mai extravagante ipoteze, unii analiști susțineau deschiderea mormântului de la Colombey și exhumarea sicriului pentru a

se face analize de ADN. În fața acestei perspective, familia marelui om a reacționat printr-un comunicat de indignare. Însă nu a făcut nici un comentariu despre evenimente, iar această tăcere stârnea alte interpretări. Una dintre cele mai răspândite atribuia discursurile televizate amiralului Philippe de Gaulle, care se apropia de optzeci de ani și a cărui asemănare frapantă cu tatăl său era cunoscută de toată lumea. Amiralul, care nu strălucise niciodată prin ambiție, se grăbi să dezmință aceste bănuieli, fără să discrediteze însă intervențiile pirate.

Deosebit de virulentă a fost declarația președintelui țării, la inaugurarea Salonului creșterii verzi. Abandonând discreția în care se menținea de la începutul afacerii, șeful statului s-a declarat, în câteva cuvinte aspre, șocat – ca fost lider al partidului gaullist – că se folosea figura Generalului pentru a se propaga un mesaj naționalist și xenofob. Vedeai aici o manipulare antidemocratică vizând să pună în pericol necesara reformă constituțională: ambițiosul proiect prin care Franța urma să-și adapteze instituțiile la funcționarea Uniunii Europene, transferând noi puteri către Bruxelles. Șeful statului a promis o pedeapsă severă pentru cei vinovați și a reafirmat direcția politicii sale: cu orice preț, avea să ducă mai departe această reformă care corespundea intereselor francezilor și se situa în linia dreaptă a moștenirii gaulliste.

Răspunsul nu s-a lăsat așteptat. Săptămâna următoare, la ora douăzeci și unu, de Gaulle își făcea a treia apariție televizată, în aceeași imagine alb-negru brăzdată de paraziți. Cum remarcară încă de la început spectatorii, punerea în scenă suferise câteva schimbări: căci nu mai era vorba de un discurs, ci

de un interviu. Îmbrăcat în uniformă și așezat la biroul său, bătrânul răspundea întrebărilor unui interlocutor care era văzut din spate, fără să i se distingă fața. Iar acest jurnalist, ieșit el însuși din adâncul vremurilor, se exprima cu o voce de prelat, într-un stil plin de deferență:

„Domnule General, ce credeți despre reacția președintelui republicii la apelul dumneavoastră?

— Ca francez, eu respect funcția prezidențială. Dar putem oare să-i luăm în serios pe oamenii de stat care se reclamă de la gaullism și totodată se încrâncenează să lichideze libertatea de acțiune și independența țării noastre? De ani de zile, ei au pus forțele noastre armate în serviciul exclusiv al intereselor americane. Și, în plus, le impun francezilor o Europă ternă, fără caracter, fără alt proiect decât «te vând», «te cumpăr»!”

Rostise aceste cuvinte pe un ton voit nedumerit, ca pentru a sublinia nerozia unui asemenea proiect, apoi continuă:

„Ei încurajează lichidarea serviciilor publice. Astăzi se pregătesc să distrugă constituția celei de-a Cincea Republici ca să favorizeze disoluția Franței într-un sindicat de comercianți... Vedeți dumneavoastră ceva gaullist aici?”

Încheie această frază cu o grimasă dezabuzată, în timp ce jurnalistul insista:

„De asemenea, președintele consideră indecent felul în care – citez, domnule general – s-ar folosi imaginea dumneavoastră ca o marionetă.”

Cu ochii scăpărându-i deodată, bătrânul ridică vocea pe un ton zeflemitor:

„Ei bine, liniștești-l: sunt cât se poate de viu! Gândesc și acționez de unul singur. Iar dacă m-am întors e pentru că Franța a îndurat destul, Europa a îndurat destul! Nu se poate ca guvern după guvern, de dreapta și de stânga deopotrivă, să șteargă cu dosul mâinii istoria continentului nostru, sistemul lui social, alăturarea lui de culturi făcute spre a se completa, nu a se neutraliza!

— Susțineți deci o altă cale?

— Susțin calea interesului național și a interesului european. Iar pentru asta îi chem pe toți francezii, fără deosebire, să mi se alăture. Îi chem pe bărbați și pe femei, pe creștini și pe musulmani, pe evrei și pe atei, pe muncitori și pe țărani, pe angajați și pe șomeri...”

Generalul își dresese glasul, apoi se uită repede peste foaia așezată în fața lui, înainte de a relua enumerarea, incluzând categorii despre care nu mai vorbise niciodată:

„ — Îi chem pe homosexuali și pe transsexuali, pe motocicliști și pe bicicliști, pe fumători și pe nefumători, pe rockeri și pe raveri, pe sportivi și pe handicapați să se unească pentru a reconstrui țara noastră. Și le dau întâlnire peste o săptămână la aceeași oră.

— Vă mulțumesc pentru aceste cuvinte, domnule general.”

Pentru prima oară de la începutul evenimentelor, se auzi tema *Marseillezei*, intonată de o orchestra militară, în timp ce imaginea se înceteșoșă, lăsând programele să-și reia cursul care părea, prin contrast, tot mai tern.

— Și-apoi, rade-ți țacălia asta ridicolă, băiete!

Marie-Chantal vorbise atât de spontan, încât Zeggai-fiul rămăsese fără glas. De obicei, barba lui inspira mai degrabă teamă (la bunii creștini) sau respect (la bunii musulmani), ba chiar dispreț (la anticlericali). Dar niciodată până acum o blondă înaltă, de cincizeci de ani, frumoasă și cu trupul plin sub corsajul ei, nu-i spusese ce avea de făcut cu atâta siguranță. Stăpânindu-și un scurt elan de mânie, tânărul cedă amuzamentului, în timp ce ea continua:

— Sincer, Momo, avem toți o religie, tradiții. Dar nu trebuie să exagerăm. Trăim într-o țară modernă...

Mustapha asculta cu satisfacție această lecție de bun-simț pe care de mult timp nu îndrăznea să i-o dea fiului său. La rândul ei, Alba se străduia să schimbe subiectul:

— V-am pregătit prăjitură cu portocale, doamnă de la Forge. Știu cât vă place!

— Spune-mi Marie-Chantal, scumpa mea Alba. Suntem aproape în familie, noi, gaulliștii. Nu-i așa, Maurice?

Pronunțase, cu aceeași inocență, prenumele interzis. Dar, și de astă dată, mirarea tânărului credincios fu mai puternică decât dorința lui de-ai astupa gura acestei femei care continuă cu o sinceritate dezarmantă:

— Să fie clar: la noi, totul a început cu o lungă istorie; e frumos, e vechi, e artistic și muzical – dar a devenit un pic sufocant. Iar Voltaire n-a intervenit ca s-o luăm de la capăt cu Mahomed.

— Dar se sărbătoresc Crăciunul și Paștele! Și Înălțarea! Și Ziua Tuturor Sfinților! replică Momo.

— Tradiții, nimic mai mult. În ce mă privește, aș fi absolut de acord să se adauge în calendar o mică sărbătoare islamică. Dar, te rog, taie-ți bărbuța și vino alături de noi: Generalul are nevoie de băieți ca tine!

În tăcerea care se lăsă, tatăl privea fix ceainicul artizanal. Turnase ceaiul de mentă, ridicând foarte sus gâtul ceainicului deasupra paharelor colorate. Marie-Chantal aprecia acest obicei nord-african care o surprinsese puțin la prima vizită făcută familiei Zeggaï. În general, ea bea Darjeeling cu o picătură de lapte; iar bunele ei prietene se mirau, de ceva vreme, văzând-o cum ridică și ea foarte sus ceainicul din porțelan de Limoges la întâlnirile lor gurmante.

Alba se întorcea din bucătărie, aducând prăjitura cu portocale, în timp ce Momo părea să intre în joc:

— Pe mine nu mă deranjează de Gaulle al dumneavoastră! Cât despre măreția Franței, sunt de acord... cu condiția ca asta să însemne ceva. Dar aici cred că visați!

Își privea interlocutoarea în ochi:

— Ce văd în jurul meu? Inși îndobitociți care visează să stea în fața televizorului? Oameni de stat care se dau în vânt după ceasurile de aur? Firme care-i escrochează pe săraci? Asta-i cu adevărat Franța? Sau e același lucru trist ca peste tot în lume?

— Bravo, Momo! se entuziască domnul Zeggai, tocmai ai rezumat ceea ce de Gaulle n-a vrut niciodată! Și ceea ce-o să se schimbe.

— Cât despre oul vostru cu maioneză: e plin de grăsime! adăugă scârbit adolescentul.

— Dar ăsta nu-i decât un simbol, obiectă tatăl.

— Eu prefer ouăle umplute, preciză Marie-Chantal zâmbind.

— Iar chestia cu generalul de o sută douăzeci de ani nu stă în picioare! vorbi iar Maurice.

— Și Mahomed și paradisul stau în picioare? replică doamna de la Forge. Și totuși crezi în asta!

— O să ne desfătăm, spuse timid Alba, tăind prăjitura.

Departe de a se potoli, cum scontau puterile publice, mișcarea populară și-a sporit vigoarea după a doua intervenție televizată. În săptămânile următoare, entuziasmul a crescut neîncetat. Să fi contribuit și vremea frumoasă din această toamnă? În cele patru colțuri ale țării, într-un amestec confuz de sloganuri, adunări pașnice tot mai numeroase cereau nu numai retragerea definitivă a directivei despre conservarea sosurilor emulsificate, ci și anularea multor dispoziții anterioare: eliminarea deschiderii pentru concurență a căilor ferate și a poștei, eliminarea dereglementării transportului aerian, eliminarea portului obligatoriu al căștii pentru bicicliști... În mijlocul străzilor, patrioți înflăcărați și tineri de stânga defilau alături. Scopurile nu erau aceleași, dar toți păreau convinși că venise momentul acțiunii.

Depășite de amploarea mișcării (trei sute de mii de persoane la manifestația pariziană de pe 25 octombrie),

autoritățile au decis în sfârșit să contraatace. Clasa politică de dreapta și de stânga a urcat pe metereze ca să denunțe tulburările ordinii publice instigate de o „minoritate antidemocratică”. Batalioane de politologi și de intelectuali se succedau în a decipta, în spatele simpaticei revendicări legate de oul cu maioneză, întoarcerea demonilor *naționalismului și socialismului* – două cuvinte a căror apropiere îți dădea fiori. Ei puneau lumea în gardă împotriva manipulării opiniei publice printr-un montaj mediatic ce se folosea de o mare figură a istoriei. La rândul său, doamna ministru de interne a pomenit legăturile scoase la lumină de serviciile secrete între anumiți manifestanți și radicalismul islamic. Poliția a început un val de arestări.

Încă de a doua zi, ardoarea manifestanților a sporit în marile orașe. Izbucneau tulburări în zonele sensibile, unde se răspândea o agitație favorabilă lui de Gaulle. La băieții din cartiere își făceau apariția tricourile cu efigia omului de la 18 Iunie, concurându-le pe cele cu Bin Laden și Muhammad Ali. Mai mulți cronicari politici au denunțat o tentativă de „lovitură de forță”. De la un anunț la altul, autoritățile revealau totuși prea multe incertitudini. Căutând o nouă pistă, autoritățile l-au interogat pe imitatorul Henri Tisot, celebru în anii șaizeci pentru falsele discursuri pe care le ținea întruchipându-l pe de Gaulle, dar s-a dovedit repede că era nevinovat. Forțele de ordine așteptau consemnul. S-a anunțat un discurs al președintelui.

În seara aceea, șeful statului și-a arătat mina cea mai gravă. După ce aminti că nu va lăsa dezordinea să cuprindă țara, el se declară sensibil la nemulțumirile

populației care, după el, decurgeau dintr-o *criză de creștere*. La câteva luni înainte de marea revizuire constituțională, părea că sosise momentul de a lansa o largă dezbatere despre locul Franței în sânul Uniunii Europene și despre reformele care aveau să-i permită să-și joace pe deplin rolul în lumea modernă. Președintele republicii nu se îndoia că rațiunea avea să prevaleze; dorea însă ca poporul francez să se exprime fără tabuuri, în respectul democrației. Hotărâse, prin urmare, să dizolve Adunarea Națională și anunță organizarea unor alegeri legislative anticipate.

Venise momentul să ia din nou lucrurile în mână? Cum sublinia majoritatea jurnaliștilor, tactica președintelui pentru a-l elimina pe impostor se inspira din adevăratul Charles de Gaulle. Nu oprise acesta agitația din 1968 și întorsese cursul evenimentelor printr-o dizolvare? Astăzi, succesorul lui conta pe o amplă mobilizare a opiniei publice doritoare să vadă ordinea restabilită.

Numai că nu era singurul care se reclama de la gaullism. Chiar în ziua dizolvării, un comunicat anunța crearea PAG-ului: Partidul cu Adevărat Gaullist. Întemeindu-se pe mesajul exprimat de strigoi, această mișcare avea să prezinte candidați în toate circumscripțiile. Nimeni nu-și imagina că un asemenea curent ar putea depăși cincisprezece la sută din voturi – scorul obișnuit al mișcărilor protestatare care apar ca să se întoarcă pe vecie în neant. Șansele de succes păreau cu atât mai slabe, cu cât poporul avea să refuze să urmeze un erou de mucava despre care nimeni nu știa nici dacă exista cu adevărat. Ca pentru a alunga aceste îndoieli, după o săptămână de tăcere, ilustrul soldat și-a făcut cea de-a

patra apariție, fără să recurgă la pirataj, în cursul jurnalului de pe France 2.

Zvonul circulase toată ziua pe rețea. La opt fix, prezentatorul obișnuit pronunță aceste cuvinte în fața telespectatorilor uluiți:

„Agitația care a cuprins țara noastră în ultimele săptămâni, ducând la dizolvarea Parlamentului, se învâрте – cum știe toată lumea – în jurul unui misterios personaj care se prezintă drept generalul de Gaulle. Am fi putut eluda problema, cum ni s-a cerut de sus. Am preferat să ne îndeplinim misiunea de jurnaliști...”

Trebuia lumea să înțeleagă că puterea încerca să cenzureze televiziunea? Era de presupus că, în fața gravității evenimentelor, responsabilii din redacție hotărâseră să nu se supună? Jurnalistul trecu la fapte:

„După un prim contact cu echipa sa, l-am întâlnit în sfârșit pe acest personaj ilustru... și este chiar el! M-a primit în această după-amiază, în regiunea pariziană, într-un loc ținut secret; dar vă pot asigura că omul care mi-a vorbit mai devreme este același pe care-l veți descoperi în această convorbire exclusivă.”

Apăru atunci – pentru prima dată în imagini color – conducătorul Rezistenței, așezat în fața unui birou Empire, sub rafturile unei biblioteci. Schimbare importantă: nu mai purta uniformă militară, ci un costum civil larg, gri cadrilat. Pentru această întrevedere mai destinsă, o pereche de ochelari cu lentile

groase dădea imaginea unui om la lucru; și efectul magic se produse. În spatele acestui chip foarte bătrân, cu obraji căzuți, fiecare avu sentimentul că-l recunoaște încă de când răspunse la prima întrebare:

„Domnule general – dacă trebuie să vă zic astfel –, puteți să ne lămuriți în privința prezenței dumneavoastră printre noi, la cincizeci de ani după înmormântarea lui Charles de Gaulle la Colombey-les-Deux-Églises...?”

Bătrânul schiță un surâs:

„Să spunem că în tot acest timp am preferat să dispar, convins că Franța se găsea pe drumul cel bun. Dar, vedeți dumneavoastră, oamenii trăiesc tot mai mult; iar spectacolul la care am asistat, guvern după guvern, criză după criză, m-a convins că plecasem prea devreme, mult prea devreme.

— Adică încă sunteți... în viață?

— Să nu căutăm nod în papură. Important e că sunt aici; și că un elan formidabil s-a format în țară pentru a termina cu politica abandonului, pentru a trezi orașele și satele noastre, pentru a apăra industria și cultura noastră; pentru ca fiecare colț din Franța să aibă ferma lui, uzina lui, meșteșugarii lui, magazinele lui, cum ar trebui să aibă fiecare țară din lume...

— Dar Europa, domnule general, nu este un mare proiect la care ați contribuit chiar dumneavoastră, în 1963, împreună cu cancelarul german Adenauer?

— Europa? Care Europă? Mă faceți să râd dumneavoastră, jurnaliștii, când vă aud spunând cu hotărâre despre cutare că este «pentru» Europa, iar despre cutare că este «împotrivă»! Nimeni nu poate fi împotriva Europei, de vreme ce ea există. Mai rămâne de spus ce vrem să facem din ea. Un supermarket sub protecție americană? Întinzându-se eventual până în China? Sau o Europă curajoasă, susținând diversitatea care este în natura ei, independența de spirit în fața marilor puteri, singularitatea mai degrabă decât imitația?”

Întrebarea se încheiase în adâncimi guturale; apoi de Gaulle luă ochelarii pentru a continua cu determinare:

„Sunteți pentru lărgirea Europei? Ei bine, eu sunt pentru restrângerea ei! De aceea îi chem pe prietenii noștri germani, olandezi, italieni să luăm totul de la zero, mânați de o voință comună. Și chem aceste țări să se exprime între ele în propria limbă în loc să folosească rudimente de engleză, când Anglia n-a vrut niciodată să știe de Europa, de diplomația ei, de moneda ei. Să fim europeni, dar să fim cu adevărat!”

În timpul campaniei electorale, Generalul rămase retras. Avu o singură apariție publică, fără vreun anunț prealabil, într-un cartier din Seine-Saint-Denis. La apropierea scrutinului, conflicte tot mai violente inflamau periferiile. În timp ce o parte a tineretului îl vedea pe General ca pe un nou profet, bande armate fluturau drapelul american. Câțiva rapperi exaltați îl denunțau pe acest general care avea să declare

curând război francezilor de culoare. Ei disprețuiau națiunea aceasta veche de care voiau să se descoto-rosească definitiv:

„Nu vreau să mai aud despre asta vreodată,
Vreau să crape naibii țara asta toată...”

Furia lor îi opunea grupurilor de hip-hop, nu mai puțin numeroase, care urmăreau evenimentele cu entuziasm:

„În omul ăsta stă încrederea noastră,
El o să ne scoată din pasa proastă...”

În acest climat de război civil, poliția nu îndrăzne să se amestece în înfruntările care se soldaseră deja cu doi morți. În semn de protest, locuitorii din mai multe cartiere defilă pentru a cere restabilirea ordinii. La încheierea manifestației, o adunare a fost organizată în parcul La Courneuve de către un grup de asistenți sociali. Acolo, împotriva oricărei așteptări, oratorul anunță o surpriză, iar mulțimea îl văzu apărând la tribună pe bătrânul general, care ridică brațele și strigă, ca în mai 1958, un răsunător „V-am înțeles!”. Mesajul lui neclar, dar călduros și curajul acestui om venit să se întâlnească cu locuitorii din „93”¹ au provocat entuziasm și au readus liniștea în cartiere.

O lună mai târziu, dejucând toate pronosticurile, candidații *cu adevărat* gaulliști câștigau alegerile cu cincizeci și cinci la sută din sufragii. De la un capăt la altul al planetei, acest rezultat avu efectul unei bombe și chiar al unei *Noi Revoluții Franceze*. Pentru

1. Numărul departamentului Seine-Saint-Denis (n.tr.).

prima dată după al Doilea Război Mondial, o mare țară democratică alegea o cale contrară celei a globalizării economice și culturale în curs. Avea să renască ideea de națiune? Franța avea să se izoleze și să cunoască o a doua Teroare? Era amenințat echilibrul european?

Mai mulți specialiști au evocat ipoteza unei intervenții militare a Uniunii pentru a înlătura această secesiune care provocase, în câteva ore, prăbușirea cursului monedei unice. Dar țările membre s-au arătat mai dezbinat ca niciodată. La o săptămână după alegeri, un comitet de parlamentari valoni și-a exprimat dorința de a părăsi cadrul Belgiei pentru a se alipi republicii franceze. La Berlin, manifestanții cereau eliminarea englezei ca limbă a Uniunii Europene și învățarea forțată a francezei și italienei. La Paris, entuziasmul culmină cu o adunare pe Champs-Élysées – din care o parte se îndreptă spre palatul prezidențial, unde cei mai vehemenți cereau întoarcerea Generalului.

Câteva ore mai târziu, s-a aflat că șeful statului și miniștrii plecaseră la Bruxelles, unde trebuiau să decidă ce atitudine vor adopta. Calmul armatei părea să indice trecerea comandanților de partea *cu adevărat* gaullistă.

Evenimentul cel mai neașteptat a fost totuși declarația președintelui țării, care vorbea în direct din capitala belgiană. În ciuda opiniilor din propria tabără, care voia să combată „lovitura de stat”, un gând senin îl determinase să ia act de votul democratic și să-și prezinte demisia. Considera periculoasă calea aleasă, dar nu voia să stea în calea voinței populare. Urmau să fie organizate alegeri prezidențiale. Din

acel moment, șeful statului se încredea în înțelepciunea „celui mai ilustru dintre francezi” și se punea personal la dispoziția lui.

Pe 5 decembrie, un vechi Citroën DS negru intra în curte la Élysée. Când șoferul deschise portiera, muzica gărzii republicane îl primi pe generalul de Gaulle, care ieși cu greu din mașină, apoi aruncă o privire circulară asupra acestui palat pe care-l părăsise pe 28 aprilie 1969. Sprijinindu-se într-un baston, încovoiat de vârstă, el era însoțit de șeful său de cabinet, Jacques PrévotEAU de la Bretelle. Urcând scările, acesta din urmă îi șopti președintelui la ureche câteva cuvinte despre amenințările de represalii din partea Statelor Unite dacă democrația nu era imediat restabilită. Acesta se mărgini să ridice din umeri:

— Am obținut cincizeci și cinci la sută din voturi. Dacă nici asta nu mai e democrație! Cred că pentru ei asta ar însemna să facem o politică pe care francezii n-o vor!

În acest timp, fusese deschisă și cealaltă portieră, iar gărzile republicane văzură coborând o doamnă foarte bătrână, vizibil preocupată de valizele ei. Soldații și-au dat seama îndată că, dacă Charles de Gaulle bătea spre o sută douăzeci de ani, Yvonne Vendroux, soția lui, având peste o sută zece ani, îi rămânea atentă alături. Resemnată să se întoarcă în palatul acesta pe care nu-l putea suferi, ea găsi răgazul, în timp ce o gardă îi ducea bagajele, să ceară să li se servească o cafea tuturor oamenilor care așteptaseră într-un frig glacial.

Pândindu-și soția din capul scărilor, de Gaulle se întoarse spre directorul său de cabinet și ceru, pe tonul sec al unui ofițer față de ordonanța lui:

— Apropo, PrévotEAU, să nu uiți să-mi dai facturile!

— Ce facturi, domnule general?

— Cele de la apartamentul meu: gazul, lumina!

Nevastă-mea insistă în privința asta și găsesc că are dreptate.

— Dar... domnule președinte, Parlamentul a suprimat această separare a conturilor private de cele publice în gestiunea palatului Élysée!

— Ei bine, să fie reintrodusă! Și să se anuleze toate măririle indecente de salariu ale predecesorilor mei. Doar nu-s nici șef de firmă, nici bancher!

Anthony Bénard, soția lui și eu

La sfârșitul verii vine acel moment când soarele de seară dispare după faleză. E timpul să iau trenul spre Paris. Îl chem atunci pe grădinar, care vine să mă ia cu BMW-ul lui cu aer condiționat.

Cu toate că mă plâng de prea multele inegalități, rămân atașat de unele avantaje care-mi fac viața mai plăcută – cum ar fi faptul că nu știu să conduc mașina și străbat cei treizeci de kilometri de drumuri departamentale cu un șofer. Câțiva săteni văd în acest obicei de a mă lăsa dus de alții în mașinile lor sau de a folosi taxiuri o sfidare a normei care ar cere să conduc *eu însumi*. Numai că n-am învățat niciodată. Prefer căile ferate; de aceea recurg la serviciile lui Anthony Bénard, care acceptă să mă ducă la gara cea mai apropiată în schimbul unei modeste retribuții.

Odată închisă portiera, ne continuăm conversația lăsată în suspans în ziua sosirii mele. Fondator al unei firme de grădinărit botezate Future Garden, Anthony asigură întreținerea și supravegherea proprietăților prietenilor mei. La vreo patruzeci de ani,

e însurat, tată de familie, proprietar al unei case și a trei mașini. Mândru peste măsură când își conduce pe pietriș mașina cu caroseria ei sclipitoare, poartă un ceas mare, ochelari cu lentile fumurii – gen pilot de curse – și se privește ca o întruchipare a acelui „spirit întreprinzător” încurajat de puterile publice. Nimic nu mai subzistă în el din timiditatea țărănească. Spune ceea ce gândește și se interesează de mii de subiecte: muzică, pictură, literatură, ecologie, cinema, politică, economie. După ce mi-a strâns mâna, îmi ia valiza cu un surâs.

În timp ce înaintăm, pornesc primul subiect revenind la una dintre obsesiile mele: decăderea SNCF-ului, pe care o resimt dureros pe această linie Paris–Le Havre. De ceva vreme, vechile trenuri „Corail”, tot mai șubrede, au fost înlocuite cu trenuri de periferie care asigură o rată de umplere maximă în condiții de confort minime. În contrast, linia Paris–Caen dispune de vagoane confortabile și bine întreținute, dotate cu prize de curent individuale. Ipoteza mea e simplă: cinic ori instinctiv, responsabilii traficului repartizează cele mai bune trenuri liniilor din Normandia de Jos, frecventate de bogații obișnuiți cu coastele Calvadosului. Dimpotrivă, cele mai proaste condiții de transport sunt rezervate călătorilor din Seine-Maritime, departament muncitoresc plin de zone periculoase și de probleme sociale.

— Uitați un detaliu, mă corectează șoferul meu. Și anume că întreținerea trenurilor depinde acum de regiuni!

Acest pas înapoi al statului n-are de ce să mă bucure. Dar și alte observații par să-mi confirme

extrapolările; în special duminică-seara, când trenul din Le Havre sosește în gara Saint-Lazare, *întotdeauna la câteva minute după cel din Deauville*, ca și cum clientela elegantă ar trebui să profite de taxiurile libere, în timp ce locuitorii zonei industriale de pe Valea Seinei se mulțumesc să stea la coadă sau să ia metroul.

Anthony Bénard îmi ascultă binevoitor analizele în care delirul persecuției capătă aparențe logice. Om de dreapta, el pune dificultățile SNCF-ului pe seama arhaismelor sindicale; dar, ca locuitor din Seine-Maritime, deplânge acest tratament inegal căruia-i cade victimă departamentul lui. Pe punctul de a ne înțelege, trecem pe lângă câmpuri cu iarbă grasă pe care pasc vaci normande maro cu alb, la umbra unor povârnișuri pe care cresc fagi. În fața acestui peisaj fără cusur, mă gândesc că, în ciuda înflăcărilor mele, lumea pașnică a copilăriei mele nu dispare cu o viteză atât de catastrofală.

Dar trecem deja la subiectul următor: soarta muncitorilor de la Renault-Sandouville, o uzină în apropiere de Le Havre unde tocmai s-a anunțat concedierea a cincizeci la sută din efective, la momentul când grupul face angajări în China sau în România. Foarte sigur pe el, Anthony afirmă că muncitorii beneficiază de condiții de muncă și de remunerare *prea confortabile*, chiar în comparație cu cele care prevalează acum în Europa. După pronosticurile lui, toată fabrica o să se închidă până la urmă, ca și celelalte uzine Renault implantate în Franța, unde această industrie nu mai este viabilă. La rândul-mi, mă mir că treizeci de ani de reforme economice, de subțiere a efectivelor, de creștere a productivității, care ar fi trebuit să facă industria noastră „mai competitivă”, se

soldează cu o soluție precum: „tot ce mai subzistă acum trebuie închis pe viitor“. Anthony Bénard rostește atunci această frază definitivă, rareori enunțată ca atare, dar ieșită din profunzimile conștiinței umane:

— Oricum, lărgirea europeană și mondializarea trebuie să ducă pentru noi la o *nivelare în jos*.

Remarca lui mi se pare simplă și justă. În trei cuvinte, el rezumă fenomenul la care asistăm de ani întregi: contestarea tuturor „avantajelor dobândite“, prezentate ca injuste; salariile modificate în jos și orele în sus; convenții colective transformate în condiții dictate de acționari; comparația continuă cu țările sărace, care este mereu în favoarea acestora din urmă și accelerează „delocalizarea“ activităților de producție. Încetul cu încetul, Franța revine la severitatea capitalismului primitiv, în timp ce fostele țări comuniste și cele din Lumea a Treia cunosc o creștere alimentată de lucrul neîncetat al clasei lor muncitoare. Asta-i logica *nivelării în jos*. Totuși ce mă surprinde în reflecția pilotului meu e sentimentul că, în toți acești ani, societatea noastră ar fi profitat aproape necinstit de condiții prea favorabile și că abuzurile de ieri ar impune azi o reformă curajoasă.

Cine-a mințit, mai exact? În 1970, armate de experți anunțau creșterea și dezvoltarea infinite, ce precedau „societatea bunăstării“. Purtată de acest elan, clasa muncitoare obținea salarii ceva mai mari, ore mai puțin apăsătoare. În anii următori, în timp ce se instala criza permanentă, eforturile cerute populației erau prezentate mereu ca provizorii, pentru a pregăti faimoasa „ieșire din tunel“. Mai aproape de noi, clasa politică afirma cu orice prilej că lărgirea europeană se va traduce prin edificarea unei puteri

mondiale, sprijinită pe succesele ei sociale, și că dereglementarea pieței va antrena un beneficiu general. Or, promisiunile astea n-au dus numai la închiderea firmelor și la șomajul generalizat; ele lasă loc unei idei noi: și anume că muncitorii și angajații ar fi împins la ruină un sistem costisitor. Privilegiile nerușinate ale acestor occidentali înstăriți trebuiau așadar să dispară, în profitul țărilor subdezvoltate, unde lucrătorii, mai puțin egoiști, acceptau încă să muncească pe brânci ca în secolul al XIX-lea.

Poate că răsturnarea asta era inevitabilă. Dar atunci trebuie să presupunem că guvernele noastre succesive, incapabile să-și țină promisiunile, și-au arătat incompetența; dacă nu cumva au mințit deliberat sau au confundat bogăția cetățenilor cu cea a *firmelor*, entități sacre pe care spirala concurenței le face tot mai indiferente la soarta salariaților și la devenirea lumii... În orice caz, „gestionarea crizei” și elanul european seamănă cu o păcăleală, perspectiva de fraternitate și îmbogățire traducându-se azi prin sărăcire și precaritate. De acum punctul de comparație nu se mai situează deasupra, ci dedesubt.

Acestea-s, în clipa de față, gândurile mele față de cele, mai pragmatice, ale lui Anthony Bénard, care știe în ce epocă trăim și ce metode ne permit să-i supraviețuim și care vede în acceptarea acestor constrângeri cel mai bun mod de a construi o lume cu adevărat modernă. Am terminat turul pozițiilor noastre respective – eu, pasagerul neocomunist; el, șoferul meu neoliberal. Cum tăcerea durează ceva, el îmi propune să dăm drumul la radio și pornește un program cu informații continue.

Când afacerile lui îl cheamă în altă parte, patronul de la Future Garden o delegă pe soția sa să mă conducă la gară. Înaltă și calmă pe scaunul din față al unui 4x4, Sandrine Bénard este opusul soțului ei. O simt uneori îngrijorată de ambițiile și certitudinile lui. Foarte feminină, în ciuda părului negru tuns băiețește, Sandrine vorbește puțin, dar privește înainte zâmbind. Din când în când, GPS-ul îi cere să facă la dreapta sau la stânga. Trecem pe lângă castele de apă, căpițe de fân acoperite cu prelate negre de plastic, iar ea mă întreabă despre viața mea de scriitor.

Din ce-am înțeles, părinții lui Anthony țineau o prăvălie în sat. După bacalaureat, el s-a înscris la facultatea din Rouen pentru studii comerciale. Sandrine a crescut într-o familie de angajați ai poștei, înainte să înceapă studii de gestiune. Împreună cu prietenele ei, a călătorit în Grecia și în Spania. Anthony visa la Londra și New York. În câțiva ani, au străbătut lumea toată, au lărgit orizontul strâmt al familiilor lor. N-au deloc prejudecăți religioase; sunt complet străini de rasism și discriminările sexuale. Anthony Bénard se socoate azi un om modern, dispus să stea de vorbă cu oricare alt om modern; Sandrine se vede pe sine ca o mamă, preocupată de dificultatea de a fi o femeie liberă.

După ce-a hoinărit puțin, Anthony s-a întors acasă pentru a înființa mica lui firmă, care numără trei salariați, printre care soția lui și el însuși. Future Garden i s-a părut mai modern decât un nume francezesc – chiar dacă pe firmă e adăugat „grădinăria secolului XXI”. Practică un grădinărit complet mecanizat, cu ferăstraie, motoprășitoare, suflătoare de frunze uscate, vaporizatoare de insecticide, mașini de

tuns gardul viu, concasoare multisistem și aparate de curățat cu mare presiune – fără a uita salopetele de lucru integrale, măștile și căștile antifonice care-l transformă în cosmonaut și-i permit să refacă spațiul verde dintr-un rond în mai puțin de jumătate de zi.

În fiecare sâmbătă seară, soții Bénard merg în vizită la prietenii sau organizează o cină la ei acasă: el, în costum de firmă în parte elegant, în parte șmecheresc; ea, în rochie ușoară, puțin decoltată. Anthony scoate din pivniță vinuri bune cumpărate de la un negustor. Își petrec o parte a serii vorbind despre „bucet”, despre „culoare” și chiar despre „aromele terțiare” – mai ales de când cea mai bună prietenă a lor ia cursuri de oenologie. Sandrine se limitează de obicei la bucătăria de familie; dar i se mai întâmplă să încerce uneori o rețetă fantezistă, în care ananasul african gădilă păstrăvul. Câteodată, la sfârșitul serii, i se pare că Anthony vorbește prea tare. Îl privește atunci îngrijorată, cum se lasă purtat de teoriile lui despre risipa funcției publice.

Fiindcă ea știe despre pierderile firmei familiale și-i pare rău că soțul ei, atât de pregătit să repare lumea, nu reușește să-și echilibreze încasările și cheltuielile. Se întreabă cum o să reușească el să plătească acest BMW care-i dă impresia reușitei. Pentru copiii lor, Lucas și Océane, ea și-ar dori o viață mai puțin nesigură. Încă de la naștere, le-a clădit munți de jucării în camere; dar, când se uită la emisiunile sociale, ea simte că acest univers e fragil; ca și cum drumul străbătut, ascensiunea aceasta socială, s-ar putea transforma într-o mișcare inversă. În timp ce lumea se clatină, economia se panichează, iar afacerea lor

e la ananghie, Sandrine se întreabă ce se va întâmplă, poimăine, cu Océane și Lucas.

Pare ceva mai fericită când mergem împreună cu mașina. Înainte să mă lase, mă întreabă dacă aş putea să-i dau un autograf pe o carte. Și mi-o închipui, între cearșafuri, devorându-mi proza, în timp ce soțul ei desface o ultimă bere și trece de pe un canal pe altul în fața ecranului plat din salon.

Trecem pe lângă un râu limpede sub copaci; apoi drumul face un viraj, pentru a ocoli roata unei mori transformate în conac de niște proprietari eleganți.

La radioul din mașină, prezentatoarea își pierde respirația bombardându-ne cu știri minut cu minut. Cu aceeași febrilitate, ea trece de la crime la negocieri diplomatice, de la cultură la mișcări sociale, de la dezvoltarea durabilă la noutățile mondene, apoi la meteo – totul și orice, cu condiția să se mențină această tensiune deasupra vidului. Robinetul cu senzații dă impresia că e legat strâns la lume: în fapt, el îmbrățișează silueta consumatorului și utilizarea strictă a timpului conceput spre a-l distra.

Astăzi, fiindcă e sâmbătă, după o scurtă cronică despre timpul liber („Mergeți să vizitați *în familie* un castel!”), partea cea mai importantă a jurnalului e consacrată sportului: scorurile detaliate din campionat; cele din prima divizie, apoi din cea de-a doua sunt disecate cu o extraordinară grijă pentru amănunte, și-mi dau seama de amploarea aberantă căpătată de aceste competiții. Minutele se înșiruie în lovituri libere și penaltiuri. De la un oraș la altul, vocea excitată a corespondenților narează cel mai mărunț gol ca pe o măreață faptă istorică; un jurnalist

evocă mai multe „transferuri” pe milioane de euro – înainte de o altă secvență plicticoasă consacrată bucătăriei. Survolăm rapid actualitatea internațională, apoi iată-ne reveniți la lumea minunată a baschetului, înainte de a trece la turneul de tenis care s-a încheiat cu o nouă victorie a lui *Rodjeure Fédéraire*.

Măntreb de ce prezentatorul face atâta efort să pronunțe „Rodjeure”, englezește, când băiatul ăsta de ispravă (Roger Federer) e elvețian și l-am văzut vorbind despre sine, într-un documentar, și spunându-și „Roger”, franțuzește. A crescut într-o țară unde Roger se pronunță Roger, și nicidecum Rodjeure; și nu mă pot împiedica să văd în energia militantă a jurnalistului de a repeta „Rodjeure” o discretă manifestare a acelei uri de sine potrivit căreia tot ce sună franțuzește e demodat și tot ce sună anglo-american e modern. Roger are ceva de înapoiat, de moșneag pistolar. „Rodjeure” e altceva și se potrivește cu era comerțului mondializat. „Rodjeure” nu apropie Elveția de Franța (o veche țară colonială și dominatoare); îl așază pe campion în lumea campionilor, unde fiecare vorbește limba campionilor. Așa că mai bine să i se anglicizeze prenumele – chiar și când i se pronunță numele de familie cu accent franțuzesc, ceea ce e incoerent; dar limba sclavilor care-și imită stăpânii e adesea cam strâmbă.

Ne apropiem de gară. Mari drumuri drepte, brăzdate de mașini, taie peisajele rurale din regiunea Caux. Podișul nu-i prea frumos, cu orizontul lui prea larg de ogoare de grâu și porumb, cu cerul lui vântos și mereu înnorat; trebuie să cobori în văi ca să descoperi frumoasele cătune cu ziduri de cărămidă și silex, fermele răsfirate, bisericile și castellele. Satele

acestea pustii, unde bistrourile s-au închis de mult, par încremenite ca niște mumii din altă lume; dar, în interiorul caselor renovate, câțiva părinți moderni, conectați la lumea întreagă, își cresc progenitura în așteptarea primului divorț.

La radio, o voce tocmai vorbește despre *mămici* și rostește cuvântul acesta de nu mai puțin de zece ori. Alaltăieri, la televizor, un prezentator îl intervievea pe un scriitor bătrân întrebându-l ca și cum ar fi vorbit cu un copil: „Ce amintiri păstrați despre *tăticul* dumneavoastră?”. Poate că specialiștii în istoria limbii vor constata că primul deceniu din secolul XXI a fost marcat de dispariția cuvintelor „tată” și „mamă”, înlocuite de uzul exclusiv al cuvintelor „tăticul” și „mămica”.

Nu demult, prima manifestare a maturității era respingerea acestor termeni puerili. Între prieteni, se spunea tare „taică-meu” sau „maică-mea”, „bătrânii mei” sau „părinții mei”, ca pentru a scăpa de povara copilăriei. Epoca noastră preferă să întrețină iluzia că am rămâne, până la moarte, niște copii mari, atașați de bucuriile și traumatismele primilor ani. Totul ne readuce spre familie, ultima bărcuță ce supraviețuiește în naufragiul religiilor, națiunilor și culturilor. Audiovizualul abuzează de limbajul acesta infantil care-i vine ca o mânășă: el transformă existența pe această planetă devastată într-un desen animat mus-tind de sentimente și de naivitate; reconstruiește societatea într-o curte de recreație. În depărtare, zumzetul știrilor proaste le amintește copiilor că sunt adulți și că vor muri; celule de susținere psihologică au fost înființate spre a-i ajuta. Triumful maternității asupra societății este de neoprit...

Dar eu teoretizez, teoretizez și ajungem în fața gării, unde frânează BMW-ul lui Anthony Bénard. Îi strecor o bancnotă. Îmi mulțumește zâmbind, apoi mă ajută să-mi scot bagajele. Cum i-am vorbit de criza mea de lumbago, nu vrea să mă obolesc și mai tare. La gară totul e liniștit, trenul o să plece la timp. Diseară o să fiu înapoi în apartamentul meu parizian, unde n-am cine știe ce greutăți să-mi plătesc chiria între două sejururi la țară, așa încât mă întreb dacă accesele mele de enervare au un sens și dacă nu cumva ele traduc dereglarea propriei mele gândiri la fel de mult ca prin dereglarea lumii în care trăim.

Gloria Generalului

— Vrei să-mi dai sarea, Yvonne?

— Poftim, prietene.

Două mâini descărnate se întinseră una spre cealaltă, deasupra unei fețe de masă albe, ca să treacă dintr-una în alta mica solniță cu capac de argint. Prima doamnă a Franței, într-o rochie întunecată, aproape că dispărea în spatele farfuriei. Chircită de bătrânețe, ea veghea totuși la viața de zi cu zi, iar brațul ei se întindea de fiecare dată când era nevoie. Pe șemineu, brațul unei pendule marca timpul imuabil al sufrageriilor burgheze. Impasibil, chelnerul în veston alb aștepta ca Generalul și doamna să-și termine pulpa de pui ca să aducă salata și brânza. Deodată (după mărturia unui majordom care în fiecare seară consemna faptele și gesturile președintelui), se auziră bătăi în ușă, care se deschise lăsându-l să intre pe șeful de cabinet.

Demn funcționar, într-un impecabil costum închis la culoare, în ciuda trăsăturilor adâncite de ani, acesta părea foarte tulburat de conținutul scrisorii pe care o ținea în mână:

— O depeșă urgentă de la Bruxelles, domnule general.

De Gaulle își întoarse silueta înaltă și ochelarii dreptunghiulari înspre Jacques PrévotEAU de la Bretelle, apoi își încruntă fruntea într-o expresie de nemulțumire:

— PrévotEAU, ți-am cerut să nu mă deranjezi în timpul meselor.

Vocea devotatului colaborator urmă ceva mai timid:

— Se pregătesc evenimente grave, domnule președinte...

Agasat, marele om se aplecă spre farfuria cu mâncare, apoi își înfipse dintr-odată furculița într-o bucată de pui, înainte să conchidă sentențios:

— Evenimentele grave și o depeșă de la Bruxelles pot foarte bine să aștepte până se servește cafeaua.

Și adăugă, pe un ton mai sec:

— Poți să pleci, PrévotEAU.

Fidelul subaltern, vrednic de milă, închise ușa după el, în timp ce Yvonne înghițea un pic de piure remarcând:

— Prietene, ești prea aspru cu domnul PrévotEAU de la Bretelle.

De Gaulle tuși, brusc mâhnit. Soția lui continuă, împăciuitoare:

— Dar ai dreptate: nu trebuie să te lași cuprins de nervozitatea asta. Ai nevoie de odihnă. Și de timp ca să-ți termini memoriile.

Charles oftă:

— Memoriile mele pot să aștepte. Țara trece prin momente hotărâtoare. Dacă-i las de capul lor, iar o să acționeze ca niște nerozi!

După ce-și bău cafeaua, o conduse pe Yvonne în fața televizorului, unde ea își luă din nou lucrul de mână (niște șosete pentru nevoiașii din Haute-Marne), așteptând filmul de seară. Cu tot aerul ei de mironosiță, această creștină desăvârșită nu scăpa nici un episod din integrala Louis de Funès, difuzată pe canalul întâi. Și lui de Gaulle i-ar fi plăcut să vadă faimosul *Hibernatus*, care-l amuza cu atât mai mult cu cât ipoteza congelării continua să circule pentru a-i explica întoarcerea.

În timp ce începea genericul pe o muzică veselă de Georges Delerue, el îi ceru majordomului:

— Fii amabil să mi-l înregistrezi. O să uit mai târziu.

Apoi ieși din apartamentul privat și se îndreptă încet spre biroul de la primul etaj, acel „salon de aur“ unde-l aștepta PrévotEAU de la Bretelle. Postat tragic în fața frescelor cu muze cu sâni goi care se înălțau de-o parte și de alta a șemineului, directorul de cabinet îi întinse Generalului ultimatumul Uniunii Europene:

— Repetă că am dat o lovitură de stat, că deciziile noastre sunt incompatibile cu carta Uniunii și cu angajamentele Franței; că ele pun în pericol echilibrul continentului, moneda unică și drepturile democratice.

— Bla bla bla! i-o tăie de Gaulle cu un gest nerăbdător. Chestia cu dictatura am auzit-o toată viața.

— Pe scurt, par pregătiți să intervină militar, iar americanii sunt în spatele lor...

— Americanii, poate, dar nu francezii care mă susțin de luni de zile! Stai jos, PrévotEAU.

Ca să-i dea exemplu, președintele se lăsă să cadă într-un fotoliu Ludovic al XV-lea și își ascultă subalternul cu interes, dar fără vreo îngrijorare vizibilă. Acesta continuă, cu chipul încordat:

— În plus, domnule general, chinezii au publicat un comunicat îndreptat explicit împotriva dumneavoastră. Lasă de înțeles că amenințăm liberul schimb. Nu ne putem asuma riscul de a declanșa o criză mondială.

— Trebuie să acționăm în interesul națiunii, PrévotEAU. Nu știu și nu vreau să aud nimic altceva... De altfel, americanii și chinezii știu și ei asta. Numai europenii par să fi uitat.

— Ce-i de făcut atunci?

Generalul își ridică amândouă mâinile ca pentru a sublinia ceva cât se poate de evident:

— Oricum, ei nu pot face nici o mișcare. Avem o armă teribilă, PrévotEAU, adu-ți aminte...

— Vreți să spuneți c-ați fi gata să...?

— Nu vreau să spun nimic; dar știu mersul lumii: ea nu cunoaște decât raporturile de forță.

Într-adevăr, existența acestei forțe nucleare strategice dorite de de Gaulle în 1960 părea să facă imposibilă orice intervenție militară pe teritoriul francez. Reforma constituțională elaborată de predecesorul său prevăzuse ca o decizie atât de gravă să nu-i mai aparțină exclusiv președintelui, încredințând-o unei autorități comunitare; dar Revoluția întrerupsese procesul și nimeni nu știa, la Bruxelles, dacă nebunul acesta bătrân nu era în stare să apese pe buton.

Jacques PrévotEAU de la Bretelle reprezenta el însuși un caz excepțional de longevitate. Născut în 1920, făcuse războiul ca simplu soldat în Franța

liberă; apoi ocupase un post de consilier la Élysée până-n 1967, înainte să devină ambasador. În jurul anului 2000, bătrânul acesta de familie bună încă era văzut într-un bistrou de pe insula Saint-Louis, unde mânca singur citindu-și ziarul. Când Generalul își făcuse reapariția, PrévotEAU de la Bretelle, care avea nouăzeci de ani pe muchie, răspunsese pe loc la apel. Câteva săptămâni mai târziu, își juca discret rolul de factotum, cu mintea ageră în ciuda vârstei, ca atâția alți centenari al căror număr crescând dădea impresia că lumea progresase.

De câteva săptămâni, directorul de cabinet se arăta totuși pesimist. „Noua Revoluție Franceză” (sau „NRF”, cum ziceau amatorii de acronime) lăsase lumea uimită și parcă incapabilă să reacționeze. Dar adversarul își revenea, iar înaltul funcționar ținea să-l pună în alertă pe șeful statului. La toate aceste avertismente, de Gaulle replica prin încredere; părea mulțumit că făcuse, în câteva luni, mai multe reforme capitale care anulau sistematic tot ceea ce guvernele din ultimii treizeci de ani botezaseră drept „reformă”. Preferă, așadar, să pună capăt conversației promițând:

— O să țin un discurs important despre Franța. Convoacă televiziunea miercuri sau joi.

— Bine, domnule președinte.

Charles de Gaulle închise o clipă ochii. Pielea de pe fața lui părea a fi aceea a unui mort; dar, aproape imediat, păru să se reînsuflețească pentru a rosti pe un ton malițios:

— Și apoi, după discurs, organizează-mi o recepție în sala de serbări. Trebuie să ne distrăm puțin, nu?

— Desigur, domnule președinte...

Când vru să plece, șeful statului manifestă o oarecare dificultate în a se smulge din fotoliu. Prea slab ca să-l susțină, PrévotEAU chemă un ușier să-l ajute pe General. Mulțumind, acesta părăsi biroul; apoi, cu același pas molcom, sprijinindu-se în baston și târându-și piciorul, se întoarse în apartament. În sufragerie, majordomul tocmai termina de strâns masa și el îl întrebă:

— Mi-ai făcut înregistrarea?

Miercurea următoare, generalul de Gaulle, aflat în vizită la o școală din arondismentul al XIX-lea, asista la plantarea unui arbore al Independenței. Copiii pregătiseră ceremonia și aleseseră chiar ei un castan care avea să crească în curând, ca atâtea mii, pentru a celebra unitatea regăsită. După ce rostise câteva cuvinte și băuse o oranjadă, șeful statului se întoarse la palatul prezidențial în DS-ul său negru (ținea să păstreze mașina asta veche atâta timp cât mergea). După-amiază, lucră cu colaboratorii săi, înainte de a-l primi pe ambasadorul Rusiei, care-i transmise un mesaj de prietenie din partea omologului său de la Moscova. Apoi, pe la ora nouăsprezece, se întoarse în apartamentele private la Yvonne, care-l aștepta în compania unei femei care urma să-l machieze: deși nu-l prea trăgea inima, trebuia să se supună acestei încercări. Întinerit cu douăzeci de ani de fondul de ten, președintele se îndreptă apoi spre salonul de aur, unde-l aștepta echipa televiziunii. Le aminti că va sta la birou pentru a se adresa direct națiunii.

La ora douăzeci fix, *Marseilleza* răsună peste un plan fix al curții de la Élysée. După ultimul acord,

telespectatorii îl recunoscuseră pe Marele Charles, silueta sa înaltă și privirea sa hotărâtă, într-un costum cu revere și purtând o cravată închisă la culoare, cu picățele albe. Își ținea mâinile în fața lui, așezate pe o foaie de hârtie pe care se distingea scrisul său de mână; dar își începu discursul din memorie, accentuând cu un vibrato tradiționala formulă:

„Franțuzaice, francezi,

Acum exact un an, țara noastră era pe marginea prăpastiei. Dar, spre deosebire de crizele anterioare, nici o înfrângere militară, nici un conflict colonial nu zdruncinaseră republica. Nu! Această prăbușire marca rezultatul a patruzeci de ani de politică proastă dusă de guvernele de toate orientările sub stindardul renunțării – aproape până la a transforma o națiune prosperă într-un tărâm al dezolării.

Peste tot, uzinele și mijloacele de producție dispăreau pentru a se muta la capătul pământului, lăsând în suferință milioane de șomeri și de persoane asistate care supraviețuiau numai datorită ajutoarelor sociale. Activitățile care rezistau reușeau aceasta doar cu prețul unei deteriorări considerabile a condițiilor de lucru, făcând ca țara noastră să se întoarcă înapoi cu câteva generații. Nebunia pieței imobiliare – lăsate în mâna prădătorilor – ducea neîncetat prețurile tot mai sus, în timp ce în marile aglomerări se răspândea o formă modernă de cartiere de maghernițe, făcute din *mobile homes*...”

Pronunțase acest cuvânt englezesc cu o voce consternată, înainte să-și continue enumerarea:

„....din caravane și adăposturi improvizate în care se refugiau săracii.

Guvernele succesive nu pierdeau nici o ocazie să-și prezinte pretinsele reforme ca pe niște acțiuni curajoase, care ar fi trebuit să ducă țara spre vremuri mai bune. Dar, în același timp, cedau palatele republicii unor prinți exotici ca să facă din ele lupanare în loc să le transforme în locuințe sociale. Fără scrupule, puneau pe tavă toată bogăția națională unor firme mondiale în căutare de profituri rapide. Și, dacă oamenii de stat gargariseau la nesfârșit cuvântul «întreprindere», francezii începeau să înțeleagă că urgențele acelor întreprinderi rămăneau foarte îndepărtate de propriile lor interese.

Noblețea concurenței, urgența dereglementării: toate aceste minciuni au explodat fără ca aceia care le răspândeau să fie pedepsiți. Dar toată lumea a putut să vadă cum telefonul, asigurările, distribuția apei sau serviciile poștale se transformau într-o junglă în care orice prădător putea să-și impună condițiile. Fiecare a constatat că «libera concurență» antrena concentrarea și armonizarea tarifelor *în sus*. S-a văzut chiar, lucru pe care-l deplâng, o clasă coruptă de înalți funcționari care încurajau privatizarea întreprinderilor publice, înainte de a se desemna la conducerea lor pentru a-și însuși mana răpită cetățenilor. Cum să nu înțelegi atunci melancolia și pesimismul poporului francez?

În același timp, serviciile cele mai necesare bunăstării generale, precum cele de sănătate sau educație, s-au văzut supuse tiraniei contabile. Voiau cetățenii să reia controlul asupra situației? Casieriile erau goale – dacă nu cumva statul alegea să salveze

grupurile financiare; societățile nu mai aveau francez decât numele; majoritatea acționarilor și a activităților lor se situa de acum în străinătate, iar orice contestare a acestei stări de fapt trecea drept o violare a legilor mondiale. Cât despre administrația republicană, atât de sigură pe virtutea ei, se străduia să facă ireversibilă această evoluție, abandonând tot mai multe lucruri autorităților europene – încât consultările electorale ajunseseră să se reducă la o împărțire de venituri între partidele rivale, toate grăbite să se agite pe ecran pentru a vorbi de *exceptia franceză*.

Minciuni! Minciuni! Chiar și agricultura noastră, uriașă bogăție lăsată nouă de natură și de istorie, a suferit efectele distructive ale acestei politici. Am văzut cum carnea de pui și de porc franțuzească, transformată într-o industrie degustătoare, risca să dispară deoarece firmele agroalimentare produceau și mai ieftin în țările sărace. În 1940, Franța a putut să-și mai limiteze suferințele fiindcă fiecare familie avea câte-un văr la țară care cultiva un pământ pe care producea lapte, carne, cereale, fructe și legume. De asemenea, țara dispunea de o meșteșugărie, de o industrie activă și diversă. Cum am putut lăsa toate acestea să dispară, pentru a ne supune jocului conglomeratelor mondiale?

În fața acestei situații, cu sprijinul poporului francez, am vrut să dau o direcție nouă, marcată de o serie de reforme concrete: renaționalizarea băncilor, a apei, a gazului, a electricității și a telecomunicațiilor; consolidarea serviciilor publice, începând cu cele de sănătate; plafonarea chirii și taxarea severă a oricărei speculații imobiliare; crea-

rea unui apartament social în fiecare bloc de locuințe; redeschiderea gărilor și a liniilor secundare; obligarea firmelor franceze să-și mențină locurile de muncă în Franța; taxarea produselor străine fabricate după norme sociale inferioare celor din țara noastră; dezvoltarea unui microprocesor și a unui motor de căutare francez; limitarea publicității și a afișajului pentru firme; retragerea forțelor noastre militare din NATO; apărarea folosirii limbii franceze și învățarea a cel puțin alte două limbi europene; dezvoltarea legăturilor cu țările francofone; restabilirea teatrului de bulevard...”

La aceste cuvinte, președintele păru să dea semne de ezitare. Se aplecă spre foaie, apoi ridică ochii și se adresează publicului ca într-un *aparté*:

„De ce naiba nu se mai joacă Bernstein și nici măcar Anouilh?”

Pe un ton impasibil, reluă lectura enumerării, care căpăta încetul cu încetul o orientare neliniștitoare:

„...scoaterea din ilegalitate a drogurilor ușoare, dereglementarea oului cu maioneză, dreptul la o moarte liniștită, asistată medical, și lansarea unui vast program științific pe acest subiect...”

Într-un ungher al biroului, în afara câmpului camerei, Jacques Prévotau de la Bretelle încreți din sprâncene. Oare președintele nu depășea o linie albă, incompatibilă cu convingerile religioase a numeroși francezi? Se gândi totuși că Generalul, dată fiind

vârsta sa, avea o oarecare autoritate în domeniu. Și, ca pentru a alunga aceste incertitudini, acesta ridică spre obiectiv un chip nobil și mândru. Apoi își scoase ochelarii, ca și cum ar fi vrut să încheie ochi în ochi:

„Țara noastră, înzestrată cu extraordinare avantaje naturale, poate și trebuie să trăiască în primul rând din propriile resurse: este în joc demnitatea fiecăruia, ca și protejarea acestei planete, devastată de schimburile comerciale excesive.

Francez prin istoria mea, cetățean al lumii prin rațiune, sunt totodată născut în inima Europei și aș vrea ca, în multe subiecte esențiale, bătrânul nostru continent să arate calea de urmat. Știu ce datorez țării mele, dar și marilor culturi ale Spaniei, Rusiei, Germaniei, Italiei și chiar Angliei, când se va întoarce spre vecinii ei pentru alte motive decât demonii afacerilor... De aceea nu pot accepta să aud spunându-se: «Refuzați transformarea Europei într-o periferie a Los Angelesului, deci sunteți împotriva Europei!». În ce mă privește, nu pot concepe această uniune decât ca una de popoare suverane, întemeiate pe diferențele lor și doritoare să construiască o lume care să le fie proprie, protejându-și bogățiile și eliberându-se de sub tutela străine – începând cu cea a prietenilor noștri americani. Îi chem pe toți vecinii noștri să ni se alăture pe această bază pentru a merge înainte împreună.

Aceasta este direcția spre care doresc s-o urmez astăzi și o voi urma dacă poporul vrea să mă susțină.

Trăiască republica, trăiască Franța.“

În timp ce genericul se derula pe fundalul drapelului tricolor, de Gaulle le mulțumi tehnicienilor de la ORTF (Oficiul Radiodifuziunii și Televiziunii Franceze, recent reînființat); apoi se îndreptă spre micul ascensor care cobora la parter, unde-l aștepta ușierul-șef în ținută de gală: jachetă, medalii și lanț de aur legat la butonieră.

— Cum se prezintă operațiunile? întrebă președintele.

Ușierul își împreună mâinile pe piept și răspunse:

— E o mulțime de lume și toți sunt foarte nerăbdători... Dar n-am văzut familia dumneavoastră.

— Pentru ce să vină familia mea? N-are ce căuta aici.

Bastonul Generalului răsuna pe pardoseală. Apropiindu-se de sala de serbări, mai întrebă:

— Mi-au auzit discursul?

— Bineînțeles, domnule președinte. Invitații au sosit la ora opt fără un sfert. Fusesse instalat un ecran în sala de serbări și v-au ascultat până la ultimul cuvânt... cu religiozitate!

— Să nu exagerăm, nu-s bunul Dumnezeu.

— Aproape, domnule general, murmură ușierul-șef pe un ton mios. În orice caz, mă întreb care-s mai nerăbdători: cei care v-au cunoscut odinioară sau cei născuți după ce ați...

Omul se poticni la acest cuvânt, cumplit de jenat, în timp ce Generalul își întorcea spre el chipul cu o expresie întunecată:

— După ce am... ce?

— Adică... după ce ați dispărut oficial, în 1970.

— A, da, vrei să zici înainte să mă congelez? rânji bătrânul.

— Întocmai, domnule general, încheie omul cu un zâmbet plin de deferență.

Se auzea acum murmurul mulțimii, aliniată în rând sub lustrele de cristal din sala de festivități pentru prezentarea șefului statului. Zvonul sosirii sale se răspândi ca fulgerul, căci zgomotul se potoli, în timp ce un alt ușier, postat la intrare în fața unei tapiserii de Gobelins, anunța cu o voce sonoră:

— Domnul președinte al republicii, generalul de Gaulle.

Toate capetele se întinseră spre silueta care înainta în umbră, ca o figură antică întoarsă din infern. Toți îi recunoscuseră alura de arbore înalt și uscat, rotunjimea burții care se accentuase cu vârsta și capul pleșuv pe care mai rămăseseră câteva şuvițe albe. Chiar înainte să apară în plină lumină, Generalul, făcând o pauză, îi întinse bastonul ușierului și își împreună mâinile la spate înainte să pornească mai departe, puțin încovoiat, de-a lungul pieselor de lemn aurite și al coloanelor cu pilaștri. În fața lui, o tăcere admirativă, aproape de reculegere, îi încremenea pe cei peste o sută de invitați. Toți înțelegeau privilegiul care li se acordase de a-l întâlni pe ilustrul personaj și a-și putea face propria opinie despre întoarcerea lui. Șeful protocolului veni alături de președinte, care începu să-i salute pe invitați unul câte unul.

Prima din rând, o femeie în vârstă, cu fața buhăită și arsă de soare, dar cu forme cărnoase încă sub rochia de seară, nu putea să-și stăpânească emoția. Cu vocea tărăgănată și nițel vulgară, pierdută de fericire, exclamă:

— Domnule general...

— Doamna Brigitte Bardot, preciză șeful protocolului.

— O recunoscusem, idiotule! îi strecură de Gaulle. Ridicând mâinile, merse spre ea, cu chipul marcat de bucuria reîntâlnirii:

— Dragă Brigitte Bardot, a trecut atâta vreme! Mă bucur să te revăd!

— Și eu, domnule general, sunt așa de emoționată! răspunse ea pe un ton de fetiță nătângă.

Rememorând fișele pe care le citise după-amiază, președintele continuă cât se poate de firesc:

— Se pare că te-ai retras din cinema. Ce păcat pentru Franța!

— Fiindcă... nu mai dau bine pe ecran, domnule general.

— Mie nu mi se pare, replică el examinând pieptul acestei femei care, în ochii lui, rămânea o fetișcană.

Revenindu-și deodată, adăugă:

— În orice caz, felicitări pentru lupta dumitale. Prietenele noastre animalele au nevoie de dumneata.

Cu aceste cuvinte, șeful statului trecu la al doilea invitat, care se întâmplă să fie Marcel Bigeard, în vârstă de nouăzeci și cinci de ani, dar încă ager sub bereta lui de parașutist. Bătrânul soldat care-și servise patria de la Rezistență până la războiul din Algeria lăsă să-i curgă o lacrimă văzându-l în fața ochilor pe semizeul care-i luminase viața. Preferând să evite efuziunile, Generalul optă pentru un ton militar oarecum grosolan:

— Ei, Bigeard, tot un ticălos ai rămas?

— Da, domnule general, răspunse militarul suspinând.

Aplecându-se la urechea marelui om, șeful protocolului rectifică:

— Iertați-mă, domnule președinte, dar formula aceasta i-o rezervați odinioară generalului Massu!

De Gaulle, tulburat, încuviință cu un gest și-l bătu frățește pe umăr pe Bigeard, care se smiorcăia în timp ce prezentările continuau, iar fiecare se străduia să nu piardă nici un cuvânt.

Printre „cei vechi” (cei care frecventau deja palatul Élysée în anii șaizeci) se mai numărau cântărețul Charles Aznavour, laureatul Nobel pentru medicină François Jacob, scriitorul Jean Dutourd, jurnalistul Jean Mauriac, foștii miniștri Robert Galley și Yves Guéna, cărora Generalul le adresa cuvinte de îmbărbătare:

— De ani întregi, societatea aceasta n-avea decât cuvântul „tânăr” pe buze. Astăzi, noi, bătrânii, ne luăm oarecum revanșa!

Pe cântăreața Jeanne Rhodes o întrebă dacă ar vrea să vină să cânte, ca altădată, *Carmen* la Operă pentru recepțiile oficiale.

— La palatul Garnier, bineînțeles, adăugă el malițios.

Cu câteva săptămâni înainte, guvernul său ordonase transformarea Operei Bastille în parcare și împărțirea subvențiilor între Opera Garnier și Sala Favart¹ – dotată în sfârșit cu o orchestră și cu o trupă permanentă. Se pregătea un sezon liric strălucit, în cursul căruia aveau să se audă *Regele Ysului*, *Hughenoții*, *Muta din Portici*, *Mănăstirea din Parma*

1. Palatul Garnier este denumirea dată Operei vechi din Paris, pentru a o deosebi de moderna Operă Bastille, construită în 1989; Sala Favart este Opera Comică din Paris (n. tr.).

și alte opere uitate. Dar de Gaulle ținea mai ales la ritualul cu *Carmen*, pe care îi plăcea să îl ofere șefilor de stat străini. Soprana răspunse surâzând, cu vocea ei aproape bărbătească:

— Voi cânta cu plăcere, domnule general, dar numai dacă veți fi singur în sală. Nu mai sunt la vârsta la care să cânt în public.

— Dar ce, crezi că eu mai am vârsta la care să guvernez?

Cu toate reticențele lui PrévotEAU de la Bretelle, ținuse să invite și câteva figuri din acel tineret insolent care-l lua în răs cu cincizeci de ani în urmă. Zărindu-l pe cântărețul Jacques Dutronc, în compania lui Françoise Hardy, își strânse pumnii, apoi schiță din umeri o mișcare ritmată, intonând totodată cu o voce răgușită:

— Șapte sute de milioane de chinezi, și eu, și eu, și eu¹!

— Și încă acum sunt de două ori mai mulți, domnule general! răspunse ironic Dutronc.

De Gaulle se întoarse către șeful protocolului, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă ce auzise. Ceru un raport despre demografia chineză.

Ajuns la capătul șirului, se arată mai rece față de Jacques Chirac, vizibil stupefiat că ordinea protocolară nu începuse cu el. După ce făcuse șase luni de închisoare pentru o veche afacere de finanțare a partidelor, fostul președinte văzuse întoarcerea Generalului ca un semnal marcând sfârșitul chinurilor sale. Fu uimit așadar când acesta îl întrebă:

1. Vers dintr-un cântec al lui Jacques Dutronc, *Et moi, et moi, et moi*, din 1966, când maoismul era la modă printre intelectualii francezi (n.tr.).

— Domnul... Ne-am mai întâlnit?

Fosta gazdă de la Élysée dădu în bâlbâială:

— Domnule general, eram secretarul dumneavoastră de stat în 1967!

— Ia te uită, uitasem! Și-apoi, ce-ai făcut?

— Păi... am luat conducerea partidului gaullist. Și am devenit președintele țării în 1995.

Îngrozitor de stingherit, șeful protocolului îi repeta marelui om:

— E Jacques Chirac... Jacques Chi-rac, domnule general!

De Gaulle păru surprins, apoi continuă:

— A, da, dumneata ești! Ei bine, nu te felicit. Lărgirea Europei, întoarcerea în Alianța Atlantică, privatizarea tuturor... Pe scurt, puterea de dragul puterii și idei la fel de fixe ca ale unei giruete: nu-i grozav pentru un așa-zis gaullist!

O tăcere consternată îi înghețase pe invitați în fața acestei admonestări publice. Din fericire, președintele schimbă brusc tonul pentru a-și încheia jocul:

— Dar admit că ai recuperat o dată sau de două ori. Felicitări pentru Irak, ai acționat ca un bun francez! Și apoi, ești simpatic, asta nu se poate nega. Bun venit la Élysée, dragul meu Chirac!

Fostul șef al statului rămase câteva clipe încremenit, cu ochii sclipindu-i, ca un copil lăudat de un om mare, în timp ce Generalul îi saluta pe fiii lui Michel Debré, apoi făcea cunoștință cu personalitățile „noi” – care-și începuseră cariera după moartea sa oficială.

În acest al doilea rând se aliniau numeroși sportivi, scriitori, actori, cântăreți, cercetători, cărora generalul de Gaulle avea să le arate din nou priceperea sa. Pregătise meticulos întâlnirea și reuși să-i adreseze

fiecăruia un compliment personal. Toți erau seduși de această artă de a suspenda urgențele politice pentru a se purta ca un stăpân al casei.

Prin alegerea invitaților, el dorise să aibă o imagine asupra evoluției societății. Îi felicită pe câțiva informaticieni care lucrau la punerea la punct a unui sistem de operare francez atât în concepție, cât și în limbaj. Schimbă câteva cuvinte cu un reprezentant al comitetului pentru programe informatice libere, apoi păru deosebit de curios să facă cunoștință cu o egerie transsexuală. Se destinse ca să stea de vorbă cu muzicienii de la Svinkels, un grup care amesteca provocările punkerilor cu ritmurile de rap, fără să renunțe la un solid simț al umorului.

— Ei, domnule Gérard Baste, cum merge hip-hop-ul? întrebă bătrânul pe un ton de cunosător.

— În ce ne privește, e vorba mai degrabă de un hip-hop de teighea. Ambianță de cafenea cu fum de țigară! replică prompt cântărețul.

— Îmi place mult ideea voastră de curent punk... adaptat la frumoasa noastră limbă, îndrăzni din nou de Gaulle.

— Suntem foarte impresionați să fim aici, spuse Mr Xavier, muzician metis cu vocea blândă și caldă.

— Dar spuneți-mi, reluă președintele, de ce-ați ales numele unei beri olandeze? Svinkels! Ați fi putut să vă numiți grupul Kronenburg sau Mutzig!

— Foarte bună poanta, domnule general! bâigui al treilea borfaș, Nikus Pocus, străbătut de un fior de emoție, în timp ce președintele își continua turul complimentând un grup chinez de tehno din arondismen-tul XIII, apoi un trio de cântărețe arabo-foceean.

Sosise momentul ca lumea să treacă în sala de spectacole. Ușierii îi dirijară pe invitați spre scaunele acoperite cu catifea roșie, ca să asiste la tradiționalul spectacol propus de Comedia Franceză. Decorul înfățișa o parcare prost luminată, unde personaje dezgolate stăteau nemișcate și tăcute, apoi începeau să urle. După cincisprezece minute de text incomprehensibil, șeful statului își ascunse cu greu nerăbdarea. După încheierea acestei creații, în timp ce publicul se apropia de bufet, el îi făcu semn șefului de protocol și-l întrebă la ureche:

— Cine-a ales porcăria asta pentru reprezentație?

— A fost propunerea Comediei Franceze, domnule general!

— Ei bine, a fost o propunere proastă. Lumea trebuie să se distreze la serate de genul ăsta; iar teatrul nostru are destule comedii bune: Rostand, Guitry, Tristan Bernard, Ionesco, mai știu eu...

— Dar ei voiau o piesă contemporană!

— Atunci găsiți-mi un contemporan amuzant! De-acum înainte să-mi aduci spre aprobare programele.

Generalul se arată mai binevoitor cu intermediul muzical care urmă: trei cântece interpretate de Twist Gaullist's, unul dintre grupurile care înfloreau în entuziasmul Noii Revoluții Franceze. Cu un zâmbet de copil, el ascultă, pe un ritm vioi, litania lor îndreptată împotriva uniformizării culturilor lumii, repetându-și la fiecare refren „mândria de-a cânta twistul gaullist“.

În timp ce grupul se băția pe scenă, musafirii, din ce în ce mai destinși, beau și vorbeau în jurul fursurilor. Trecând în fumoar, de Gaulle scoase din

buzunar o cutie de chibrituri ca să ofere foc invitaților săi – gest extrem de simbolic de când reintrodusesese, cu o lună în urmă, zonele pentru fumători în locurile publice. Cu o cupă de șampanie în mână, dădu din nou peste *Mr Xavier*, unul dintre membrii grupului *Svinkels*. După ce consultă discret o fișă, președintele îi șopti:

— S-ar părea că-ți place iarba?

— Păi... trebuie să recunosc, domnule general.

De Gaulle îl privi cu simpatie înainte să adauge, pe tonul unui om la curent cu moravurile tineretului:

— Dacă vrei să-ți rulezi un cui, du-te în toaletă și fii discret. Am reușit cu tutunul, dar trebuie s-o luăm pas cu pas.

Acestea au fost, potrivit martorilor, unele dintre episoadele acelei serate de la *Élysée*, la un an după întoarcerea Generalului. Petrecerea s-a prelungit târziu în noapte, când bătrânul se retrăsese de mult ca să meargă la *Yvonne*, în apartamentele private, și să se uite în sfârșit la DVD-ul cu *Hibernatus*.

Minunata lume a Generalului

Lacul scânteia în inima pădurii. Prăvălindu-se din munți, pantele abrupte acoperite de brazi coborau spre suprafața argintie. Pe valuri, câteva bărci de pescari se legănau molcom în blândețea primăvăratică. Încă se mai puteau vedea, sus de tot, straturi de zăpadă acoperind culmile rotunjite; dar pajiștile de pe mal erau presărate cu mii de narcise galbene. Încântat de aceste frumuseți, Mustapha mergea pe marginea apei și inspira adânc mireasma coniferelor. O ținea tandru de mână pe Alba, care-și întoarse chipul spre el. Ochii sclipitori, pe chipul ei negru, exprimau fericirea acelei clipe.

— Facem o tură cu hidrobicicleta? întrebă Mouss arătând spre ambarcader.

— Știi bine că nu știu să înot! răspunse timid Alba.

— Nu-ți face griji, iubito: pentru tine m-aș arunca și-n apă înghețată!

Profitând de puntea de patru zile care lega, anul acesta, sărbătoarea de Aïd el-Kebir și luna Paștilor, domnul și doamna Zeggaï tocmai sosiseră la

Gérardmer, în departamentul Vosges. De multă vreme, abundența zilelor de sărbătoare în calendarul francez îi făcea să suradă pe străini; laborioasele spirite nordice se întrebau cum de s-a putut păstra o asemenea dezinvoltură într-o economie modernă (nu înțelegeau mai bine nici siesta spaniolă și alte obiceiuri perimate). Fuseseră deci și mai uluiți în toamna precedentă, când un decret al Generalului adăugase în calendar mai multe sărbători evreiești și musulmane – „ca să însoțească evoluția societății franceze”. Într-adevăr, măsura putea să pară surprinzătoare, căci practica religioasă era mai degrabă în regres în această țară unde populația era mai pasionată de politică. Dar zilele libere permiteau și ruperea de excesele consumului și ale profitului – idee centrală a catehismului *cu adevărat* gaullist, pe care Mustapha o susținea cu înflăcărare:

— La ce bun să pleci tot mai departe? Să învățăm să gustăm frumusețile regiunilor noastre!

Alba și Mousse nu mai puseseră niciodată piciorul pe acest munte înverzit și irigat de șuvoaie, care li se părea încântător prin contrast cu ariditatea meridională. Cu câteva săptămâni înainte, căutând pe calculator, găsiseră o fermă-pensiune situată în apropiere de o trecătoare, mai sus de Gérardmer, și rezervasera o cameră. Acum barca lor cu pedale se îndepărta ușor spre mijlocul lacului. Și, desfătându-se în soarele de aprilie, aveau impresia că existența lor se scălda într-o lumină nouă.

Mustapha își aducea aminte de vremea, încă atât de apropiată, când singurul scop al existenței era să te îmbogățești cât mai repede pe spinarea celorlalți. Rememora straniile și euforicele zile ale Revoluției

care scosese în stradă francezi din toate categoriile, parcă pentru a proclama: „Ne-am săturat de acest iureș spre vid!“. Își amintea cum manifestațiile legate de oul cu maioneză stimulaseră luarea de poziție colectivă. Când atârname în salon o fotografie înrămată a Generalului, un prieten îl luase peste picior spunându-i:

— Îl confunzi pe de Gaulle cu Pétain. Doar în timpul dictaturilor atârname oamenii pe pereți poze cu șeful de stat!

Indignat de această asociere, Mustapha dăduse jos fotografia, ceea ce nu-i diminuase cu nimic fervoarea. În prima iarnă a Noii Revoluții Franceze, după ce Generalul proclamase controlul frontierelor economice, el aplaudase legea din 14 februarie, prin care chiriile erau puse sub autoritatea statului. O serie de reguli încadra de acum piața imobiliară și impunea crearea unei locuințe sociale în fiecare imobil. Această măsură, pe care nici un guvern de stânga sau de dreapta nu îndrăznise s-o ia vreodată, provocase, în câteva luni, o bulversare urbană în sens invers față de evoluția recentă. O întreagă populație de muncitori, slujbași, funcționari, pensionari, șomeri și studenți recucerise centrul orașelor. Familii maghrebine se instalaseră în cartierele bune, față în față cu apartamentele burgheze; iar acest amestec antrena, la rândul-i, o proliferare a comerțului și a serviciilor.

Mouss mai aplaudase și când clinica unde lucra semnase o convenție cu Ministerul Sănătății, care ducea la angajarea a zece infirmiere și surori. Militantă încă de la început, Marie-Chantal de la Forge își investise toată energia în acest proiect. Cât despre Maurice Zeggai – alias Mohammed –, care voia să se lase de școală, își găsisese un loc de muncă într-un

atelier de mobilă. După votarea legii despre producția națională, artizanatul cunoștea o revenire extraordinară. Peste tot se făcea apel la bătrânii tâmplari, la vechii ebeniști, ca să transmită meseria tinerilor ucenici – în timp ce vânzările de mobilier prefabricat se prăbușeau. Opoziția lansase o mișcare de protest împotriva „Franței înapoiate”, afirmând că reglementările protecționiste semănau ciudat cu cele susținute, cu treizeci de ani în urmă, de extrema dreaptă. Exasperați de legăturile făcute între de Gaulle și dictatori, soții Zeggai ieșiseră la contramanifestație: e puțin spus că aveau un adevărat cult pentru omul de la 18 Iunie – devenit acum pentru ei omul NRF-ului.

După un an de reforme impetuoase sub ochii sceptici ai lumii întregi, unele ziare străine vorbeau prudent de „renașterea franceză”. În ce-l privește, Mustapha se vedea ca unul dintre apostolii însărcinați să împlinească opera Generalului și visa să cunoască și celelalte provincii unde același elan începea să le facă oamenilor viața mai bună. În această a doua primăvară a Revoluției, îi propusese așadar iubitoarei sale Alba să se bucure de farmecele munților Vosgi, despre care auzise atâtea lucruri frumoase.

În ziua plecării, își sărutaseră fiul care în sfârșit își răsesese barba. Să fi fost oare influența doctoriței de la Forge care, la rândul ei, prinsese gustul ceaiului cu mentă? Ea îi vizita aproape în fiecare săptămână, uneori pe neaunțate, și se lansa în dezbateri nesfârșite cu tânărul. Fără a îndrăzni să-i spună soției sale, domnul Zeggai se întreba, în fapt, dacă Momo și șefa lui nu-și căzuseră cumva cu tronc unul altuia. Deunăzi dăduse peste băiatul lui pe un culoar al clinicii, iar acesta se justificase stângaci spunând că „trecea

pe acolo"... Jenat la început de diferența de vârstă și de condiție socială, Mustapha alesese să respecte această legătură clandestină. Generalul voia să abolească barierele sociale și religioase: așa că nu se puteau ridica bariere amoroase între generații!

Ca să ajungă la gară, soții Zeggai luaseră noua linie de tramvai care trecea aproape de casa lor, pe bulevardul Moulin-Joli. Viața din cartier devenea mai plăcută de când cu restricționarea circulației. Mustapha își amintea de sensul giratoriu de la Flamant-Rose, mereu blocat, zgomotos, urât mirositor, unde o succesiune de măsuri prudente (piste pentru biciclete, culoare speciale pentru autobuze...) nu reușise decât să agraveze paralizia traficului. Revoluția adusese o schimbare în gândire. Printr-o limitare reală a numărului de mașini, străzile erau mai fluide; mijloacele de transport în comun circulau ușor, numeroșii taximetriști își câștigau mai bine traiul și orașul întreg părea mai fericit. După ce manifestaseră împotriva reducerii autocarelor de turism, comercianții înșiși recunoscuseră avantajele acestei decizii: de parte de a împiedica activitatea din cartierul istoric, lipsa ambuteiajelor acționa ca o atracție suplimentară. În loc să viziteze arenele în fugă, apoi să plece cât ai clipi, vizitatorii se plimbau mai îndelung, descopereau farmecul stradelor, intrau în buticuri, iar uneori rămâneau peste noapte într-un hotel.

Ajunși la Paris cu un tren de mare viteză, domnul și doamna Zeggai își începuseră vacanța cu o seară veselă în Saint-Germain-des-Prés, într-o braserie deschisă recent în locul unui magazin de *prêt-à-porter* (legea comerțului de proximitate favoriza în fiecare cartier diversitatea activităților: băcării, restaurante,

ateliere de artizanat, bazaruri, librării, bistrouri, cabarete). A doua zi, după ce pierduseră TGV-ul de amiază la Gara de Est, cuplul îl luase pe cel de ora paisprezece – fără nici o greutate, după reforma SNCF-ului și eliminarea sistemului de rezervări obligatorii.

Cam peste tot în țară, numărul crescând de linii și de garnituri puse în circulație favoriza folosirea trenului în locul automobilului. Administrația căilor ferate își dădea prin urmare toată silința ca să facă agreabilă această formă de transport, reintroducând vagoanele-restaurant și cușetele. Procesul foștilor conducători ai societății – în iarna trecută – scosese la lumină îmbogățirea lor nerușinată în perspectiva privatizării. Statul francez recuperase sumele deturnate și restabilise o ierarhie a salariilor, plafonându-l pe cel mai mare la de cincisprezece ori valoarea celui mai mic.

La Nancy, cei doi călători schimbaseră trenul. Când automotorul se afundase în zona rurală, apoi urcase printre coline oprindu-se în fiecare gară mică, îi încercase un minunat sentiment de libertate. Peste tot, cantonierii cu caschete pe cap, obloanele pictate și balcoanele cu flori de deasupra căilor ferate stăteau mărturie pentru activitatea rețelei. Două ore mai târziu soseau în gara din Gérardmer, care tocmai fusese redeschisă după o întrerupere de peste treizeci de ani. În secolul al XIX-lea, linia aceasta asigurase succesul „perlei Vosgilor“. După 1970, fusese învinsă de concurența transportului rutier; clădirea fusese închisă; o parcare acoperise liniile dezafectate... Dar, de câteva luni, se auzea din nou fluierul șefului de gară.

Pentru a răspunde marelui proiect de autosuficiență națională, numeroase activități și servicii își

regăseau acum utilitatea. Apropiindu-se de gară, soții Zeggaï remarcaseră activitatea antrepozitelor de mărfuri, unde erau înghesuite trunchiuri de copaci gata de încărcare. La coborârea din tren, hamalii le luaseră valizele. Reforma-cadru a SNCF-ului impunea și instalarea de birouri de păstrare a bagajelor, ceea ce le permisesese soților Zeggaï să-și lase bagajele și să se plimbe puțin pe malul apei, apoi să se urce în hidrobicicletă. Acum contemplau puritatea cerului și pantele împădurite, de un verde-închis, ce străjuiau întinderea acvatică. Ceva mai departe, în bărcile lor, pescarii dădeau la păstrăv și la știucă. Totul reîn-
cepea ca înainte.

Mustapha luase cu el o cărțuie cu copertile roase, dăruită de bunicul lui la Oran: manualul acesta de istorie și geografie, pe care-l citeau școlarii francezi la începutul secolului XX, oferea o viziune idilică despre țara lor, cu regiunile, agricultura, industria, bogățiile ei naturale și culturale. Azi, în compania Albei, Mouss avea impresia că reface itinerarul din *Turul Franței făcut de doi copii*. În tren recitise rândurile de la începutul cărții, când André și Julien, după ce părăsiseră Alsacia invadată de nemți, trec în sfârșit granița și descoperă Vosgii:

„Drumul, formând un defileu între colinele înalte, urma mereu cursul apei, iar păsărelele cirepeau vesele în crângurile de pe mal...”

Iată tocmai drumul pe care părea să-l urmeze autocarul în care urcaseră pentru ultima etapă a călătoriei. În timp ce vehiculul înainta în munte, domnul

și doamna Zeggai intrară în vorbă cu o doamnă din regiune, care le împărtăși comentariul ei despre peisaj. După ce trecuseră de Saut des Cuves, cu marile cascade, ea le arătă o filatură închisă cu zece ani în urmă, deși abia fusese renovată, apoi o fabrică de hârtie amenințată cu lichidarea după ce fusese cumpărată de un consorțiu suedez. Amândouă, azi redeschise de stat, păreau în plină activitate și angajaseră mai multe sute de muncitori.

— Nu-i vorba numai de asigurarea producției naționale, afirmă femeia. Reputația mărcilor franțuzești trebuie să ne permită să plătim materiile prime și mărfurile pe care le importăm!

Adăugase această precizare pe un ton încrezător. Deodată, arătând spre o culme care le depășea pe celelalte, doamna preciză:

— E Hohneck, cel mai frumos munte al nostru. Din el coboară marile șuvoaie care se varsă înspre Alsacia.

Felul ei atât de mândru de a spune „muntele nostru” îl făcu pe Mustapha să surâdă. Ceva mai încolo, de partea cealaltă a drumului, ea arătă disprețuitor spre un teren viran acoperit de hangare metalice abandonate: tot ce mai rămânea dintr-un hypermarket. Ani de-a rândul, marile magazine invadaseră ținutul. Dar totul se schimba repede de când o anchetă dăduse în vileag procedurile incorecte și corupția aleșilor. Mai multe magazine fuseseră închise, lucru de care profitau comerțul de proximitate, dar și agricultorii. Peste tot apăreau tineri ambițioși sau bătrâni muncitori care se întorceau în satul bunicilor lor, împinși de un elan colectiv de a reface fermele și a furniza produse magazinelor alimentare.

Votată cu un an în urmă, *legea modernizării agriculturii* revizua majoritatea măsurilor luate decenii întregi, atât de administrația franceză, cât și de piața comună, în favoarea agriculturii intensive. Promovând o concepție nouă despre „modernitate“, acest text limita șeptelul crescătoriilor, favorizând totodată diversitatea. Alte reglementări aboleau închiderea animalelor în boxe de metal și proliferarea culturilor în afara solului. De acum înainte, prioritate aveau materialele naturale din fiecare regiune; construcția de grajduri trebuia să respecte modelul vechilor ferme, cu fânarul alături. Rezultase o îmbunătățire considerabilă a calității produselor, favorizând difuzarea lor în ciuda costurilor mai mari decât cele ale agriculturii industriale.

După ce înaintase greoi pe un drum povârnit, în întunericul pădurii, autocarul ajunsese în sfârșit la un defileu larg, înconjurat de pajiști; și peste tot în jur era o minunăție de narcise proaspăt înflorite după topirea zăpezilor. Un kilometru mai departe, vehiculul îi lăsă pe domnul și doamna Zeggaï la capătul unui drum. Potrivit planului imprimat de Mouss înainte de plecare, mai aveau de mers încă vreo trei sute de metri pe panta abruptă și presărată cu pulbere aurie. Cărarea părea anevoioasă. În timp ce autobuzul se îndepărta, Mustapha și Alba, încărcăți cu un rucsac și o valiză, schimbă o privire îngrijorată; apoi se gândiră că nu-i grăbea nimic și că totul îi învita s-o ia încet.

Cinci minute mai târziu, se opriră nădușiți să contemple în depărtare curba largă a munților. Brazii și molizii desenau o dantelărie fină pe pantele care se întretăiau la nesfârșit. Ascultară susurul pârâiașelor

printre ierburi, apoi se așezară o clipă unul lângă celălalt, cu fața spre linia creștelor, înainte să pornească din nou. Când, în sfârșit, domnul și doamna Zeggai ajunseră cu respirația gătită la fermă, s-ar fi zis că-s doi îndrăgostiți ce se țin de mână în țara basmelor.

Abia la ultima cotitură a potecii descopereai acea fermă de munte care domina versantul, cu cuptorul de pâine profilat ca un nas pe fațadă, cu grădina de legume în floare, înconjurată de un gard, cu hangarul de scânduri și două cabane construite de o parte și de alta. O mașină era parcată aproape de grajd; o pisică dormea pe caroserie. Mai sus, pajiștile continuau să se întindă spre pădure. Recăpătându-și răsuflarea, cei doi oaspeți văzură mai mulți tineri care lucrau. Cel mai înalt – de tip asiatic, cu trupul subțire și pielea închisă la culoare – arunca tărâte la vreo treizeci de găini, cocoși, găște și bibilici care alergau în jurul lui. Fascinată, Alba se uita la acele corpuri cu două picioare, la gâturile lungi tresăltând sacadat, la ciocurile rapide care-i aduceau aminte de cărțile ei din copilărie: o întreagă realitate mult timp ascunsă de reportajele înfricoșătoare despre creșterea păsărilor în unități aglomerate și despre gripa aviară. Un alt tânăr, cu pete de roșeață în obraji, încălțat cu cizme înalte și îmbrăcat în salopetă și cămașă în carouri, se apleca deasupra troacei în jurul căreia șase porci zburdau așteptând ceasul când aveau să fie prefăcuți în cârnați. Sub hangar, o fată vânjoasă tocmai trăsesse tractorul și se apropia, în salopetă, de cuplul de turiști.

— Domnul și doamna Zeggai, fără îndoială? Bine ați venit la noi, îi chem acum pe părinții mei,

care o să vă arate cabana dumneavoastră. Pe mine mă cheamă Judith.

Făcând un gest cu mâna, cei doi lucrători îi salutară pe nou-veniți. Fata adăugă arătând spre asiaticul înalt și spre roșcat:

— Ei sunt Kim și Moshe – care vine din Israel. Sunt ajutoarele noastre la fermă...

Strigă mai tare spre ei:

— Băieți, vi-i prezint pe domnul și doamna Zeggai!

Adăugă discret pentru urechile oaspeților:

— Dacă-i vedeți pupându-se în spatele hambarului, nu vă formalizați: sunt pacsați¹!

Apoi preciză, ca o garanție de moralitate:

— Și membri ai Gaulliștilor Gay!

Doamna Zeggai se întreabă dacă înțelesese bine. Judith dădu din cap, confirmându-i temerile. Alba avea o oarecare dificultate să-i privească pe homosexuali ca pe niște oameni normali, dar se străduia să se împace cu ideea. La fel ca majoritatea francezilor, ea aprecia, de altfel, faptul că guvernul Generalului întreținea un climat liberal în materie de moravuri. Se mulțumi așadar cu o privire perplexă înspre cei doi băieți, înainte s-o urmeze pe Judith în umbra casei.

După ce traversară remiza unde un izvor curgea într-un bazin, soții Zeggai descoperiră o bucătărie pavată unde se aliniau, pe suporturi de scurs, brânzeturi puse la maturat. Intrară apoi în camera comună, luminoasă și confortabilă ca un salon modern.

— Tată, mamă? strigă Judith.

1. PACS (Pactul Civil de Solidaritate), parteneriat contractual între două persoane care trăiesc împreună, indiferent de sex, introdus în 1999 în Franța (n. tr.).

Lui Mouss îi plăcu foarte mult contrastul între bucătăria veche, plină de brânzeturi făcute din lapte crud, și încăperea aceasta mobilată cu fotolii largi, unde tablouri abstracte stăteau față în față cu ecranul plat. Când agricultorul și soția lui intrară pe altă ușă, ea în bluză țărănească, el într-un elegant costum de velur, soții Zeggai ghiciră că e vorba de unul dintre acele cupluri de noi rurali care aleseseră să trăiască la țară pentru a accepta provocarea: aceea de a reda țării agricultura cea mai bogată și mai variată. N-aveau să reușească toți în această reconversie: dar noii țărani începeau să se organizeze, iar exodul urban se accelera.

După ce-i conduse pe domnul și doamna Zeggai la cabana lor, indicându-le totodată locurile de plimbare interesante, stăpâna casei insistă să-i invite la cină după tradiția primei seri: în meniu, o salată, o omletă cu slănină și brânză, însoțite de o sticlă de Edelzwicker. Le propuse, de asemenea, să vină puțin mai devreme în fața televizorului din salon, ca să asculte discursul Generalului, care dorea să-și prezinte următorul val de reforme.

La ora opt fix, Mustapha și Alba se reîntâlniră cu agricultorii și cu fiica lor în sunetul imnului național, pe fundalul fix al curții de la Élysée. De Gaulle purta un costum civil. Mâna lui descărnată se înălța pentru a puncta frazele, iar el însuși părea să se ridice pe jumătate din scaun pentru a sublinia unele cuvinte cu o voce tremurândă:

„Ieri în adversitate, azi în demnitate...”

În liniștea muntelui, discursul său părea și mai mișcător. Evident, chipul său de mumie și ochelarii

cu dublă focalizare aminteau în fiecare săptămână straniețea situației: cum de putuse acest om de o sută douăzeci de ani să revină la putere? Și totuși, era acolo, după ritualul instaurat după întoarcere. În prima vineri a fiecărei luni, pe canalul întâi, președintele făcea bilanțul acțiunii sale și fixa perspectivele. Detractorii săi luau mereu în zeflema deferența interviewerilor, care le amintea de „cele mai urâte vremuri ale televiziunii de stat”. O mare parte a publicului rămânea însă subjugată, la interviurile Generalului, de frumoasa sintaxă al cărei uz se pierduse treptat. Chiar și tineretul, care până mai ieri lua în răs complicațiile inutile ale francezei, începea să renunțe la anglicisme pentru a exersa jocurile subjonctivului, prin care fiecare încerca să-și depășească vecinul.

În fiecare intervenție, Generalul amintea cu obstinație proiectul său; dar știa și să surprindă: de pildă, când își asumase riscul de a-și pierde din popularitate supunându-i pe jucătorii de fotbal ierarhiei de salarii, iar poporul francez, după numeroase dezbatere, alesese până la urmă să-l susțină. Luna următoare, după noi revolte în periferii, președintele denunțase manipulările gangsterilor, furioși să-și vadă afacerile prăbușindu-se după scoaterea din ilegalitate a cannabisului. Mergând la festivalul de muzică de la Bobigny, el lansase faimosul: „Trăiască rapul liber!” și întorsese situația în favoarea sa. Săptămâna următoare, în timp ce opoziția se străduia să denunțe „puterea personală”, de Gaulle ordonase să fie distrusă Crucea Lorenei, inaugurată în 1972 la Colombey-les-Deux-Églises: „Acest monument hideos ridicat împotriva voinței mele de către cei care

preferă cultul personalității, și nu o veritabilă politică gaullistă“.

În seara aceasta, de Gaulle dorea să vorbească despre învățământ. El sublinie de la bun început dificultatea misiunii, căci, și în acest domeniu, o uriașă știință se pierduse. Mai multe generații de profesori n-au putut primi o educație academică solidă, astfel încât, cu toată bunăvoința lor, le transmiteau învățăceilor „o știință confuză și trunchiată“. Vocea președintelui vibra mai tare:

„De aceea trebuie să punem în fruntea acțiunilor noastre formarea complementară a învățătorilor – sarcină importantă la care sunt invitați să participe toți intelectualii, în forme care vor fi definite de ministrul educației naționale...”

La puțin timp după începutul alocuțiunii, Kim și Moshe se alăturaseră familiei în salon, iar domnul Zeggai se întorsese spre ei cu degetul la buze, în semn să păstreze liniștea. Ținându-se discret de mână pe o canapea, cele două ajutoare de fermă ascultau cum de Gaulle aborda ultima parte a intervenției.

„Într-un cu totul alt registru, aș vrea să le spun francezilor că, deși progresul ne permite să trăim astăzi până la o vârstă foarte înaintată...”

La aceste cuvinte, rămase o clipă cu privirea fixă, ca și cum ar fi vorbit despre sine:

„...Este important ca un guvern responsabil, într-o societate civilizată, să reflecteze și la moarte,

nu doar la viață. Suferințele insuportabile ale bolii, decăderea involuntară și nefericită a unora dintre noi ne obligă să facem totul pentru a oferi fiecăruia mijloacele de a-și ușura chinurile, dacă dorește, și să aleagă momentul când va părăsi această existență...”

Toată lumea părea captivată în fața televizorului. Cine putea ignora aceste angoase, mai ales printre cei mai în vârstă? Generalul le rezumase odinioară printr-o formulă rămasă celebră: „Bătrânețea e un naufragiu“. Dar niciodată un om de stat nu îndrăz-nise să abordeze deschis asemenea teme, combătute de majoritatea religiilor, până acum, când el anunță:

„Propun să lansăm un vast program de cercetare asupra acestor probleme.“

La auzul acestor cuvinte, fiecare avu impresia că aparține celei mai civilizate țări de pe pământ.

În timp ce asculta în liniște, flica își aprinsese o țigară de marijuana naturală, devenită un succes al agriculturii franceze. Într-adevăr, Generalul părea obsedat de ideea de a nu cădea din nou în capcanele de la 1968 rupându-se de tineret, căci viitorul imediat rămânea plin de amenințări. Opoziția pânde-a cea mai mică greșeală ca să-și lanseze contraofensiva. Uniunea Europeană acuza Parisul că încălcase regu-lile comunitare. După alipirea spontană a Walloniei, o intervenție militară în forță a coaliției unioniste puse-se capăt secesiunii belgiene; dar și alte țări se te-meau de contagiune. Preferau să ridice tonul și să amenințe Franța cu sancțiuni severe dacă puterea

nu anula programul de naționalizări și nu restabilea libera circulație a fluxurilor financiare. Guvernul Statelor Unite și membrii NATO sprijineau aceste condamnări.

În Africa, dimpotrivă, mai multe țări susțineau activ politica gaullistă. De când președintele Republicii Mali proclamase realipirea la Franța nouă, alierea celor două popoare alimenta elanuri de simpatie: moda maliniană se răspândise în magazine. Marie-Chantal de la Forge adoptase tunica tradițională africană, în timp ce unii părinți francezi își botezau copiii Fatou, Lala sau Amadou. Presa de opoziție și mediile anglo-saxone ironizau revenirea Francafricii și „resurgența rușinoasă a colonialismului” – la momentul când guvernele africane puteau să cedeze fără constrângeri, pe piața internațională, imense suprafețe agricole și forestiere.

Generalul pomenea rar aceste subiecte în public, dar îl simțea hotărât să ducă până la capăt această luptă cumplită. Era în joc onoarea poporului său. Amenințarea omniprezentă, dar mai ales sentimentul libertății redobândite într-o operă excepțională uneau o largă majoritate a francezilor. Astfel încât, la sfârșitul discursului, micul grup se ridică spontan, părinții unul lângă altul, fata trăgând un fum de iarbă, Kim și Moshe ținându-se de mână, iar soții Zeggaï mai mândri decât ceilalți, ca să intoneze *La Marseillaise* în fața drapelului tricolor peste care defila genericul de final.

Sentimente franceze

Din micul meu birou văd pe fereastră Hôtel-Dieu, mărturie lipsită de farmec a unui Paris dispărut, care mă face totuși să visez când zăpada cade pe zidurile negre ale acestui „trist spital“. Mai aproape de mine, am așezat o fotografie aeriană a Manhattanului și, uneori, mă pierd o clipă în acest cadrilaj de străzi unde-am simțit atât de puternic bucuria de a fi modern, eliberat de Europa și de originea mea; unde am regăsit chiar și plăcerea de a fi francez, departe de casă, rătăcit fără țintă în centrul lumii.

Când merg la New York, una dintre ocupațiile favorite ale mele și ale prietenului meu Bruce constă în a descifra gesturile congenerilor noștri. Câteodată ne așezăm pe o bancă din Central Park ca să-i privim pe oamenii care se plimbă. Se apropie doi câte doi, de-a lungul micului eleșteu de pe strada 59. Unii încetinesc pasul ca să se uite la rațele ce lunecă printre trestii. Chiar deasupra acestui colț campestru, fortăreața urbană se înalță pe verticală, cu donjoanele ei neogotice, falezele de sticlă cu reflexii

solare și dinții de oțel, pierdute toate în văzduh. Dar, în vreme ce plimbăreții gustă magia contrastantă a peisajului urban, distracția noastră secretă e să ghicim din ce țară vin diverșii trecători.

Nu vorbesc, bineînțeles, de semne exterioare care te-ar putea lăsa să crezi că toți bărbații în pantaloni scurți de piele sunt tirolezi. Nu, în fața acestor corpuri uniform îmbrăcate după moda mondială, noi căutăm mai degrabă să descoperim anumite detalii semnificative, o postură voluntară ori nonșalantă, un mod de a se exprima cu unele gesturi; și rareori ne înșală analiza, fiindcă un european nu merge ca un american, un englez nu-și poartă hainele ca un francez, un italian nu vorbește ca un german. Chiar și în epoca aceasta care a redus vechile culturi naționale la rangul de vechituri, s-ar zice că fiecare rămâne modelat de un tipar: o întreagă combinație de istorie, limbi, religii și alte surse ascunse care ne determină în taină modul de a fi.

Încă de la prima noastră întâlnire într-un bar din East Village, Bruce s-a minunat de faptul că – sub pistruii mei irlandezi – pot să am un stil integral francez: gesturile cu mâna prin care-mi punctez frazele, manierele burgheze și oarecum artiste... Reacția lui mă amuza. În anii mei de fervoare stângistă, m-ar fi oripilat să fiu *structural francez*. Acum mi se pare că nu-mi displace ideea: nu ca să revendic un titlu legitim pe care aş avea dreptul să-l refuz altora; ci mai degrabă ca o moștenire misterioasă despre care descopăr, cu timpul, cât de bine mi se potrivește; în parte, constituie o limită, dar în parte cuprinde și bogății care pot fi chiar cultivate cu o oarecare mândrie. Nu vorbesc numai de vechiul sentiment numit

odinioară patriotism, ci și de o contribuție la diversitatea lumii în care mi-ar fi oricând mai ușor să ascult pe cineva cântând în rusă sau în italiană decât să îndur, într-o engleză stâlcită, clișeele de la *Star Academy*.

Cum apar trăsăturile acestea? Care este procesul de identificare sau de repulsie care ne determină, fără voia noastră, să ne identificăm cu țara noastră sau chiar s-o respingem? Ce înseamnă, la urma urmei, să fii francez? Nu legal, bineînțeles; dar ce înseamnă „să te simți francez”? O prietenă, pe jumătate alsaciană, pe jumătate vendeeană prin origini, îmi spune că nu se simte câtuși de puțin franțuzoaică: țara asta nu reprezintă pentru ea decât asuprautoarea sângeroasă a vechilor provincii. Și răspunsul probabil că este diferit și pentru cei ale căror familii au devenit franceze mai recent, fiindcă părinții, în căutare de locuri de muncă, s-au îndreptat spontan spre fosta putere colonială.

Mai banal, într-un sens, e propriu-mi stil, modelat de o educație catolică și provincială. Istoria pe care-o învățam pe atunci, încă din școala primară, nu era istoria lumii, ci istoria Franței *în* lume; literatura se confunda cu literatura franceză; geografia era cea a regiunilor „noastre”, a resurselor „noastre” agricole și industriale, schematizate pe mari hărți colorate. Pe 11 noiembrie asistam la defilare, unde mă ducea bunicul din partea tatei, al cărui tată murise în război în 1918. Franța era peste tot, pe discurile care se roteau, în cântecele lui Jacques Brel, francez cu accent belgian, sau ale Dalidei, franțuzoaică precum o egipteană. Plecam în vacanță într-un Citroën 2CV (atunci nu era nevoie de *protectionism*: nu se

punea problema să cumperi o mașină străină), pe lungile drumuri departamentale, mărginite de maci roșii și de borne kilometrice, unde ne opream să vizităm biserici romanice. Dar conștiința noastră franceză se manifesta și într-o perspectivă asupra lumii: o admirație timidă pentru marea muzică germană, o simpatie amuzată pentru guvernantele englezoaice, o familiaritate cu Italia, care era frumusețea întruchipată.

Iată ce m-a modelat, în bine și în rău, ca pe atâția mici francezi, germani, englezi sau americani care nu-și puteau alege nici ei destinul... Și iată ce-am cultivat uneori, mai mult sau mai puțin conștient, încă din adolescență, chiar dacă ideea de *a fi francez* avea o latură absurdă. Dincolo de identitatea asta impusă, dincolo chiar de ridicolul șovin și cocardier, ceva din țara asta îmi vorbea: fericirea colorată a lui Monet, emoția stăpânită a lui Ravel, melancolia ritmată a unui vals de Gus Viseur; acel gust pentru umor și comedie care-i animă atât pe Molière, Voltaire, Marcel Aimé, cât și pe Sacha Guitry; fără a uita cântecele lui Brassens și Gainsbourg, care îmbrățișează atât de rafinat această limbă; nici abundenta imagerie a marelui oraș, cheiurile Senei și cafenelele pariziene; nici cinematograful în alb și negru care povestește o Franță devenită exotică, cu bordelurile și căpițele ei de fân. Fără îndoială, aceasta nu era întreaga Franță, dar așa o iubeam eu deja, fără să-mi dau seama.

Același sentiment se regăsește și la mulți străini care au ales țara asta. Artiștii școlii de la Paris erau mai subtil francezi decât mulți „naționali” siguri pe titlurile lor de proprietate: mă gândesc la toți acei

compozitori români, cehi, polonezi, veniți la 1900 să trăiască la Paris, orașul artelor, unde mulți aveau să moară în uitare. Bătrânii algerieni care stau la tastatură pe bănci exprimă o întreagă nostalgie franceză în conversațiile și reveriile lor, greu de înțeles de tânărilor hrăniți la McDo și încălțați cu Nike. Dar francez te mai descoperi și-n ochii celorlalți, aproape fără să vrei – ca acel tânăr german care s-a așezat lângă mine pe faleză normandă și se minuna de peisaj repetând, cu sclipiri în ochi, de parcă eu aș fi avut vreo contribuție: „Ah, dumneavoastră, francezii!”. Prostește, mă simțeam măgulit și regăsesc impresia aceasta în călătorii, când un american mă privește ca pe un francez, iar eu, la rândul meu, îi mărturisesc dragostea mea pentru străzile din Chicago, pentru muzica lui Steve Reich și pentru spiritul viu care însuflețește țara lui.

Ce semnificație mai poate avea acest sentiment azi, pentru generațiile îndopate cu *cultură globală*, cu produsele, mărcile, formatele, gadgeturile și imageria ei publicitară? Toată lumea simte că, dincolo de discursurile despre „specificul francez” și „modelul lui republican”, societatea aceasta nu mai are nimic exemplar. De o jumătate de secol, Franța, sub pretextul modernității, și-a șters trăsăturile și asperitățile, până la a adopta adesea numai referința americană, inclusiv prin intermediul acestei Europe unite unde se schimbă o monedă barată de două linii, ca dolarul. Ce sentiment francez te mai încearcă la casieria din Carrefour sau într-un weekend la Eurodisney? S-a redus identitatea la un pașaport?

Fotbalul este, neîndoielnic, unul dintre ultimele terenuri unde se exprimă o urmă de naționalism. Ca

și cum, în paralel cu moartea țărilor vechi, a stilurilor lor de viață atât de diferențiate, toți ar aplauda o ultimă formă de mândrie în jurul echipelor de corpuri musculoase. Societatea noastră, atât de vigilentă în a combate orice retragere în sine, face eforturi să construiască stadioane tot mai numeroase și tot mai mari – unde se manifestă instinctele gregare. Meciul devine locul exagerărilor, unde se săvârșește comedia drapelului. Uneori, câțiva francezi de culoare hui-duie echipa Franței ca să aducă aminte că ei n-au nici un motiv să creadă în patria asta muribundă. În fața acestora, responsabili de toate orientările își trâmbițează indignarea, când chiar ei au renunțat de mult la ideea că Franța mai poate să aibă vreun sens în afara stadioanelor. Oricum, ei n-au nici o greutate în evoluția lumii, care aproape a închis capitolul istoriei națiunilor europene.

Pentru cei care au crescut în cartiere sărace, între o cultură familială de origine depărtată și imaginea degradată a țării lor de adopțiune, nu-i deloc ușor să se identifice pozitiv cu această societate care, în același timp, se căiește neîncetat pentru tot răul pe care l-a provocat străbunilor lor. Se înțelege atunci de ce fluieră *Marseilleza*, din moment ce le este atât de greu să-și dea seama dacă-s francezi ori victime ale Franței. Dar, la urma urmei, identitatea nu rezidă într-un refren stupid de marșal pe care și eu l-aș fi fluierat la vârsta lor. Națiunea nu-i ambalată într-un drapel. Și totul ne îndeamnă să împărtășim scepticismul acestor tineri față de o țară ale cărei pretenții zgomotoase se reduc la vorbe – în timp ce faptele seamănă tot mai mult cu ce există peste tot în lume.

Părăsiți într-o patrie care nu se iubește pe sine, unii învie totuși un fel de frumusețe franțuzească prin felul lor de a folosi limba, de a locui în țara lor, de a-i reinventa obiceiurile, de a-și exersa ironia asupra lumii în care-au crescut. Nu toți disprețuiesc ideea de a duce mai departe istoria, în loc s-o privească negativ. Franța rămâne o aventură personală, nutrită cu vise și amintiri, cu hazard și voință. Odinioară, accentele lirice ale patriotismului împingeau unele minți aparent serioase să vrea „să moară pentru țara lor“. Azi, Franța păstrează o frumusețe tainică și fragilă, poate mai prețioasă decât marile cauze.

Plecarea Generalului

— Toate astea încep să mă calce pe nervi, Prévoteau!

Replica izbucnise în tăcere, pe tonul grosolan al militarului care, uneori, se amesteca în elocuțiunea nobilă a Generalului. Jacques Prévoteau de la Bretelle lăsă ochii în jos. Deși se silea să-și ascundă stinghereala, era cuprins de un val de căldură, în timp ce președintele, morocănos, lua paharul și i-l întindea majordomului.

— Ușor, prietene, șopti Yvonne, care-i aruncă o privire rugătoare majordomului.

Era evident că marele om băuse prea mult. Vârsta lui canonică nu îngăduia nici cel mai mic exces; dar Charles de Gaulle era prost dispus și stările de spirit pe care și le stăpânea în public se revărsau, de la începutul acestui dejun privat, de față cu soția sa, cu directorul de cabinet și cu guvernatorul din Mali, Bernard Mamdou. Surprins, acesta din urmă rămânea totuși mai destins decât ceilalți meseni, datorită considerației cu care-l trata șeful statului, dată fiind calitatea lui de reprezentant al țării-surori africane.

— Încă puțină blanchetă, domnule general? întrebă majordomul.

— Nu-mi mai este foame, i-o tăie scurt bătrânul. Apoi continuă bătând cu pumnul în masă:

— De trei sferturi de secol aruncă în mine cu rahat!

— Te rog, Charles! se indignă Yvonne cu vocea ei minusculă.

— Nu, nu-mi place și n-o să tac. Vezi dumneata, dragă PrévotEAU...

Pe un ton deodată patern, de Gaulle se întorsese către fidelul său colaborator. Din pricina vinului consumat în exces, un sânge nou părea să circule în trupul lui de mumie. Pielea lui încrețită părea mai suplă, căpătase o nuanță bătând ușor în roz, iar ochii îi erau injectați de sânge.

— Vezi dumneata, PrévotEAU, toată viața (cel puțin de când ea a început să conteze în ochii celorlalți) am auzit același refren: la Londra eram deja „militarul ambițios“ care voia să ia puterea. Ambasadorul Alexis Léger și chiar Saint-Exupéry mă priveau ca pe un nesuferit. Nu eram destul de politicoș, de elegant, de supus!

— Totuși, britanicii v-au primit în timpul războiului!

— Până la un punct. Și numai datorită africanilor care se aliaseră cu Franța liberă.

Chipul guvernatorului din Mali se luminează:

— Aveți dreptate, domnule general. Africa va fi întotdeauna alături de dumneavoastră.

Visător, de Gaulle își puse mâna descărnată pe cea a conducătorului african. Apoi, cum paharul său era gol, se uită la cel al vecinului, rostind cu voce joasă:

— Ia te uită! Dumneata ai vin!

Înțelegând mesajul, majordomul se apropie să-i mai toarne puțin Saint-Émilion, sub ochii îngroziți ai stăpânei casei. Președintele strigă:

— În cinstea guvernatorului Bernard Mamdou!

Și adăugă cu o urmă de nostalgie în glas:

— Omagiu lui Félix Éboué, guvernatorul Ciadului, care ne-a ajutat atât de mult pe 26 august 1940. Mi-aduc aminte de parc-a fost ieri!

Generalul dădu peste cap paharul de bordeaux înainte să-l pună zgomotos pe masă. Cufundat în amintirile sale, chipul bătrânului era acum luminat de un surâs de bucurie; pielea de pe fruntea lui căpătase o lucire caldă de bronz; dar soția sa lăsase capul în jos și se uita fix la farfuria cu blanchetă, într-o atitudine de căință. Numai pendula mai întretăia cu obstinație liniștea. Atunci, cu o voce puternică, stăpânul casei se întoarse către directorul de cabinet:

— Dumneata nu mai ții minte, PrévotEAU, nu erai implicat pe atunci. Dar în '44, toate acele mari spirite, cu Franklin Roosevelt în frunte, erau convinse că aveam să instaurez o dictatură. De unde scose-seră ideea asta? O adevărată obsesie!

— Veți găsi oricând refugiu la Bamako, domnule general! spuse solemn prefectul Mamdou, din tribul dongo.

— Mulțumesc, frate, rosti căpetenia ultimului sat galic.

Apoi elanul beției se potoli. De Gaulle păru deodată obosit, iar majordomul, care mai târziu trebuia să raporteze această scenă, avu o impresie ciudată: sudoarea care brobona tâmplele președintelui semăna cu un machiaj care se scurge... Aveau să descopere

chipul impostorului? Bătrânul se tamponă cu o baptistă și continuă, ca și cum alte amintiri se ridicau în valuri succesive:

— Le-am făcut-o însă când am trântit ușa în 1946. Domnilor miniștri și deputați, dictatorul vă zice bye bye! Ei bine, asta nu i-a împiedicat, în toți anii următori, să rumege același lucru: de Gaulle e un tiran, vrea să instaureze o dictatură militară!

O voce rugătoare se ridică de la capătul mesei:

— Nu te mai gândi la toate astea. Trebuie să te odihnești, Charles.

— Să mă odihnesc, să mă odihnesc, o să am toată moartea pentru odihnă! Mă rog, dacă vor domnii ăștia să mă lase să mor în pace după ce m-au mai acuzat o dată că-s fiul monstruos al lui Hitler și Stalin!

Respingând aceste acuzații cu un aer uluit, Generalul invocă Antichitatea:

— Cezar îi găsea de pe atunci pe gali insuportabili, capabili să strălucească atunci când își unesc forțele, dar cel mai adesea dezbinați, pierzându-și timpul cu trăncăneala!

Îl luă martor pe Prévotau de la Bretelle:

— În 1958 erau mulțumiți, până la urmă, că salvam republica și-i descotoroseam de Algeria. Ei bine, asta nu i-a oprit s-o ia de la capăt. Se spunea: de Gaulle e un militar incontrollabil, de Gaulle e un dictator megaloman, de Gaulle e un naționalist fanatic, de Gaulle ne pregătește o lovitură de stat permanentă... Numai asta am auzit în acei ani.

Se uită la soția lui, ca și cum i-ar fi cerut, de astă dată, permisiunea:

— Hai, Yvonne, să ciocnim un pahar!

Pentru a-l îndemna să încheie acest spectacol penibil, prima doamnă a Franței își ridică paharul cu apă spre bărbatul pe care-l iubea de aproape un secol și care continua în avântul său:

— Parcă-i văd în fața ochilor pe mic-burghezii aceia exaltați care defilau în mai '68 și mă comparau cu Führerul. Ieri sau azi, îi aud, fiindcă-s aceiași. După șaizeci de ani, tot ei trag sforile. După ce-au dus țara asta la abandon și la faliment, ei regăsesc în sfârșit sensul luptei: să convingă bunul popor că e supus tiraniei mele. Și să folosească armele lui de Gaulle ca să-l ucidă pe de Gaulle!

Generalul făcea trimitere la intervenția recentă a unui grup de parlamentari care, de la Bruxelles, lansase un apel la „rezistența poporului francez”. Se întoarse către guvernator:

— Ai văzut, Mamdou? Fostele gărzi roșii vorbesc de rezistență! În vreme ce nepoții lor defilează cu aceleași aere de pușlamale, convinși că vreau să-i împiedic să devină pe deplin moderni!

Măinile lui se agitau, iar ochii scăpărau foc. Într-un nou avânt, vocea îi fu străbătută de o tresărire:

— Iar acum acești traficanți de gândire îndrăznesc să pretindă că aş fi lansat un program eugenist!

Se întoarse consternat spre soția sa:

— Eugenist! Eugenist! Auzi asta, Yvonne? În realitate, o simplă reflecție de bun-simț... care, după ei, ar pune Franța la stâlpul infamiei pentru celelalte națiuni!

Oftă iarăși:

— Sunt cuvintele lor, mereu cuvintele lor care nu vor să spună nimic: marea arie a complotului! Când

eu nu vreau decât să mă odihnesc puțin cu tine, draga mea prietenă...

Doamna de Gaulle simți o înțepătură în inimă auzind vocea rănită a soțului ei:

— ...și când pretind să redau cât de cât demnitatea atâtor nefericiți loviți de societatea asta putredă.

Cu o răsuflare epuizată, adăugă:

— Sărmana Franță!

Cuprins de emoție, prefectul Mamdou îi făcuse semn majordomului, care turnă un ultim rând de bordeaux, apoi ridică paharul exclamând:

— Noi nu vă vom abandona, domnule general!

Pe 23 iulie, forțele coaliției intrau în Paris prin Poarta Orléans. Comandantul ceh al acestei operațiuni internaționale plasate sub autoritatea NATO ținuse să se apropie de oraș prin sud, la fel ca divizia Leclerc în august 1944. Orice simbol conta pentru a marca Eliberarea după acești trei ani de tiranie. Singura diferență față de al Doilea Război Mondial: ținta Aliatilor nu era armata germană, ci generalul de Gaulle, instalat ilegal în fruntea țării.

Unele amănunte merită amintite. De când istoria Franței a fost eliminată din școli și înlocuită de cursuri de istorie a democrației, tinerele generații au doar o vagă noțiune despre evenimentele din acea perioadă. Cei mai învățați știu că un pretins de Gaulle – dându-se drept omul de la 18 iunie 1940 – a profitat de o perioadă de tulburări ca să ia conducerea țării, înviind un naționalism cu accente patriotarde. Deja, când revenise la putere în 1958, de Gaulle se dovedise depășit de lumea modernă, obsedat de idei fixe precum „măreția Franței“, independența militară,

pretenția unei puteri mijlocii de a juca un rol diplomatic. În lumina recentelor evenimente, unii cercetători se întreabă, de altfel, dacă acest „al doilea“ de Gaulle, părinte al celei de-a Cincea Republici, era același om de la 1940 sau fusese *deja* vorba de un impostor. „Al treilea“ de Gaulle, în secolul XXI, avea să se străduiască, încă și mai hotărât, să închidă țara în apucăturile ei proaste.

Totul începuse cu o directivă despre conservarea sosurilor – măsură de igienă aparent derizorie, care provocase în Franța o revărsare de agitație. Oare Uniunea Europeană comisese o greșală arătându-se prea fermă în efortul ei de reglementare? Specialiștii se pun de acord cel puțin în privința faptului că un grupuscul terorist – recurgând la piratare ca să se infiltreze în rețeaua de televiziune – a profitat de circumstanțe pentru a-l pune în scenă pe acest „general de Gaulle“ în vârstă de o sută douăzeci de ani.

După mai multe luni de criză politică, alegerile i-au dat o aparență de majoritate pentru a lansa o serie de reforme ce urmăreau obiectivul autosuficienței în interiorul unor frontiere etanșe. Impostorul beneficia de un teren favorabil, într-o țară încă legănată de iluzia grandorii. După exilarea reprezentanților partidelor democratice și alipirea cu mare vâlvă a Walloniei și a Maliului la Franța, Uniunea avea să condamne totuși acest regim care împingea în regres un popor întreg, călcând în picioare principiul universal al concurenței libere și nefalsificate. Mai multe rezoluții condamnând această lovitură de stat au fost prezentate Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite de către Regatul Unit, cu sprijinul Statelor Unite și al Chinei. Adunarea Generală rămânea

însă divizată în mai multe probleme: locul permanent francez la ONU revenea gaulliștilor sau guvernului în exil, care voia să facă din el un loc european? Cât despre Rusia, pradă tendințelor ultranaționaliste, susținea prin abținere puterea gaullisto-fascistă și respingea perspectiva unei intervenții militare.

În fața imposibilității de a regla problema la Națiunile Unite, Uniunea s-a orientat spre Alianța Atlantică. Putea un guvern ilegal să-și scoată țara din NATO fără să bulverseze echilibrul forțelor occidentale? Aroganța franceză nu slăbea oare protecția americană pe bătrânul continent? Bruxelles-ul a lansat un prim ultimatum prin care cerea organizarea de alegeri libere sub control internațional. În caz de refuz, Europa își rezerva posibilitatea de a face apel la NATO pentru operațiuni cu țintă precisă... Dar și aici o mică problemă împiedica dispozitivul. Căci, deși dezorganizarea armatelor, realizată cu treizeci de ani în urmă, limita capacitățile de apărare ale Franței, această țară dispunea și acum de un arsenal conceput de de Gaulle la începutul anilor șaiszeci: acea forță nucleară care făcea din hexagon un sanctuar inviolabil. Cum puteau fi siguri că pseudo-Generalul, în furia lui naționalistă, n-ar fi fost tentat să se folosească de ea?

La o nouă reuniune, Consiliul de miniștri al celor Treizeci s-a pronunțat pentru blocada teritoriului francez. Lipsa de materii prime și imposibilitatea de a călători aveau să mobilizeze populația împotriva tiranului și să constituie fermentul cel mai eficient al unei contrarevoluții. Forțele Alianței s-au postat la frontierele terestre și maritime pentru a riposta la închiderea economică organizând izolarea

forțată a țării. La capătul a șase luni, s-a dovedit totuși că blocada nu avea nici un efect. Franța avea resurse nenumărate. Energia rămânea disponibilă din abundență datorită parcului de centrale nucleare construite în timpul marilor programe naționale; iar închiderea în interiorul frontierelor nu prea avea efect asupra moralului francezilor, care păreau să guste mai mult ca oricând frumusețea satelor lor, resuscitate prin programul de sprijin pentru agricultura tradițională. Credința aceasta colectivă, caracteristică dictaturilor, avea să permită isteriei naționaliste să mai reziste câteva luni.

Atunci, o întâlnire secretă a șefilor de guvern a dus la o strategie mai subtilă pentru a pune capăt tiraniei. Acest plan urmărea să folosească rețelele de informații online pentru a semăna neliniște în rândul opiniei publice. Mesajele aveau să invadeze calculatoarele fără încetare; intelectualii și creatorii aveau să fie mobilizați pentru a ironiza mistica autosuficienței și a întoarcerii la origini: „De Gaulle, noul Pétain!”, rezuma o formulă-șoc. Milioane de internauți s-au pus pe lucru.

Operațiunea s-a fixat la început pe un aspect deosebit de scandalos din acțiunea Generalului: acele *Centre de moarte lină* unde cei grav bolnavi și sinucigașii puteau înceta din viață în condiții relativ liniștite. De la întoarcerea lui, pseudo-generalul de Gaulle păruse obsedat de această problemă. După deschiderea primului centru, desemnase acest proiect drept „cea mai nobilă misiune pe care o poate îndeplini un guvern civilizat”. Reprezentanții marilor religii, sprijiniți de filosofi, au făcut să plouă cu declarații indignate, asemănând acest program public de

eutanasiu cu soluția finală. Succesele centrelor de moarte lină nu dovedeau, în plus, și depresia poporului francez ținut sub cizmă? Această campanie avea să tulbure profund o parte a populației, care s-a întrebat dacă președintele nu mersese prea departe consacându-se morții mai degrabă decât procreării.

Cea de-a doua salvă a fost declanșată după descoperirea unei fotografii compromițătoare. Făcută într-o școală primară, cu ocazia inaugurării unui arbore al Independenței, aceasta îl arăta pe bătrânul PrévotEAU de la Bretelle sărutând lacom o fetiță de șapte sau opt ani. Găsită de reporteri, mama copilului se hotărâse să depună plângere. Se declara îngrozită de atingerile la care s-ar fi dat bătrânul, provocându-i copilului ei un traumatism irecuperabil. Această campanie s-a răspândit fulgerător, în ciuda negărilor șefului de cabinet, care a încercat să se justifice la televiziune, cu o rozetă la butonieră, fără a părea însă credibil când a jurat că nu simte „nici o atracție pentru fetițe“.

Problema concedierii lui a fost pusă de o jurnalistă cu ocazia unei conferințe de presă a Generalului, care s-a înfuriat în loc să se scuze:

— Nu voi răspunde, doamnă, la această întrebare!

Jurnalista a insistat:

— Dar mămica fetei a făcut o mărturisire covârșitoare!

La aceste cuvinte, șeful statului a izbucnit:

— *Mămica! Mămica!* Ce vârstă aveți, de vorbiți ca un copil? Și când veți înceta să vă proferați acuzele josnice?

De a doua zi, mai multe colective de femei se adunau în spatele unor banderole: „Copiii și mămicile

lor josnice cer adevărul!"; sau: „Fără violatori în guvern!“. Încă o dată, puterea Impostorului părea să se cлатine. Atunci a lansat Bruxelles-ul a treia fază a proiectului său, cea care avea să folosească împotriva dictaturii cea mai maleabilă armă: tineretul.

Ieșită din imaginația unui publicitar, lovitura de geniu consta în lansarea unui zvon potrivit căruia *freeweb*-ul, o nouă rețea foarte rapidă, complet gratuită și accesibilă pretutindeni, tocmai apăruse în Statele Unite. Acest instrument urma să fie pus la dispoziția internaților de pe toată planeta, *cu excepția francezilor*, care se plasaseră deliberat în afara comunității internaționale. Câteva zile mai târziu, un comunicat a precizat că Uniunea Europeană – nevrând să pedepsească un popor supus tiraniei – dorise ca Hexagonul să beneficieze de același dispozitiv; dar o a treia depeșă a anunțat că Generalul ar fi refuzat ferm ca francezii să recurgă la o tehnologie de origine străină.

Imediat s-au înmulțit protestele, iar opoziția a prins ocazia să revină pe poziții. Mii de liceeni francezi au defilat scandând lozinci precum: „Da *freeweb*-ului!“, „De Gaulle la frigider!“. Canalele private le-au luat partea, acuzând ORTF-ul că minimizează contestația. Unele reportaje au menționat acțiunea unui misterios Serviciu Anti-Contestare (SAC), ai cărui milițieni i-ar fi arestat pe mai mulți opozanți. O dată în plus, președintele a ieșit în față, lângă drapelul tricolor, ca să denunțe „manipulările“ legate de un proiect a cărui existență reală rămânea „extrem de improbabilă“. I-a atacat pe „dușmanii națiunii“, hotărâți să-și însușească bogăția colectivă „așa cum animalele de pradă își împart hălci dintr-un

cadavru“. Dar limbajul acesta grandilocvent nu-și atingea scopul; ba chiar a produs un efect dezastruos, servindu-le celor care-l acuzau pe despot că-i menține pe francezi în minciună și izolare.

Tot mai numeroși, mai zgomotoși și mai agitați, cu panglici multicolore în jurul frunții, adolescenții își aduceau părinții la adunările organizate împotriva tiraniei. În timpul manifestației-monstru de pe 12 iunie, două milioane de persoane au defilat strigând „Trăiască *freeweb*-ul mondial!“. În fața acestei mișcări irezistibile, partizanii Generalului stăteau în umbră. Domnul și doamna Zeggaï îi ascultaseră sobri ultimul discurs. Niciodată ilustrul bătrân nu-și trădase atât de mult vârsta: vizibil epuizat, el evocase acele cicluri din istoria franceză care sporesc speranța, nimicită de abandon înainte să renască. Cu inima strânsă, Mustapha înțelesese că-și pregătea plecarea. Dar de Gaulle, părând că-și revine, îi invitase pe „toți francezii liberi să se regrupeze în orașele mici și în sate“, din moment ce principalele aglomerații urbane cădeau pradă haosului.

Răspunzând la apel, Mouss și Alba își făcuseră valiza și luaseră trenul spre Vosgi. Sperau să găsească un mediu combativ în acel sat unde făcuseră mai multe sejururi. Porniră așadar la drum, însoțiți de fiul lor care-și arbora tricoul cu „Mândrie gaullistă“. TGV-ul era înțesat; în aceste momente grave și nesigure, călătorii păreau tensionați. Nu departe de familia Zeggaï, un bărbat telefona întruna și țipa în mobil că în curând avea să se termine cu „porcăria asta“ și că afacerile aveau să „meargă în sfârșit“. Când Alba

îi ceru să vorbească mai încet, el îi aruncă o privire furioasă:

— Vă zic eu că s-a terminat cu prostiile voastre de gaulliști și cu trenurile voastre subvenționate! O să scoatem iar mașinile!

Era prea mult pentru Maurice, un tânăr athletic, cu părul negru și buclat. Gândindu-se la energia lui Marie-Chantal de la Forge, care nu se temea nicio-dată să se bată și care făcuse din clinica ei o insulă a Rezistenței, el strigă:

— Deocamdată sunteți într-un tren, iar Generalul e încă președintele nostru. Așa că închideți mobilul sau ieșiți!

Bărbatul nu îndrăzni să mai spună nimic și mai mulți pasageri aproară intervenția băiatului. La Paris, familia luă un taxi până la Gara de Est. Dube ale poliției stăteau la intersecțiile aproape pustii, ca în noaptea de dinaintea unei confruntări armate.

Ajunși la Gérardmer, Mustapha și Alba simțiră o scurtă ușurare în lumina lacului unde petrecuseră atâtea momente minunate. Puțin după aceea, autocarul îi lăasă la marginea drumului; apoi urcară drumul până la fermă, încântați să-i arate fiului lor acest orizont muntos. De fiecare dată când regăsea acest peisaj, domnul Zeggaï își amintea de un disc cu muzica lui Wagner, cumpărat de ocazie, a cărui copertă înfățișa un castel pe munte, în mijlocul unor lacuri și păduri. În timp ce vedea apărând linia creștelor, auzea în inima lui înălțându-se trompeta din *Farmecul Vinerii Mari*.

Aproape de fermă, găinile alergau prin iarbă, purceii se agitau și acum în jurul troacei și-ai fi zis că nu s-a schimbat nimic, în afară de miile de flori de câmp,

de înmiresmatele creste-ale-cocoșului și de verdele blând al brazilor care marcau apogeul primăverii. Însă, când cei trei nou-veniți intrară în casă, înțelesă din privirea abătută a fermierului și a soției sale că se întâmplaseră evenimente grave.

Toată lumea din împrejurimi știa de fervoarea gaullistă a acestor agricultori porniți în recucerirea satelor. Faptul că nu erau originari din regiune stârnise la început neîncrederea autohtonilor, care râdeau de incapacitatea lor de a practica agricultura. Unii săteni se arătasă totuși cooperanți, iar ajutoarele de stat dăduseră roade. Astăzi ferma din valea înaltă prospera. Numai un adversar înverșunat, patron al unei mari fabrici de lactate, umbla neobosit prin sate și spunea că acest model economic n-o să țină, că strângerea laptei din fermele mici te ducea la ruină și că istoria era de partea agriculturii intensive.

În entuziasmul NRF-ului, protestele lui căzuseră în gol. Dar, odată cu începuturile răsturnării politice, același om apăruse în regiune în fruntea unei mișcări antigauliste. Propriii lui copii lansaseră un comitet de rezistență *freeweb*. În fiecare zi se întâlneau în piața gării cu alți adolescenți, fluturând banderole elocvente: „Ni s-a acrit de tren, trăiască mașina!“, „De Gaulle, Gogol!“. Sau, mai simplu: „Web Freedom!“.

Acest ultim slogan, formulat în engleză, sublinia dorința de reintegrare în comunitatea internațională după doi ani de propagandă în favoarea limbii franceze. Dar tensiunea crescuse și mai mult când apăruseră, în mai multe sate, tineri care defilau cu puști de vânătoare. Câțiva se adunaseră, într-o atitudine provocatoare, în fața caselor gaulliștilor declarați. Se

auziseră focuri trase. Mai multe geamuri zburaseră în țandări.

În fine, cu două zile în urmă se produsese drama. Urcând într-un 4×4 până la fermă, un grup de tineri opriseră în fața grajdului și coborâseră zgometos din mașină. Vizibil amețiți, loviseră găștele și curcanii cu picioarele. Rămași singuri în gospodărie, Kim și Moshe încercaseră să-i potolească. Dar un adolescent le-o întorsese:

— Nu mai vrem poponari gaulliști în satul nostru!

Cei doi lucrători agricoli se uitaseră unul la altul, șocați de ce auziseră. Roșcovanul înalt, care credea perimat genul ăsta de injurii, îngăimase:

— Dar... ce tot spui?

Un puști strigase:

— Sunteți doi împuțiți de jidani pedofili, mi-au zis mie părinții!

— Afară cu gălbejiții gaulliști! continuase altul privindu-l în ochi pe Kim.

Sub tonul lui înverșunat se exprima o lungă frustrare, în sfârșit eliberată pentru a conchide că poponarii, gaulliștii, jidanii, gălbejiții și negroteii formau o singură drojdie.

— Dar suntem cu toții francezi... Și-apoi, noi suntem pacsați! insistase naiv Moshe.

La aceste cuvinte, cineva aruncase o piatră, lovindu-l în umăr pe Kim. În loc să se adăpostească în casă, cei doi băieți fugiseră pe câmp, spre liziera pădurii. Dar tinerii cunoșteau drumurile. Sărind în mașina lor 4×4 , își ajunseseră din urmă prăzile ceva mai sus, sub brazi, iar cursa continuase în pădure. Întorcându-se din oraș cu Judith, o oră mai târziu, cuplul de agricultori remarcase dezordinea din fermă,

apoi își căutase zadarnic angajații. Puțin după aceea, Moshe reapăruse cu hainele sfâșiate și împleticindu-se, incapabil să vorbească. La căderea nopții, într-o răpă fusese găsit trupul lui Kim.

A doua zi, poliția mersese acasă la părinții făptașilor, dar tinerii dispăruseră. Arogant și cinic, directorul fabricii de lapte se mulțumise să afirme că puștii „intraseră în clandestinitate“. Nici polițiștii nu păreau să știe în care tabără se situau. Scotociseră casele și confiscaseră câteva arme, recomandându-le sătenilor să stea liniștiți așteptând evoluția evenimentelor de la Paris.

Sosiți la fermă în aceste împrejurări dramatice, soții Zeggai se întrebară dacă făcuseră bine să vină. Fiul lor nu vedea lucrurile așa. Ca și gazdele lor, el își păstra credința nestrămutată și nu se îndoia că Marele Charles va ajunge din nou să controleze situația.

În aceeași seară, în timp ce Alba o ajuta pe stăpâna casei la pregătirea cinei, noi evenimente confirmară previziunile cele mai pesimiste. Postată împreună cu Maurice în fața unui canal de știri, Judith strigă:

— Veniți. E grav!

În câteva clipe, toți erau în fața ecranului – în afară de Moshe, care, îndopat cu calmante, dormita în camera lui. Trecând de la un program la altul, fata, pierzându-și respirația, rezumă zvonul care circula: generalul de Gaulle hotărâse, dacă poporul nu-l urma în politica sa de independență, să recurgă la arma nucleară. „De vreme ce francezii sunt niște proști, să moară ca niște proști!“, i-ar fi spus el unuia dintre consilierii apropiați.

— Propagandă! strigă Mustapha indignat.

— De Gaulle s-a retras întotdeauna când s-a simțit nedorit, adăugă fermierul.

— Până atunci, continuă Maurice, opoziția cheamă lumea la manifestație uriașă. Un singur slogan: „Pentru viață și libertate!”. Generalul trebuie să vorbească în câteva minute.

La ora opt fix, se auzi într-adevăr răsunând *La Marseillaise* pe obișnuitul fundal al curții de la Élysée. Dar, deși toată lumea credea că-l vor vedea din nou pe președinte în spatele biroului său, imaginea ră-mase fixată asupra palatului. Apoi apăru pe peron Jacques PrévotEAU de la Bretelle, care transmitea un scurt comunicat al președintelui:

„În fața agitației organizate de cei care caută să-i monteze pe francezi unii împotriva celorlalți, am hotărât să mă retrag. Conform Constituției, transmit puterile mele președintelui Senatului și-l însărcinez să ia toate măsurile pentru a restabili pacea civilă și unitatea poporului francez. Această decizie capătă efect imediat.”

La Marseillaise se auzi pentru ultima oară, în timp ce o lacrimă curgea pe obrazul lui Mustapha.

Nici două zile nu i-a luat președintelui interimar să angajeze negocieri cu Uniunea Europeană pentru restabilirea libertății schimburilor. O săptămână mai târziu, cum liceenii continuau să manifesteze cerând acces imediat la *freeweb*, noul prim-ministru a recunoscut că faimosul protocol nu va fi disponibil decât peste câteva luni; dar a promis că Franța va dispune de el în același timp cu celelalte țări (adevărul este

că lumea întreagă așteaptă și acum această faimoasă rețea „liberă și gratuită“).

Unele grupuscule de tineri păreau totuși să fi devenit incontroleabile. Pentru a nu dezvălui manipulația care contribuise la răsturnarea tiraniei, guvernul a vorbit de o „ultimă rebeliune gaullistă“, a denunțat acțiunea SAC-ului și a făcut apel la batalioanele NATO pentru a securiza orașele cele mai agitate. Un grup de infanterie ușoară, purtând drapelul albastru cu stele în culorile celor treizeci de țări ale Uniunii, a intrat pe 23 iulie prin Poarta Orléans, apoi a străbătut Parisul până la primărie, prin mijlocul mulțimii bucuroase care, cu trei ani în urmă, îl întâmpina pe General cu steaguri tricolore.

Urma despotului se pierde chiar din clipa ultimei sale alocuțiuni. Cercetările lansate de noua putere pentru a-l demasca și a organiza apoi un proces al regimului care fusese aproape să declanșeze un război n-au reușit niciodată să-l găsească. Continuă să circule însă teorii. Cele mai rezonabile amintesc că nu era vorba, cu siguranță, de Charles de Gaulle, mort și îngropat în 1970; că, de altfel, el n-ar fi putut ajunge la acea vârstă, atinsă în toată istoria numai de două sau trei persoane țintuite la pat, și, oricum, nu într-o asemenea stare de vigoare fizică și mintală. Un discipol iluminat al Generalului i-ar fi furat prin urmare identitatea. Folosindu-se de măști și machiaje sofisticate, el ar fi readus la viață cea mai nebunească legendă, înainte să se piardă în anonimat.

Au circulat și alte relatări stranii, în special cea a lui Jacques PrévotEAU de la Bretelle, scrisă clandestin în închisoarea unde a fost trimis, după condamnarea

pe viață, la aproape o sută de ani, în calitate de principal colaborator al pseudo-generalului de Gaulle. Acest text, interzis la publicare, dar care a circulat curând pe rețea, descrie plecarea Generalului într-un mod calificat drept delir senil de către majoritatea istoricilor. Arată însă ce grad putea atinge misticismul gaullist la cei care participaseră la restaurația lui.

Potrivit acestei versiuni, de Gaulle, soția sa Yvonne și PrévotEAU de la Bretelle, însoțiți de câțiva apropiați, ar fi plecat imediat spre estul Franței. Urmând un plan minuțios elaborat, cele trei mașini s-ar fi despărțit, una ducând-o pe Yvonne în anonimatul unei mănăstiri, în timp ce celelalte mergeau mai departe până la Colina Sion. În această comună din Lorena, nu foarte departe de Colombey-les-Deux-Églises, scriitorul Maurice Barrès zărise, la începutul secolului XX, „linia albastră a Vosgilor“, descrisă cu lirism ca simbol al patriotismului francez, ridicat atunci împotriva Germaniei.

După ce ar fi oprit la poalele colinei, despotul și zbirii lui ar fi urcat până pe culme, apoi președintele demis le-ar fi ordonat celorlalți să rămână „cu câțiva pași în urmă“. Sub cerul înnorat, de Gaulle, în uniformă de general de brigadă, i-ar fi făcut atunci un semn lui PrévotEAU de la Bretelle, care ar fi intonat imnul național cu o voce slabă și tremurândă, însoțită curând de vocile celorlalți. Atunci silueta președintelui s-ar fi ridicat câțiva centimetri deasupra solului, întregul său trup rămânând suspendat în gol. Apoi, în timp ce oamenii săi începeau a doua strofă, de Gaulle s-ar fi ridicat și mai mult, într-un curcubeu din care se vedeau numai trei culori: albastru, alb și

roșu. În sfârșit, urcând spre nori, el le-ar fi adresat ultimele cuvinte discipolilor:

— Mă voi întoarce!

Această scurtă epopee, care ar fi putut să nu constituie decât un accident al istoriei, avea să influențeze profund organizarea europeană în întregime. Autoritățile de la Bruxelles au admis că fragilitatea edificiului comunitar, ieșită la iveală cu ocazia revoluției pentru oul cu maioneză, impunea realizarea mai multor pași hotărâtori, pentru ca nimeni să nu mai poată perturba de acum organizarea mării piețe, care, sub emblema celor Trei Libertăți (Întreprindere, Comerț, Circulație), urmau să conducă lumea spre o nouă eră a prosperității.

Pentru a preveni derivatele naționaliste, responsabilii Uniunii au început să refacă întreaga împărțire geopolitică a continentului. Vechile state n-aveau să mai constituie decât entități simbolice, în timpul competițiilor sportive. Aveau să treacă în plan secund, în spațele celor cincizeci de regiuni administrative ce relatau decupajul vechilor provincii și recunoșteau pe deplin limbile tradiționale, alături de engleză, promovată ca limbă oficială. Franța însăși a fost împărțită în șase regiuni. Cea mai importantă – care îngloba aproximativ nord-vestul țării – și-a recăpătat vechiul nume de Neustria, moștenit după împărțirea imperiului lui Carol cel Mare. Drapelul comunitar cuprindea acum cincizeci de stele.

Domnul care-i făcea pe copii să râdă

Trecuse mult timp...

În fiecare seară, la ieșirea de la școală, același grup de copii se aduna pe trotuarul străzii Victor-et-Adèle-Hugo. Când se suna sfârșitul orelor, cei mai mulți elevi se urcau în *tancurile* mamelor; cei mai disciplinați așteptau la Nike Room; dar câțiva puști din cartier o ștergeau spre intrândul unei clădiri, la doi pași de scară.

Acolo, vreme de vreun sfert de ceas, ghiozdanele lor prea grele păreau agitate de niște sacade vesele. Rafale de râsete izbucneau dinspre grupul strâns în jurul unui obiect misterios. Ar fi trebuit să privești pe deasupra capetelor ciufulite ca să vezi atracția care polariza atenția acestor băieți și fete de vreo zece ani: un domn în vârstă, cu părul complet alb. Cu o voce vibrantă, personajul acesta părea să debiteze o învățătură care provoca în auditoriul său ade-vărate tresăriri de ilaritate.

— Ascultați-mă, băieți și fete...

Pe același ton emfatic, un băiețandru glumeț repeta aceste fraze care făceau tot grupul să se strice de râs:

— Scultați-mă, beți și flete....

— Vrei să zici *boys and girls*? întrebă deodată o voce ascuțită.

Aparent supărat, domnul de pe bancă își încruntă sprâncenele și se răsti disprețuitor:

— Eu mă străduiesc în mod caritabil să vă învăț franceza; așa că tăceți din gură, mucoșilor! Pe vremea mea la *boy* se zicea băiat; iar *girl* se zicea fată. Copiii le vorbeau adulților cu „dumneavoastră“, iar țâncăraia îi asculta cu respect pe oamenii mari.

Vocea băiatului reluă, ținându-se să nu râdă:

— Pe vremea mea, ce vreme era...

— Ce-i aia țâncăraia? insistă o roșcată micuță.

Domnul în veston ros întoarse către ea niște ochi nemulțumiți:

— Țâncăraia este alcătuită din copii sub doisprezece ani care-și petrec timpul răcnind, agitându-se și cerând – dar care-ar face mai bine să tacă și să învețe ca să devină adulți responsabili!

— Io cre' că-i dus rău cu capu'! zise uimit un băiat blonduț.

Indiferent, bătrânul anunță:

— Aș vrea să trec astăzi la cea de-a treia lecție, în care va fi vorba despre *locuință*...

Mai mulți copii se uitară unii la alții holbând ochii. Bănuiau că domnul acesta avea să se lanseze într-una din predicile lui bizare, descriind o lume unde nimic nu era ca azi, unde oamenii mergeau cu capu-n jos și picioarele-n sus, unde luna încălzea soarele, unde pulpele de pui de la KFC aveau pene și alergau prin

jurul caselor, unde se mâncau pești sălbatici prinși de pe fundul mărilor. În relativa tăcere a auditoriului grăbit să-i asculte delirul, omul intonă:

— Voi nu știți lucrurile acestea, dragii mei discipoli, așa cum nu știți nimic despre cum a fost cu adevărat lumea...

Își dresе glasul și continuă:

— Pe vremea aceea, lumea nu era condusă de firme, ci de state...

— Naziștii? îndrăzni timid o voce.

— Nu, domnule, *state* care acționau pentru binele comun și pentru cel al popoarelor care împărtășeau aceeași limbă și aceeași istorie; precum țara aceasta frumoasă în care am crescut noi și care se numea Franța.

Bătrânul pronunțase acest din urmă cuvânt cu o voce emfatică. Dar, din privirile lor năuce, ghici că nici unul din copii nu pricepuse. Fetița roșcată se arată îngrijorată de un detaliu:

— De ce numa' bărbații?

Colega ei spuse sigură pe ea:

— Femeile n-aveau dreptu' la nik. Mi-a zis mie mama!

Domnul zâmbi înainte să răspundă:

— Domnișoară, când se spunea „oameni“ în franceza corectă (înaintea legii de revizuire a limbii), asta-i includea pe bărbați și pe femei. Vă amintesc, de altfel, că masculinul prevalează asupra femininului!

La aceste cuvinte, hohote de râs izbucniră dinspre grupul de școlari care, cu toate că erau înscriși la *first master* la Nike School, nu auziseră niciodată de regula aceasta uimitoare – decât poate la istorie, în capitolul despre abolirea discriminării sexiste.

Cel mai serios din gașcă, un băiat care urma opțiunea *School Text* a programului oficial (în timp ce majoritatea colegilor lui preferau opțiunea *School Game*), îl contrazise cu o remarcă pe bătrânul filosof:

— Domnu', domnu'! Franța a făcut genocid în Africa!

— Franța sărea calu'! adăugă alt elev.

— De-ai s-a făcut Ioropa! reluă primul.

— Nerozii! exclamă bărbatul cu o voce indignată, în timp ce farsorul relua în ecou:

— Nervozii!

Și toți izbucniră în râs în fața domnului în vârstă, care-și pierdea cumpătul:

— Nu mă mai întrerupeți și ascultați. Pe vremea aceea, nimic nu era cum vă închipuiți voi. Fiecare țară avea propriile legi, modul său de viață, de vorbire, de gândire... Astfel încât, călătorind, aveai impresia că descoperi lumi *străine* prin arhitectura, bucătăria și îmbrăcămintea lor, unde nimic nu semăna cu ce aveam noi acasă.

Mai mulți copii încruntară îngrijorați din sprâncene, în timp ce el continua:

— Dar ne abatem de la subiect. Toate acestea vi le-am explicat deja. De aceea vreau ca astăzi să vă vorbesc despre locuințe. În acea epocă, așadar – ascultați-mă, copii –, guvernul oferea apartamente aproape gratuite (atunci li se spunea *locuințe sociale*) celor fără bani...

— Ce? țipă o voce.

— Da, am spus că guvernul repartiza locuințe oamenilor care aveau nevoie de ele – fără a căuta să câștige bani. Și puteau să păstreze apartamentele acestea toată viața!

— Ie nebun, vă zic io! spuse rece băiatul sceptic care se juca la consola lui, ascultând distrat.

— Nu pretind că totul era perfect, nici pe de parte, reluă bărbatul. Dar, oricum, era mai bine decât adăposturile care umplu azi cartierele periferice.

Copiii înscriși la Nike School nu prea cunoșteau aceste condiții precare de viață. Însă zăriseră cu toții, când plecau în vacanță, nenumăratele maghernițe ridicate la vreo treizeci de kilometri de oraș. Ei trăiau în cartiere frumoase. Părinții lor aparțineau grupului de rentieri și proprietari – sau încercau să pătrundă în el, cumpărând apartamente peste posibilitățile lor, plătind asigurări sociale de prima categorie și înscriindu-și odraslele în școli de *standing*. De aceea copiii fură și mai surprinși când bătrânul își ridică ochii luminoși și continuă:

— Dar asta nu e tot! O lege votată după Revoluție...

La acest cuvânt, mai mulți copii tresăriră ca altădată când se vorbea de lup. În viziunea lor despre trecut, hrănită de programul de la Video School, „Revoluția” desemna acea epocă haotică de acum douăzeci de ani care aproape că întorsese țara în epoca de piatră.

— La puțin după Revoluție, așadar, o lege specială i-a împiedicat pe proprietari să mărească chiriile (lucru care se făcea deja în tinerețea mea). În plus, fiecare imobil trebuia să primească o familie cu venituri modeste. Astfel încât găseai, în același cartier, oameni bogați, oameni săraci, studenți și pensionari fără o lețcaie. Era...

— Paradisul? îndrăzni fetița roșcată.

— Și cum își făceau marja? *Cash flow*-ul, *operating profit*-ul?

Școlarul silitor pronunțase aceste cuvinte fără să ezite, în timp ce domnul își ridica ochii în sus:

— Locuințele nu erau un mijloc de îmbogățire, asta-i tot!

— Nu-l ascultați pe bufonul ăsta bătrân! vorbi altul.

Aplecat în continuare peste consola lui, acesta părea agasat de fascinația colegilor lui. Circumstanțele îi erau, de altfel, favorabile. Căci aproape în același moment, ieșind de la școală, o *Nike girl*, cu șapca pe cap, se apropie de grupul de elevi. Atenți la domnul acela, copiii nu o văzuseră venind. Deodată, capul tinerei apăru deasupra băncii, cântări situația, îl privi pe bărbat cu suspiciune, apoi exclamă:

— *Hey, kids!*

Toate chipurile se întoarseră, speriate, spre supraveghetoarea care continuă:

— Nu știți că-i interzis să vorbiți cu adulții pe stradă?

Copiii amuțiră, în timp ce bătrânul ridica o privire sfidătoare spre femeia care insista:

— Nu vi s-a spus la școală?

Bătrânul filosof încercă un contraatac:

— Prieteni, n-o ascultați pe palavragioaica asta!

— Ce? se indignă femeia fără să înțeleagă.

Adoptă atunci un ton mai amenințător:

— Lăsați-i pe *kids* în pace. N-ați văzut panoul?

Arăta, pe trotuarul de peste drum, un afiș luminos ce înfățișa silueta unui copil și pe cea a unui bărbat, alături, peste care se suprapunea o mare cruce roșie și legenda: „Nu vorbiți decât cu părinții voștri“.

Fără să mai scoată vreo vorbă, cei mai mulți copii își luaseră ghiozdanele și se îndepărtau spre

reședințele construite de o parte și de alta a bulevardului Bill-et-Melinda-Gates – unde încă se puteau vedea, la unele colțuri de stradă, vechile litere gravate în piatră: bulevardul Maréchal-Foch.

Cu câțiva ani înainte, eliminarea numelor de militari din spațiile publice făcuse obiectul unui vot al reprezentanților, admis cu majoritate absolută. Luna următoare, Camera Întreprinderilor (care înlocuise Senatul după amendamentul al cincisprezecelea) confirma această decizie. Susținut de parlamentari de toate orientările, textul de lege promova mai larg – în interesul generațiilor viitoare – eradicarea urmelor de violență, sexism și rasism din denumirile oficiale. Potrivit principiului parității, bulevardele „Président-Kennedy” fuseseră rebotezate „John-et-Jackie-Kennedy”, iar piețele „Chopin” deveneau piețele „Chopin-Sand”. Dar această mișcare de plângăa mai ales invadarea memoriei colective de către o cohortă de ucigași confundați cu niște eroi. Generalii și mareșalii nu mai aveau ce căuta pe zidurile orașelor – decât dacă aparțineau unor forțe de pacificare precum NATO.

După cum se exprimase prezentatoarea proiectului: „Într-o lume în care iubirea de aproape și cele Trei Libertăți (Întreprindere, Comerț, Circulație) constituie, potrivit celui de-al doilea amendament, condițiile inalienabile ale fericirii, a venit timpul să-i înlocuim pe soldați cu oameni de știință și creatori, dar și să aducem un omagiu tuturor acelor părinți anonimi care au făcut adevărata istorie. Vom accepta să ne educăm copiii sub influența mentală a războaielor atroce și a drapelurilor însângerate?”.

Un val de entuziasm cuprinsese atunci țara. Mișcări de studenți, de femei și de descendenți ai sclavilor defilaseră pentru a sprijini proiectul unei *memorii spălate de sânge*. Sute de orașe și sate organizaseră desprinderea și distrugerea plăcilor ce purtau numele lui Hoche, Bonaparte, Murat, Klébert sau al mareșalilor Joffre, Lyautey, Leclerc, înlocuindu-le cu omagii aduse artei, inteligenței, familiei... Peste tot înfloreau *Strada Mămicilor, Bulevardul Tăticilor, Scuarul Antirasismului*, ca să nu mai vorbim de *Piața Dezvoltării Durabile* sau de *Grădinile Aerului Curat*.

Voiau aceste nume să facă uitat mirosul cumplit care invadase orașele de când industria automobilelor lansase moda *tancurilor*? Aceste vehicule de securitate dotate cu o armătură de oțel, cu geamuri antivandalism și camere de securitate, permiteau traversarea fără pericole a oricărui cartier, dar răspândeau peste tot efluvii de putreziciune cauzate de combustia *greengas*-ului – acest carburant agricol prezentat drept ultima speranță a mașinii individuale.

În ciuda acestor precauții, strada nu era nicio dată inocentă: la câteva zile după intervenția supraveghetoarei, domnul care-i făcea pe copii să râdă se întorcea pe bancă, iar școlarii erau adunați în jurul lui. Reputația acestui personaj începea chiar să se răspândească.

Într-o marți-seară, pe când debita amintiri dintr-un timp legendar, omul avu neplăcuta surpriză să-l vadă revenind pe băiețandru batjocoritor care-l făcuse bătrân nebun, înconjurat de trei adolescenți înalți ca niște prăjini. Alertați de puștiul acesta, frații lui voiau să-l descopere pe aiurit și să-l pună la punct dacă reprezenta un pericol cât de mic pentru micuți.

Apropiindu-se, în pantalonii lor tip kilt și cu berete după ultima modă, rămaseră totuși descumpăniți când bătrânul îi privi în ochi și declamă:

— Domnilor, vă așteptam! Căci trebuie să vă adresez un comunicat de cea mai mare importanță!

— Vezi cum vorbește? exclamă micuțul trăgându-l de mânecă pe fratele său mai mare, rămas perplex.

— Ce-i cu clona asta?

— Nu sunt nici clonă, nici clown. Și vă voi ține un important discurs despre economie.

Fratele mai mare, nerăbdător, părea gata să sară la bătaie, dar unul dintre amicii lui îl opri cu un gest, ca și cum ar fi intrat în joc.

— Pentru început, dragi discipoli, mirosul acesta de *greengas* pe care-l simțiți atât de puternic astăzi, din cauza anticlonului, nu este numai mirosul unui produs natural destinat să protejeze planeta. Aflați că acest carburant, lansat pentru a salva economia națională, a deturnat majoritatea satelor de la creșterea animalelor și cultivarea plantelor comestibile. Este așadar responsabil și pentru rahatul industrial pe care-l mâncați sub numele de *chicken* sau *fish* – forme degenerare de animale pe care altădată le numeam pui sau pește.

Cei trei adolescenți se uitară unul la altul cu zâmbete uimite. Nu înțeleseseră nimic, în afară de „rahat”, „fish” și „chicken”. Cel mai curios insistă:

— Ia zi, tataie, de ce zici că mâncăm rahat?

— Mai întâi, tinere domn, încetează cu familiartățile. Fără tataie, tătici, mămici și mămicuțe! E un vocabular infantil.

— Înfăntil, repetă cu greutate micuța roșcată.

— Și nu mai spun de „tineri“, acest cuvânt nenorocit care ascunde ceea ce sunteți în realitate: niște adolescenți inculți și buboși!

Cei trei prieteni se întrebară dacă-i insulta. Cel mai machiat din gașcă, care-și ascundea acneea sub câteva straturi de fond de ten, își pipăi obrazul îngrijorat; dar amicii lui păreau să fie de acord că bătrânul nu era periculos. Ca și copiii, hotărâră să-i ia în râs discursul. Domnul continuă:

— Pe vremea aceea, așadar, animalele se creșteau pe pășuni...

O voce murmură:

— E aiurea de tot!

— Nu, domnule! Nu e aiurea... Căci, pe vremea aceea, numeroase persoane considerau că natura nu era menită în primul rând să sporească remunerația acționarilor.

Auditoriul începea să se plictisească. Un lungan rânji:

— Ce-i varza asta?

Bătrânul continua imperturbabil:

— Pe vremea aceea, unele persoane considerau că statul trebuia să repartizeze bogăția și s-o pună în slujba tuturor...

De astă dată, băiatul machiat ridică glasul:

— Nu, Sir! Statul e sursa nazismului și-a războiului...

Un altul termină ca și cum ar fi recitat aceeași lecție:

— Concurența și libera întreprindere sunt cele două mamele ale progresului.

Bătrânul ridică din umeri:

— Da, știu. De-a lungul secolelor, încă de pe timpul merovingienilor, naziști cumpliți și-au petrecut vremea persecutând populația; mai ales pe femei, copii și oamenii de culoare. Bla bla bla...

— Da-n Neustria o ducem mai bine!

— Nu, de o sută de ori nu! oftă bătrânul. Neustria este o invenție făcută ca să vă încetoșeze memoria. Când m-am născut eu, nu știa nimeni de Neustria, dispărută în secolul al IX-lea după Christos. Crearea regiunilor autonome a marcat ofensiva finală care urmărea să distrugă memoria națiunilor.

Rostind aceste cuvinte, ridică ochii spre turnul centrului administrativ, împodobit cu două steaguri care se unduiau în vânt: cel al Neustriei și cel al Uniunii. Primul reprezenta un copil pe un fond albastru-azur (fiecare regiune alesese un simbol al speranței: copilul, apa, inima...), al doilea cuprindea cincizeci de stele: cele cincizeci de regiuni ale Europei. Bătrânul vorbea din nou:

— E drept că pe vremea aceea tuturor de aici le era mai mult sau mai puțin rușine cu țara lor.

O sirenă urlă la capătul străzii. Se apropia, cu viteză mică, un *tanc*. Atrăși de zgomot, copiii întoarseră capetele.

— Rahat, copiii! exclamă unul dintre băieți.

— Și ce, doar nu faceți nimic rău! spuse bătrânul nebun.

Când vehiculul se opri în fața grupului și din el coborâră patru polițiști în uniformă de luptă purtând inscripția: „Veolia Police Departement“, se dovedî într-adevăr că singurul suspect era domnul însuși. Apropiindu-se, adjutantul își scoase ochelarii cu infraroșii:

— Ce faceți aici, pen' ce vorbiți cu tinerii? Nu știți că-i interzis?

Domnul se întoarse către adolescenți ca să le explice:

— Pe vremea mea, poliția nu ținea de firme ca Veolia. Era un serviciu public care asigura respectarea legii de către toată lumea și în toată țara.

Copiii erau rușinați. Numai unul dintre cei mai mari le spuse polițiștilor:

— Nu face nik rău. Numa' delirează.

— Nu te-amesteca, micuțule, răspunse un polițist.

Apoi se adresa din nou bărbatului:

— S'teți un glumeț va'zică. Da' s'teți și-ntr-un cartier Veolia. Reglamenteu' nu vă permite să vorbiți cu copiii pe stradă!

— De ce veniți aici? Întrebă altul, care-și păstrase ochelarii cu ecran conectați la rețea.

— Îmi place banca asta; e o bancă veche care a scăpat de renovări.

— Actele 'mneavoastră!

— Nu le am la mine...

— Locuiți în oraș?

— Sunt în trecere. Stau la sora mea.

— Directoarea școlii s-a plâns. Nu vrem să vă mai vedem pe aici.

— V-am înțeles. Vă salut, domnilor! Și trăiască Franța!

La auzul acestor cuvinte, polițiștii se uitară zăpăciți unul la altul. Li se părea că omul rostise un slogan nazist. Dar, la urma urmei, ei erau acolo doar ca să asigure securitatea cartierului.

Domnul se ridicase; făcu colțul pe strada Silvia-et-Jean-Monnet, apoi dispăru.

A doua zi, copiii au așteptat degeaba în locul obișnuit; la fel și în zilele următoare. Începea să le pară rău după domnul care povestea baliverne despre acele preținse vremuri bune când pulpele de pui aveau pene și se zbenguiau prin curțile fermelor, când cotletele trăiau în grajduri, când angajații marilor firme primeau locuință pe mai nimic, când se lucra treizeci și cinci de ore pe săptămână, când ghețarii din munți coborau în văi, când copiii nu aveau voie să vorbească la masă. Regretau mai ales muștrările neașteptate de fiecare dată când omul acela, în loc să le răspundă la întrebări, îi făcea „idioți mici și decerebrați“. Adorau genul ăsta de formule.

Se plâneau atât de mult, încât o delegație de mămici a venit la școală, după câteva săptămâni, ca să afle unde plecase domnul care-i făcea pe copii să râdă. Directoarea i-a primit amabilă, înainte să admită că poliția intervenise, la cererea ei, pentru a-l alunga pe individ. Acesta spunea povești nesănătoase, din care se înțelegea că totul era mai bine înainte. În plus, nu se putea tolera ca un om matur să li se adreseze copiilor, când legea interzicea un astfel de contact. Ea credea că-și făcuse datoria și le propuse crearea unei celule de susținere psihologică pentru a-i ajuta pe școlari să scape de amintirea aceasta urâtă. Dar mamele nu se mulțumeau cu explicația aceasta. Una dintre ele izbucni în franceza aceea învechită care se mai practica în unele familii:

— Dacă un bătrân povestește baliverne nu înseamnă că trebuie să i se închidă gura! Copiii au nevoie de povești ca să viseze...

— Și ce-i mai frumos pe lume decât ochii unui copil care visează? continuă alta.

— Poate... ochii unui copil care râde! răspunse a treia.

— Tocmai, reluă prima, domnul acesta bătrân îi amuza mult pe copiii noștri. Și se întorceau acasă mai liniștiți!

— Totuși, vorbi calm directoarea, nu-i sănătos când *kids* vorbesc cu un bărbat aparent celibatar...

— Vă înșelați, răspunse instigatoarea protestului. Nu trebuie să abuzăm de regulile de siguranță; devin sufocante.

Semne de aprobare se schițară pe chipurile mai multor mame, ca și cum tot ceea ce-i proteja pe copii de perversitatea adulților li se părea deodată excesiv; mai ales că puștii îl cereau întruna pe bătrânul domn.

— Și apoi, adăugă femeia, ce riscă? Sunt în grup, râd împreună și toată lumea e mulțumită. Lăsați-l pe tip să se întoarcă.

Directoarea se arăta încăpățânată:

— Doamnelor, îmi pare rău; da' tre' s-aplic reglamentul.

Cererea nu s-a oprit aici. Câteva zile mai târziu, un colectiv de tătici și mămici a publicat un manifest prin care cereau întoarcerea celui om de treabă la poarta școlii.

Directorul de la Veolia Police Department a descoperit nu fără îngrijorare acest comunicat și reacțiile în lanț pe care le provoca pe multe forumuri; exact asta încerca el să evite. De mai mulți ani, serviciile de securitate supravegheau orice formă de agitație care, pornind de la un fapt insignifiant, risca să ducă la tulburări incontrolabile, cum se întâmplase cu revoluția oului cu maioneză. De data aceasta, părinții erau sprijiniți de un batalion de pediatri și alți

specialiști, care cereau întoarcerea vagabondului în numele interesului superior al copiilor. Presat să pună capăt situației, comisarul a lansat o anchetă pentru a-l găsi pe omul acela și a-l pune din nou – sub control – la dispoziția tânărului său public.

Ancheta n-a dat nici un rezultat. Degeaba băteau serviciile de securitate în lung și-n lat aglomerarea urbană, degeaba supravegheau ieșirile altor școli și-i interogau pe vagabonzi, domnul acela părea să fi dispărut.

Atunci unele mărturii au tras atenția asupra unui scriitor născut în acest oraș în 1960, care avea așadar cam șaptezeci de ani. După câteva succese, căzuse în uitare. Nu mai publicase nimic de ani întregi, dar încă ținea, pe internet, un site personal unde difuza mesaje nostalgice. Se recunoșteau în ele, aproape cu aceleași cuvinte, unele discursuri ținute de vagabond. Recent, scriitorul acesta se întorsese în regiune, unde stătea într-o locuință împrumutată de sora lui, într-o proprietate veche aflată în mijlocul unui parc împădurit.

Un anchetator merse la adresa indicată. Aventurându-se pe sub copacii înalți, descoperi până la urmă acea baracă veche de grădinar, în fața unui pătrat de peluză. Prin ușa întredeschisă, zări un personaj ce corespundea semnalmentelor. Acesta moțăia într-un fotoliu, aproape de mașina de gătit, în mijlocul unei îngrămădiri de obiecte eteroclite. Polițistul își aminti acea epocă antediluviană când cărțile și discurile ocupau pereții caselor. Ciocănind ușor ca să-i atragă atenția, el se hotărî până la urmă să intre pentru a transmite mesajul:

— Iertați-mă, domnule... Am fost însărcinat de comisariatul Veolia să vă informez că, după consultări cu tăticii și mămicile, s-a decis că vă puteți relua conferințele la ieșirea școlii.

Bătrânul zâmbi fără să scoată un cuvânt.

Câteva zile mai târziu, se întorcea pe banca lui de pe strada Victor-et-Adèle-Hugo. Dar, când clopotul anunță sfârșitul orelor, nu văzu apropiindu-se numai trupa de copii bucuroși să-și regăsească învățătorul clandestin. În spatele lor stătea o colonie întreagă de părinți radioși. Și, în timp ce puștii se grăbeau cu întrebările, una dintre mame se întoarse către ceilalți, care începură să aplaude. Domnul avu atunci neplăcuta impresie că această reîntâlnire se desfășura ca un spectacol:

— Po' să ne spui povestea cu *chicken*-ul care-avea pene? Întrebă micuța roșcată.

Și asta nu era tot. În clipa aceea, porțile școlii se deschiseră și omul văzu apropiindu-se, în spatele copiilor și al mamelor, un al treilea rând alcătuit din jurnaliști, cu camerele în mână, doritori să prezinte bătălia care fusese dusă. Microfoanele se întindeau spre gura lui:

— S'teți bucuros să-i regăsiți pe copiii ăștia care v-au dorit atât de mult?

— Tre' să fie un motiv de satisfacție!

Bătrânul domn răspunse cu iritarea lui obișnuită:

— Sincer, copiii aceștia îmi inspiră mai degrabă milă.

La aceste cuvinte, adunarea încremeni într-o tăcere stingheră. Acesta era prietenul tineretului, pentru care se luptaseră atâta? Îngrijorarea celor mari fu totuși alungată de primele râsete ale puștilor care

se dădeau în vânt după felul în care-i muștruluia. Se auziră alte întrebări:

— E adevărat că altădată nu toți oamenii vorbeau engleza?

Pentru o clipă, bătrânul păru să reintre în joc:

— Dar nici voi nu vorbiți englezește, măgarilor! În pășăreasca voastră mârșavă, un englez n-ar pricepe nimic!

Copiii râseră mai tare și bătrânul continuă:

— Știți că în secolul al XVIII-lea franceza era limba cea mai vorbită din lume?

— Vrei să zici evu' mediu?

— Nu, domnule, secolul al XVIII-lea nu e în Evu' Mediu și vă rog să-mi vorbiți cu „dumneavoastră“!

Hohote de râs ale copiilor, de data asta imitate și de mămici.

— Și-apoi, nu mă mai bateți la cap cu *chicken*-ul vostru! Vorbiți-mi despre păsările grase din fermele copilăriei mele...

Publicul făcu ochii mari.

— ...care ciuguleau din mormanul de bălegar!

Privirile visătoare se transformară în grimase de dezgust, dar domnul insistă:

— Da, exact, rahat! Puii pe care-i mâncam ciuguleau în rahat...

— Puteți să repetați?

Vocea cameramanului care făcuse această cerere îi aminti domnului trista realitate: filma un scheci pentru televiziune; un scheci care avea să facă marele public să râdă, cum îi făcea să râdă pe copii. Perspectiva aceasta i se păru deodată dezagreabilă, așa că, în loc să răspundă, se ridică declarând:

— Și ajunge cu toate astea! Ocupați-vă de odraslele voastre și lăsați-mă-n pace!

Se auzi o fluierătură din public. Dar zâmbetele copiilor contraziceau și acum exasperarea adulților, în timp ce bărbatul încheie repede:

— De altfel, de vreme ce vă interesez atât de mult, prefer să mă întorc la mine acasă.

Dând publicul la o parte, se îndepărtă pe trotuar. La colțul străzii, găsi momentul să se întoarcă și să adauge:

— Și nu vă permit să difuzați aceste imagini!

Întors acasă, o jumătate de oră mai târziu, bătrânul domn simți acel viu sentiment de ușurare care, în viața lui, venea întotdeauna odată cu singurătatea. Uitându-se la cărțile lui îngălbenite și la discurile aliniate în antreu, se gândi că toate se vor face curând praf și pulbere. Nu mai era timp de predici. Strădaniile lui n-ar fi servit la nimic. Mai bine să se cufunde în fotoliul lui, aproape de căldura mașinii de gătit, apoi să numere zilele așteptându-și liniștit moartea.

Așa că, atunci când era pe cale să se așeze, fu extrem de surprins să descopere în locul lui, pe fotoliu, un om care-l privea, purtând pe cap un chipiu cu două stele. Încă și mai uluit, recunoscă îndată, sub trăsăturile de mumie, silueta și chipul generalului de Gaulle, care-l măsura cu un aer copleșit și expresia plină de reproșuri. Evident, după aritmetică, eroul de la Londra trebuia să aibă pe puțin o sută patruzeci de ani; dar, după tot ce se petrecuse, scriitorului nu i se mai păru neverosimil să-l audă pe marele om adresându-i-se cu o voce tremurată:

— Abandonăm, mereu abandonăm!

Rostise aceste cuvinte ridicând mâinile, într-o expresie copleșită. Scriitorul socoti necesar să se justifice:

— S-a terminat totul, domnule general, nu mai are nici un rost...

Auzind asta, de Gaulle se aprinse și mai tare, într-un avânt hotărât de a-și convinge, încă o dată și pentru totdeauna, interlocutorul:

— Cum așa? Nimic nu se termină niciodată! Franța e veșnică, tinere!

Domnul care-i făcea pe copii să râdă tresări:

— Tinere, tinere... dar am șaptezeci de ani împliniți!

— Iar eu de două ori pe atât. Dar asta nu mă împiedică să lupt. Fă ceva, bătrâne! Ai putea să lansezi o nouă petiție.

Scriitorul îl privi, plin de admirație, dar trebui să recunoască:

— Am obosit, domnule general.

— N-ai obosit și o să învingem; în viață, important e să te transfigurezi!

Ce voia să spună cu asta?

N-o să știu niciodată. Căci, în aceeași clipă, m-am trezit nădușit și am auzit pe fereastră semnalul de marșarier al unui camion ce făcea manevre pe strada Arcole. Marile evenimente încă nu începuseră.

Un gură-cască de duminică

Sub fereastra mea, frunzele castanilor erau aproape roșiatice. La radio, niște voci comentau rezultatele din campionat; un jurnalist ne sfătuia să profităm de vremea frumoasă pentru a face o vizită la Eurodisney. Lumea avea să meargă înainte după placul ei, fără voia mea. Așadar, cu inima ușoară, mi-am pus haina și-am plecat să mă plimb.

Îmi place să ies dimineața devreme, să cobor până la parter, s-o salut pe portăreasa care mătură pardo-seala, să deschid ușa blocului spre strada luminoasă, apoi s-o iau la întâmplare, la stânga sau la dreapta, cu ochii la tot ce se întâmplă: culoarea cerului și norii; turiștii italieni din fața buticului în care se vând ochelari de soare; cerșetorele românce din piața de la Notre-Dame (întind neîncetat trecătorilor aceeași bucată de hârtie scrisă în engleză, care pretinde că sunt refugiate politic; apoi pleacă în fiecare seară cu trenul expres). Lipsea numai mașina de poliție de pe Pont de l'Archevêché: zilele frumoase se duseseră; rollerii făceau salturi nederanjați de nimeni.

Când să traversez cheiul, semaforul s-a făcut verde și am admirat trecerea unui convoi ieșit din comun: un camion mare plin cu toalete publice. Încântat, mi-am continuat drumul până la cârciumarul grec, așezat pe pragul prăvăliei lui opulente și pustii. Ceva mai departe, în băcănia chinezească, am ales niște supe instant cu crevete – cu o preferință pentru săculețul albastru, care includea patru soiuri de pudre și condimente. Am încetinit pasul în piața Maubert, în fața unei întâlniri electorale pentru primăria arondismentului; și l-am salutat pe candidat, care mi-a explicat programul lui. Interesant, interesant. Dar deja am pornit din nou fredonând un cântec al lui Georgius, intitulat *Le Badaud du dimanche*, care descrie plimbarea prin oraș a unui domn curios să vadă totul: „Cu pălăria pe cap, cu nelipsita-i umbrelă, se plimbă...”

Am norocul să locuiesc în Paris, unde încă e ușor să găsești la întâmplare ceva plăcut. În jurul meu, diversitatea arhitecturii, prezența istoriei și un stil urban relativ bine păstrat (cu bistrourile, magazinele alimentare, vânzătorii de discuri de ocazie și trotuarele lui umbroase) te îndeamnă să te plimbi. Dar trebuie spus și că am, în ansamblu, o fire îngăduitoare, gata să se lase captivată de spectacolul momentului.

Iarna trecută, îndepărtându-mă pentru câteva zile de falezele normande, am plecat în Hautes-Alpes cu un prieten. La căderea serii, mergeam cu mașina închiriată spre un hotel cocoțat pe o trecătoare, departe de toate. Eram în întârziere și, pe deasupra, o furtună cumplită se abătea asupra acestui drum îngust ce trecea peste lacuri, baraje și prăpăstii, apoi

se pierdea în tuneluri unde părea imposibil să întâlnești un alt vehicul. Din fericire, eram singuri în haos, trecând pe lângă zidurile de stâncă neagră sub grindina care cădea tot mai tare. Era, cu siguranță, imposibil să ajungem la hotel pentru cină. Era mai bine să-i anunțăm pe cei de acolo, ca să nu dăm, în toiul nopții, de o ușă închisă.

Părea că venise momentul să scot telefonul mobil pe care mi-l cumpărasem „în caz de ananghie” – cumpărând cartela separat, ca să evit orice relație cu firmele de telecomunicații. Confruntat cu câțiva ani în urmă cu metodele lor apropiate de escrocherie, am scris despre ele un pamflet și mi-am jurat să mă lipsesc de serviciile lor... până să cumpăr în secret acest nou telefon.

Fără prea multă greutate, mi-am dat seama cum se pornește; numai că lăsasem acasă coordonatele hotelului. Mă pregăteam așadar să sun la informațiile furnizorului meu. Din păcate, cum nu foloseam niciodată mobilul, uitasem numărul acela practic, iar amicul meu, aflat la volan, nu părea nici el mai bine informat. După ce-am apăsat pe aparat în toate sensurile, făcând să apară *instrumentele* și *opțiunile* din *meniu*, am constatat, în plus, că indicația nu figura nicăieri. Nimic din mașinăria asta nu-mi dădea vreo informație despre informații. Pus în fața acestei probleme insolubile, i-am cerut prietenului meu să oprească în următorul sat, lângă o cabină de telefon public, ca să profit de ceea ce mai rămăsese din rețeaua publică de telecomunicații.

Coborând din mașină, într-un burg întunecos și pustiu aproape de Vizille, după ce m-am repezit sub trombe de apă spre ușa de sticlă a cabinei telefonice,

s-a ivit o nouă problemă. Vechiul număr de la informații, întipărit în memoria mai multor generații (altfel spus, „12“-ul), fusese suprimat de mai mulți ani, în numele acestei *concurențe libere și nefalsificate* de care ar fi trebuit să profite consumatorii. Ni se repetase destul: libertatea comerțului avea să facă telefonul mai practic, mai accesibil și mai ieftin.

Rămășița de serviciu public prevedea deci întreținerea cabinelor pe întreg teritoriul; dar și obligația de a *nu indica nici un număr pentru informații* în interior, pentru a respecta concurența între diferitele firme; așa că, după ce-am introdus cartea de credit în aparat, m-am străduit să-mi aduc aminte indicațiile noi, tipărite pe afișele publicitare la momentul lansării lor cu mare tam-tam. Dar centrele de informații erau acum atât de numeroase, încât memoria mea se încetșoșă. La fiecare formulă pe care o încercam (118-119, 118-111...), aceeași voce mecanică îmi spunea că acel număr *nu este atribuit*.

La capătul puterilor, am format până la urmă 12, sperând – și chiar bănuind – că măcar rămășița de serviciu public o să-mi ofere informații necesare. Am cunoscut o clipă de bucurie când o voce sintetică cu debit rapid mi-a confirmat:

„Ca urmare a unei schimbări în reglementare, numărul pe care l-ați format nu mai permite accesul la serviciile de informații telefonice. Aceste servicii sunt de acum disponibile prin numere cu 6 cifre începând cu 118...”

În acest punct, îmi închipuiam că o să urmeze o enumerare. Am fost deci dezamăgit să aud pur și simplu vocea continuând:

„Lista acestor numere este disponibilă pe site-ul www.appell118.fr“.

Oare cei care concepuseră mesajul erau naivi sau perversi? Presupuneau ei că orice persoană rătăcită ca mine în mijlocul munților, pe un drum haotic și sub o ploaie diluviană, în furtuna unei serii de vară, are la îndemână un calculator conectat la internet? Firește, ar fi trebuit să am; dar tocmai că nu aveam! Și încă în cazul meu eram numeroși. Capcana se închidea odată cu vocea care încheia:

„În caz de urgență, puteți forma 15 pentru SAMU¹, 17 pentru poliție, 18 pentru pompieri, 112 pentru numărul european de urgență. France Télécom vă mulțumește pentru apel.“

Însăși ideea acestui *număr european de urgență*, când eu voiam să-l caut pe cel al unui hotel aflat la câțiva kilometri, ar fi trebuit să-mi întărească ura. Dar asta n-ar fi schimbat cu nimic lucrurile și am întors o privire disperată înspre piața satului, scăldată în lumina slabă a unui felinar. Ploaia cădea întruna; fulgerele brăzdau cerul și acea imensă singurătate era sporită de un sentiment de vinovăție: mai întâi fiindcă aveam impresia că re trăiesc la nesfârșit aceeași poveste; apoi, fiindcă ar fi trebuit să notez numărul hotelului; în fine, fiindcă mașina noastră oprită în plină noapte, cu farurile aprinse, într-un sat din Isère, avea să pară curând suspectă; or, noi nu ținusem cont deloc de interdicția de a fuma,

1. Serviciul de Ajutor Medical de Urgență, în Franța (n.tr.).

semnalată totuși clar în interiorul vehiculului închiriat pentru câteva zile. Toate astea aveau să ne aducă necazuri.

Făcând un nou efort, m-am străduit atunci să mă concentrez, apoi să formez din nou unul dintre numerele acelea alese, cu siguranță, pentru a fi reținute ușor. Am încercat la întâmplare altă formulă începând cu 118... și minunea s-a întâmplat. Ba mai mult, în ciuda orei târzii, o voce înregistrată m-a anunțat că mi se va face curând legătura cu o ființă omenească, cu condiția să achit costul serviciului: 1,35 euro, plus 11 centime pe minut, adică minim 10 franci, vasăzică de zece ori unitatea de bază a vechilor apeluri telefonice. În arhaica-mi tinerețe, serviciul de informații era gratuit din cabine. Acum, după informațiile scrise înăuntru, doar *numerele de urgență* (poliția, pompierii, Europa) mai erau accesibile, în timp ce cele de informații erau supuse liberei facturări a companiilor. Și, contrar promisiunilor trâmbițate, toate serviciile concurente măriseră tarifele. Însă depășisem o etapă, iar acum urgența era să obțin blestematul acela de număr al hotelului.

Au trecut câteva secunde până să-mi răspundă în sfârșit o voce feminină. Era, de altfel, foarte amabilă și accentul ei puternic mă lăsa să bănuiesc că această funcționară lucra într-o țară din Africa de Nord. Pentru un cost de trei ori mai mic și fără nici o protecție socială, ea efectua sarcina pe care o îndeplinea înainte o tânără franțuzoaică, iar aceasta din urmă trăia acum din venitul minim de inserție – ceea ce corespundea pe deplin aceluși concept de „nivelare în jos” de care-mi vorbise Anthony Bénard. Tânăra, în orice caz, era amabilă, atentă, cum e adesea

personalul din țările sărace, și părea să înțeleagă ce-i ceream. Din cauză că hotelul era cocoțat pe o trecătoare pierdută de lume, mi-era greu să-i indic numele comunei; dar, după indiciile pe care i le-am dat, a găsit până la urmă prețiosul număr și i-am mulțumit călduros înainte să închid, ca să sun în sfârșit la hotel. Tariful afișat era de minim trei euro pe convorbire, adică de patruzeci de ori mai mult decât vechea taxă telefonică de bază.

M-am gândit atunci că, deși serviciul de telecomunicații părea – în acest caz precis – mai puțin rapid, mai puțin practic și mult mai scump decât tot ce cunoscusem în trecut, măcar nu dispăruse complet. Ceva funcționa, în ciuda tuturor problemelor, în sistemul acesta: se cuvenea să mă bucur de el și să învăț să-l folosesc.

Ploua în continuare. Farurile mașinii, străbătând ploaia torențială, luminau trei pubele mari de triere selectivă. Atunci s-a deschis ușa unei case și am văzut ieșind un bărbat chel, în trening, ținând într-o mână un sac de plastic, iar în cealaltă telefonul ultimul răcnet. Cu un aer vesel, vorbea cu cineva, descriind poate furtuna care se abătuse peste noi. După ce-a aruncat sacul în orificiul unsuros, m-a zărit în lumina ștersă a cabinei și mi-a adresat un scurt salut înainte să se întoarcă în casă. Părea senin, încrezător, ca și cum ar vrut să-mi confirme că nu era totul pierdut; am luat-o la fugă spre mașină, printre picăturile care răpăiau pe jos.

În piață, duminica asta sunt mânătărci. Clienții se înghesuie la tarabe; vocile se ridică în răceala toamnei; câteva chipuri zâmbesc din motive misterioase

și eu mă strecor printre trupuri. Am chef să iau prânzul în vecinătate, să încerc bistroul acela nou care s-a deschis sub o fațadă falsă de veche cârciumă pariziană. S-o cred adevărată fără să mai bombăn, să dau bună ziua patronului, să cer un pahar de vin roșu, să așez ziarul dinainte-mi și să comand, plin de speranță, un ou cu maioneză.

CUPRINS

1. Oul cu maioneză
2. Un mesaj al Generalului
3. Ce să fac cu biblioteca mea?
4. Cuceririle Generalului.
5. Anthony Bénard, soția lui și eu
6. Gloria Generalului.
7. Minunata lume a Generalului.
8. Sentimente franceze.
9. Plecarea Generalului
10. Domnul care-i făcea pe copii să râdă
11. Un gură-cască de duminică

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

